

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**4.SINIF SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE YARATICI DRAMA
YÖNTEMİNİN ÖĞRENCİ BAŞARISINA VE TUTUMUNA ETKİSİNİN
İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Aylin ŞENTÜRK

İlköğretim Anabilim Dalı
İlköğretim Sınıf Öğretmenliği Programı

Temmuz, 2020

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

4.SINIF SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE YARATICI DRAMA
YÖNTEMİNİN ÖĞRENCİ BAŞARISINA VE TUTUMUNA ETKİSİNİN
İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Aylin ŞENTÜRK

(Y1712.260011)

İlköğretim Anabilim Dalı
İlköğretim Sınıf Öğretmenliği Programı

Tez Danışmanı: Dr. Öğr Üyesi Dilek ÖZALP

Temmuz, 2020

ONUR SÖZÜ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Yaratıcı Drama Yönteminin Öğrenci Başarısına ve Tutumuna Etkisinin İncelenmesi” adlı çalışmanın, tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Kaynakça’da gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve onurumla beyan ederim. (23/07/2020.)

Aylin ŞENTÜRK

ÖN SÖZ

Araştırmamın her aşamasında, yapıcı eleştirileri ve görüşleriyle bana yol gösteren, beni her daim destekleyen, değerli bilgi ve birikimlerinden yararlandığım danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Dilek ÖZALP' e sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Yüksek lisans öğrenimim ve tez çalışmam boyunca sürekli bilgi alış verişini yaptığım, beni her koşulda dinleyen ve destekleyen arkadaşlarım Pınar KAZAZ ve Furkan ŞAHİN' e, bu süreçte sabırla her zaman yanımda olup kendime olan güvenimi pekiştiren Oğuzcan AKIN' a teşekkür ederim.

Son olarak yaşamımın her alanında maddi ve manevi desteklerini esirgemeyen, tüm kararlarımda yanımda olan, geleceğime olan inançlarıyla bugünlere gelmemi sağlayan aileme; babam Hikmet ŞENTÜRK ve annem Aysel ŞENTÜRK başta olmak üzere kardeşim Büşra ŞENTÜRK' e sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Temmuz, 2020

Aylin ŞENTÜRK

4.SINIF SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE YARATICI DRAMA YÖNTEMİNİN ÖĞRENCİ BAŞARISINA VE TUTUMUNA ETKİSİNİN İNCELENMESİ

ÖZET

Bu araştırma, ilköğretim dördüncü sınıf sosyal bilgiler dersi ‘Kültür ve Miras’ ünitesi öğretiminde kullanılan yaratıcı drama yönteminin, öğrencilerin akademik başarısına ve sosyal bilgiler dersine karşı tutumlarına etkisini ortaya çıkarmak amacıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu 2019-2020 eğitim-öğretim yılı İstanbul ili Beylikdüzü ilçesine bağlı bir özel okulda öğrenim gören uygun örnekleme yöntemiyle seçilen 24’ü deney grubu 22’si kontrol grubu olmak üzere toplam 46 dördüncü sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden ön test-son test kontrol gruplu yarı deneysel desen kullanılmıştır. Deney grubunda yaratıcı drama yöntemiyle hazırlanmış ders planları ile öğretim uygulanırken, kontrol grubunda müfredat doğrultusunda düz anlatım yöntemiyle öğretim uygulanmıştır. Deney grubunda uygulanan yaratıcı drama yöntemiyle hazırlanan ders planları uzman görüşü alınarak araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Uygulama altı hafta sürmüştür. Araştırmada verileri toplamak amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilen Sosyal Bilgiler Dersi Kültür ve Miras Ünitesine Yönelik Başarı Testi ve Gömleksiz ve Kan (2013) tarafından geliştirilen Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeği kullanılmıştır. Elde edilen verilerin çözümlenmesi ve yorumlanmasında normallik testi yapılmıştır. Normal dağılım gösteren gruplar için Bağımlı Gruplar T-Testi ve Bağımsız Gruplar T-Testi; normal dağılım göstermeyen gruplar için de Mann Whitney-U Testi ve Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi kullanılmıştır. Araştırma verilerinin analizi sonucunda sosyal bilgiler dersinde yaratıcı drama yöntemi kullanımının öğrencilerin akademik başarılarını olumlu yönde etkilediği sonucuna ulaşılrken; derse karşı tutumları üzerinde bir etkisi olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmanın sonucu benzer araştırmaların sonuçları ile karşılaştırılmıştır. Bu sonuçlar kapsamında araştırmacılara ve

uygulayıcılara araştırmalarında yaratıcı drama yöntemi kullanımına yönelik önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Yaratıcı Drama, Sosyal Bilgiler Öğretimi, Kùltür ve Miras, Başarı, Tutum

EXAMINING THE EFFECT OF CREATIVE DRAMA METHOD ON 4TH GRADE STUDENTS' ACHIEVEMENT AND ATTITUDES IN SOCIAL SCIENCES COURSE

ABSTRACT

This study was carried out in order to reveal the effect of creative drama method used when teaching “Culture and Heritage” unit in the fourth grade social sciences lesson in primary school on students’ academic achievement and their attitude towards social sciences lesson. The participants of the study are 46 fourth-grade students in total - 24 of them are experimental group and 22 of them are control group – who study in a private school in Beylikdüzü district of Istanbul province in 2019 – 2020 academic year and were selected based on convenience sampling method. In this study, quasi-experimental design with pretest – posttest control group design, which is one of the quantitative research methods, was used. Teaching was provided through lesson plans prepared based on creative drama method in the experimental group while teaching was provided through direct instruction method in accordance with the curriculum in the control group. The lesson plans prepared based on creative drama method in the experimental group was prepared by the researcher by taking an expert opinion. In the study, Achievement Test for Social Sciences Teaching Lesson Culture and Heritage Unit developed by the researcher and Attitude Scale for Social Sciences Teaching Lesson developed by Gömleksiz and Kan (2013) were used in order to gather data. Normality test was performed when analysing and interpreting the collected data. The Dependent T-Test and the Independent T-Test were used for the groups demonstrating normal distribution; however, Mann Whitney-U Test and Wilcoxon Signed-Rank Test were used for the groups, which did not demonstrate normal distribution. As a result of the analysis of the research data, it was concluded that using creative drama method in social sciences lessons affected the students’ academic achievement positively; however, it did not have any effect on their attitude towards the lesson. The result of the study was compared to the result of similar studies. Within the scope of these

results, the researchers and the practitioners were recommended to use creative drama method in their researches.

Key Words: Creative Drama, Social Sciences Teaching, Culture and Heritage, Achievement, Attitude

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ONUR SÖZÜ	v
ÖN SÖZ	vii
ÖZET	ix
ABSTRACT	xi
İÇİNDEKİLER	xiii
KISALTMALAR	xix
ÇİZELGE LİSTESİ	xxi
ŞEKİLLER LİSTESİ	xxiii
I. GİRİŞ	1
A. Problem Durumu	1
B. Araştırmanın Amacı	3
C. Araştırmanın Problemi	3
D. Araştırmanın Önemi	4
E. Varsayımlar	5
F. Sınırlılıklar	6
G. Tanımlar	6
II. KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	1
A. Öğrenme-Öğretme Kuramları ile İlgili Temel Kavramlar	1
1. Öğrenme	1
2. Öğretme	3
a. Öğrenme- öğretme ilkeleri	4

b. Öğretim	5
3. Öğretim yöntemleri	6
B. Yaratıcı Drama Yöntemi.....	13
1. Drama Kavramı.....	13
2. Yaratıcı Drama Kavramı	14
3. Yaratıcı Dramanın Genel Özellikleri	16
4. Yaratıcı Dramanın Genel Amaçları ve Özel Hedefleri.....	21
5. Yaratıcı Dramanın Temel Öğeleri.....	23
a. Drama eğitmeni/lider	24
b. Grup / katılımcılar / öğrenciler	26
c. Mekân / çalışma ortamı	27
d. Konu/düşünce	28
6. Yaratıcı Dramanın Aşamaları	28
a. Isınma- hazırlık aşaması	29
b. Canlandırma aşaması	29
c. Değerlendirme/tartışma aşaması.....	30
7. Yaratıcı Drama Yönteminde Kullanılan Teknikler.....	32
a. Doğaçlama	32
b. Rol Oynama	33
c. Öğretmenin rolde olması	33
d. Dramatizasyon	34
e. Geriye Dönüş	35
f. Sıcak Sandalye.....	35
g. Toplantı düzenleme	36
h. Röportaj- söyleşi- sorgu- görüşme.....	36
i. Rol içinde yazma	37

j. Duvardaki rol.....	37
k. Bilinç koridoru.....	38
l. Donuk imge	38
m. İç ses	39
n. Rol kartları.....	39
o. Anlatı tekniği	40
p. Bölünmüş ekran.....	40
q. Buz dağı.....	40
r. Uzman görüşü.....	41
s. Düşünce izleme.....	41
t. Sevgili günlük.....	41
C. Sosyal Bilgiler Dersi.....	42
1. Sosyal Bilgiler Tanımı ve Önemi	42
2. Sosyal Bilgiler Öğretim Programı	45
a. Sosyal bilgiler öğretim programında yer alan öğrenme alanları, süreleri ve sınıflara göre dağılımı	49
D. İlgili Araştırmalar	51
1. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar	51
a. Sosyal bilgiler dersi ile ilgili yapılan araştırmalar.....	51
b. Diğer derslerle ilgili yapılan araştırmalar.....	54
2. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar.....	56
III. YÖNTEM.....	59
A. Araştırma Modeli.....	59
B. Veri Toplama Araçları.....	61
1. Sosyal bilgiler dersi kültür ve miras ünitesine yönelik başarı testi (KMBT).....	62
2. Sosyal bilgiler dersi tutum ölçeği	63

3. Araştırmanın pilot uygulaması.....	63
4. Araştırmanın uygulama süreci	64
C. Veri Toplama Süreci.....	65
D. Verilerin Analizi	66
IV. BULGULAR VE YORUM	69
A. Başarı Testine İlişkin Bulgular ve Yorumlar	69
1. Deney ve Kontrol grubu öğrencilerinin ön test başarı puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark var mıdır?	69
2. Deney grubu öğrencilerinin ön test ve son test başarı puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark var mıdır?	70
3. Kontrol grubu öğrencilerinin ön test ve son test başarı puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark var mıdır?	70
4. Deney ve Kontrol grubu öğrencilerinin son test başarı puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark var mıdır?	71
B. Tutum Ölçeğine İlişkin Bulgular ve Yorum	72
1. Deney ve Kontrol grubu öğrencilerinin ön tutum puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark var mıdır?.....	72
2. Deney grubu öğrencilerinin ön tutum ile son tutum puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark var mıdır?	72
3. Kontrol grubu öğrencilerinin ön tutum ile son tutum puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark var mıdır?	73
4. Deney ve Kontrol grubu öğrencilerinin son tutum puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark var mıdır?	73
V. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER	75
A. Sonuç ve Tartışma	75
B. Öneriler	78
VI. KAYNAKÇA	79
EKLER.....	93

ÖZGEÇMİŞ.....	115
---------------	-----

KISALTMALAR

- ABD:** : Amerika Birleşik Devletleri
- KMBT:** : Sosyal Bilgiler Dersi Kültür ve Miras Ünitesine Yönelik Başarı Testi
- MEB:** : Millî Eğitim Bakanlığı
- NCSS:** : National Council for the Social Studie (Sosyal Bilgiler Ulusal
Konseyi)
- TDK:** : Türk Dil Kurumu

ÇİZELGE LİSTESİ

Sayfa

Çizelge 1. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı Öğrenme Alanları ve Süreleri (4.Sınıf).....	49
Çizelge 2. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı Öğrenme Alanları ve Süreleri (5.Sınıf).....	50
Çizelge 3. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı Öğrenme Alanları ve Süreleri (6.Sınıf).....	50
Çizelge 4. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı Öğrenme Alanları ve.....	50
Çizelge 5. Katılımcıların Demografik Bilgiler.....	61
Çizelge 6. Deney ve Kontrol Gruplarının Cinsiyetlerine Göre Dağılımları	61
Çizelge 7. Kazanımlara İlişkin Soru Sayısı.....	63
Çizelge 8. Ünite Kazanımlarına Göre Ders Planları	65
Çizelge 9. Normallik Testi	66
Çizelge 10. Deney ve Kontrol Gruplarının Başarı Ön Test Toplam Puanlarının Bağımsız Gruplar T-Testi Sonuçları.....	69
Çizelge 11. Deney Grubunun Ön Test-Son Test Toplam Puanlarının Bağımlı Gruplar T-Testi Sonuçları	70
Çizelge 12. Kontrol Grubunun Başarı Ön Test ve Son Test Toplam Puanlarının Bağımlı Gruplar T-Testi Sonuçları.....	70
Çizelge 13. Deney ve Kontrol Gruplarının Başarı Son Test Toplam Puanlarının Bağımsız Gruplar T-Testi Sonuçları.....	71
Çizelge 14. Deney ve Kontrol Gruplarının Ön Tutum Puanlarının Mann Whitney-U Testi Sonuçları.....	72

Çizelge 15. Deney Grubu Öğrencilerinin Ön Tutum ve Son Tutum Puanlarının Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi Sonuçları	73
Çizelge 16.: Kontrol Grubu Öğrencilerinin Ön Tutum ve Son Tutum Puanlarının Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi Sonuçları	73
Çizelge 17. Deney ve Kontrol Gruplarının Son Tutum Puanlarının Mann-Whitney U Testi Sonuçları	74

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa

Şekil 1. Genel Öğretim İlkeleri	5
Şekil 2. Öğretim Yöntemleri	7
Şekil 3. Tartışma Yöntemi Teknikleri.....	9
Şekil 4. Drama ve Tiyatro Arasındaki Bileşenler	20
Şekil 5. Yaratıcı Dramanın Temel Öğeleri	24
Şekil 6. Yaratıcı Dramanın Bileşenleri	31
Şekil 7. Sosyal Bilimler Disiplinleri	43

I. GİRİŞ

Araştırmanın bu bölümünde problem durumu, alt problemler, araştırmanın amacı, araştırmanın önemi, varsayımlar, sınırlılıklar ve ilgili tanımlar sunulmuştur.

A. Problem Durumu

Eğitimin temel işlevi, bireye istendik davranışlar kazandırmak ve bireyin topluma hizmet eden bir insana dönüştürülmesidir. İstendik davranışların öğretilmesinde ve kalıcılığının sağlanmasında eğitimcilere görev düşmektedir. Bunun için hangi yöntem ve tekniğin kullanılacağına bilinmesi önemli görülmektedir (Cengizhan, 2016).

Yapılandırmacı yaklaşım eğitim öğretim sürecinde öğretmenlerin rehber rolünde; öğrencilerin ise öğrenmeyi öğrenen ve bilgiyi işleyen, aktif rolde olduğu yöntem ve tekniklerin seçilmesini gerektirmektedir. Bu yöntem ve tekniklerin hem seçiminde hem uygulanmasında ön koşul program uygulayıcısının yani öğretmenin gerekli donanıma sahip olmasıdır. Bu süreçte öğrenciye rehber olan eğitimcilerin çağa uygun, yenilikleri takip eden, öğrenci seviyesine inebilen, bilimsel çalışmalardan haberdar olan, teknolojiye hâkim bireyler olması gerekliliği kaçınılmaz bir gerçektir (Akinoğlu, 2018). Yapılandırmacı yaklaşımın amaçları içerisinde öğrencilerin sorgulayan, araştıran, problem çözen, süreç odaklı, demokratik ve sağduyulu bireyler olmasını sağlamak bulunmaktadır. Bütün bu hedefler özelde sosyal bilgiler öğretim programının hedefleridir (MEB,2018).

Bütün bu amaçların gerçekleşmesinde yaratıcı dramının etkili olduğu söylenebilmektedir. Yaratıcı drama özgün fikirler yaratacak bireylerin yetiştirilmesinde önemli görülmektedir. Bununla birlikte farklılıklara uyum sağlamada ve yeni sorunlara değişik çözümler getirebilmede fark yaratacaktır (Adıgüzel, 2015). Yaratıcı dramının bireylerin problem çözme becerisini

arttıracığı, sorunlara çözüm odaklı yaklaşım sağlayacağı, teknik ve yöntemlerinin kavranması ile beraber empati becerilerinin gelişeceği düşünülmektedir. Aynı zamanda bu yöntem farkındalık kazandırma, bağımsız düşünebilme yeteneği, iş birlikli öğrenme, sosyal beceri, yaratıcılık ve estetik, özgüven, hata yapmaktan korkmama, kendini tanıma, kendini ifade etme becerisi, karar verme gibi birçok yönde etki sağlamaktadır (Bayram vd., 1999). Yaratıcı drama yönteminin eğitim-öğretimde kullanılması, öğrencide empati becerisini geliştirdiğini ifade eden Adıgüzel (2006)'e göre empati becerisine sahip bireyler anlamlı yaşantılar gerçekleştirmektedir. Empati becerisine sahip öğrenciler yetiştirmek, eğitim sisteminin olmasını hedeflediğimiz yere gelmesi açısından oldukça önemli olduğu söylenebilir.

Herhangi bir konuda doğaçlama, canlandırma, rol oynama gibi tekniklerden yararlanarak bir grup çalışması ile geçmiş yaşantılarıyla bağlantı kurarak yeniden kurmaya dönük bir yöntem olan yaratıcı drama yönteminin bazı öğeleri bulunmaktadır. Bunlardan ilki olan drama lideri adı verilen rehberin mesleki formasyona sahip, etkili ve gruba hâkim biri olması gerekmektedir. Oyun grubu, etkinliğe istekli kitle; uzam ise etkin kullanılacak alan olarak tanımlanmaktadır. Arama etkinliği, rehber liderliğinde oyun grubunun yaptığı çalışmalara verilen addır. Yaratıcı dramanın içeriği oyunlarla donatılmıştır (San, 1991).

Bütün bu bilgiler ışığında yaratıcı dramanın yapılandırmacı yaklaşımın genelde aktif öğrenme ve özelde sorgulayan, araştıran, problem çözen, süreç odaklı, demokratik ve sağduyulu bireyler yetiştirme amacını gerçekleştirmek için kullanılabilecek bir yöntem olduğu söylenebilmekte, sosyal bilgiler dersinin amaçlarını gerçekleştirerek öğrencilerin başarısını arttırmada etkili olacağı öngörülmektedir. Yapılandırmacı yaklaşımın temelinde yer alan yaparak-yaşayarak öğrenme stiline birebir yaşantılar sunan yaratıcı drama yöntemi kullanımı okullarda oldukça az kullanılmakta; geleneksel yaklaşımın hâkim olduğu sunuş yoluyla öğretim tekniği ile öğrenci öğrenmede pasif konumda bulunmaktadır. Özellikle sözel derslerde öğrencilerin sadece sıralarında oturarak dersi dinlemeleri öğrenmeyi kalıcı olmaktan alıkoymaktadır. Bununla birlikte sınıflarda öğretmenler tarafından yaratıcı drama yöntemi kullanımının ön hazırlık gerektirmesi, öğretimin planlanması ve yaratıcı drama yöntemine dair bir birikime sahip olması gerektiği gerçeği yaratıcı drama yöntemi kullanımını

azaltmaktadır. Özellikle sosyal bilgiler dersi öğrencilerin hayatın içinden gerçeklerle karşılaştığı çok önemli bir ders olarak karşımıza çıkmaktadır. Sosyal Bilgiler ders içeriği genel olarak ifade edildiğinde, hayatı anlamayı, toplum dinamiklerine katılmayı, sorumluluk bilincini, vatandaşlık görevlerini yerine getirmeyi öngörür (Tay ve Akyürek-Tay, 2006; Kumandaş ve Kutlu, 2011; Yılmaz ve Şeker, 2011). Yaratıcı drama yöntemiyle işlenen Sosyal Bilgiler dersinde öğrenci yapılandırmacı yaklaşımın ışığında yaparak yaşayarak öğrenerek, aktif görev alarak sorumluluklarını yerine getirmeyi öğreneceği ve bu yolla kalıcı öğrenmeler gerçekleştireceği düşünülmektedir.

B. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın temel amacı yaratıcı drama yöntemi kullanımının ilkökul 4.sınıf öğrencilerinde Sosyal Bilgiler dersi Kültür ve Miras ünitesindeki başarılarına ve Sosyal Bilgiler dersine karşı tutumlarına etkisini incelemektir.

C. Araştırmanın Problemi

Araştırmanın problemi ‘Yaratıcı drama yönteminin ilkökul 4.sınıf öğrencilerinin Kültür ve Miras konusundaki başarılarına etkisi nedir?’ ve ‘Yaratıcı drama yönteminin ilkökul 4.sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersine karşı tutumlarına etkisi nedir?’ şeklinde belirlenmiştir. Araştırma problemine ilişkin aşağıda verilen alt problemlere cevap aranmıştır.

Alt Problemler

1. Deney grubu öğrencilerinin başarı ön test ve son test puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
2. Kontrol grubu öğrencilerinin başarı ön test ve son test puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
3. Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin başarı ön test puan ortalamaları arasında anlamlı fark var mıdır?
4. Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin başarı son test puan ortalamaları arasında anlamlı fark var mıdır?

5. Deney grubu öğrencilerinin ön tutum ile son tutum puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
6. Kontrol grubu öğrencilerinin ön tutum ile son tutum puan ortalamaları arasından anlamlı bir fark var mıdır?
7. Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin ön tutum puan ortalamaları arasında anlamlı fark var mıdır?
8. Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin son tutum puan ortalamaları arasında anlamlı fark var mıdır?

D. Araştırmanın Önemi

Formal eğitimin sürdüğü okullarda öğrencilerin hedef kazanımlara ulaşması eğitim-öğretimin kalitesini belirlemektedir. Öğrencilerin ders içerisinde aktif olmaları, öğrenmelerinin kalıcılığını arttırmaktadır. Bu bağlamda derslerde kullanılan yöntem ve tekniklerin, öğrenmenin etkin olarak gerçekleşmesinde büyük rolü vardır (Cengizhan,2016). Derslerde öğrenciyi aktif kılacak yöntemlere yer verilmesi, hedef kazanımlara ulaşmada katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Öğrenciler soyut kavramları somutlaştırmakta güçlük çekmekte, zorlandıkları takdirde derse olan ilgi ve tutumlarını kaybetmektedir (Akay, 2016). İlkokul dördüncü sınıfta karşılarına ilk defa çıkan Sosyal bilgiler dersi soyut kavramları barındırmaktadır. Sosyal bilgiler dersi bireyde geçmişte ve günümüzde gerçekleşen olaylara dışarıdan bakabilmeyi, geleceği inşa ederken bir dünya görüşü geliştirmeyi hedefleyen temel derslerden biridir. Sosyal bilgiler dersinde başarıyı yakalamak, gelecek sınıflarda ilişkili dersleri anlamalarını kolaylaştıracak; kültürünü bilen bireyler olmalarını sağlayacaktır. Genel olarak öğrenciler, sözel ağırlıklı bir ders olan Sosyal bilgiler dersini ezberleyerek öğrenmeye çalışmakta bu sebeple de öğrendiğini sandığı çoğu bilgiyi işlemeden unutmaktadır. Hayatın içinden olan bu derste öğrenciler aktif rol oynadıkları takdirde, ezbere gerek duymaksızın yaşantılar yoluyla öğrenmeyi gerçekleştirebileceklerdir (Şimşek, 2016).

Sosyal bilgiler dersinde yaratıcı drama yönteminin kullanılması, hedef kazanımlara ulaşmada oldukça etkili olacağı varsayılmaktadır. Hayatı anlamlandırmayı sağlayan, empati becerisini geliştiren, etkin katılım gerektiren

yaratıcı drama yönteminin sosyal bilgiler dersine entegre edilmesi öğrenmeyi kolaylaştıracak, derse olan tutumu pozitif yönde etkileyeceği düşünülmektedir. Ezbercilikten uzak, etkileşim becerisi kazandıran yaratıcı drama yönteminin derslerde sıkça kullanılması, eğitim programlarında belirlenen kazanımların kazanılmasında oldukça yarar sağlayacağı açısından önem arz etmektedir. İlgili alanyazına bakıldığında drama yönteminin sosyal bilgiler dersinde kullanımına dair çalışmaların sayısı oldukça azdır. Bununla birlikte yaratıcı drama yöntemi kullanılan Kültür ve Miras ünitesine yönelik sınırlı sayıda çalışma bulunmaktadır. 4.sınıfta Kültür ve Miras ünitesi ile tanışan öğrenciler ortaokulda aynı ünite kapsamında genişletilmiş bilgilerle karşılaşacaktır. Öğrencilerin yaşadığı ülkenin kültürüne ait bilgi edinmesi sosyokültürel açıdan oldukça önemli görülmektedir. Ayrıca öğrencilerin kendilerini ifade etme becerilerinin gelişimini hedefleyen sosyal bilgiler dersine ezberci bir anlayışla yaklaşılmaktadır. Belirtilen tüm sebepler bu çalışmanın temelini oluşturmuştur. Ayrıca araştırmacı tarafından geliştirilen başarı testi öğrencilerin kendilerini ifade etme becerilerini geliştirmelerine yardımcı olmak amacıyla açık uçlu sorulardan oluşturulmuştur. Bu çalışma sonucunda elde edilen bulguların ilgili alanyazına katkı sağlayacağı ve konu ile ilgili ileride yapılacak çalışmalara kaynaklık edeceği düşünülmektedir.

E. Varsayımlar

Araştırmanın dayandığı varsayımlar şu şekildedir:

1. Araştırmaya katılan öğrenciler Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeğindeki soruları içten ve samimi şekilde cevaplamışlardır.
2. Araştırmaya katılan öğrenciler sürece gönüllü olarak katılmışlardır.
3. Kontrol altına alınamayan istenmedik değişkenler deney ve kontrol gruplarını eşit düzeyde etkilemiştir.

F. Sınırlılıklar

Bu araştırma;

1. 2019-2020 Eğitim-öğretim yılında İstanbul'da bulunan özel bir ilkokulda öğrenim gören 24'ü deney grubunu, 22'si kontrol grubunu oluşturan toplam 46 öğrenciden elde edilen veriler ile sınırlıdır.
2. İlkokul 4.sınıf Sosyal Bilgiler dersi 'Kültür ve Miras' ünitesi kazanımlarının ölçüldüğü başarı testinden elde edilen veriler ile sınırlıdır.
3. Sosyal Bilgiler dersi 'Kültür ve Miras' ünitesinin işlenişinde kullanılan yaratıcı drama yöntemi ile sınırlıdır.
4. Öğrencilerin derse ilişkin duyuşsal özelliklerinden yalnızca tutum boyutunun tutum ölçeği ile toplanmış olması ile sınırlıdır.

G. Tanımlar

Bu bölümde araştırmada sıkça kullanılan tanımlara yer verilmiştir.

Yaratıcı Drama: Bir topluluğu oluşturan bireylerin yaşantıları doğrultusunda doğaçlama, rol oynama, dramatizasyon vb. tekniklerden yararlanılarak, bir duygunun, bir düşüncenin, bir durumun veya bir amacın lider eşliğinde veya spontane bir biçimde canlandırılmasıdır (Adıgüzel, 2019).

Sosyal Bilgiler: Bireyin toplumda varlığını gerçekleştirebilmesi amacıyla; Tarih, Coğrafya, Antropoloji, Felsefe, Psikoloji, Ekonomi ve Hukuk gibi sosyal bilimleri barındıran; geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında öğrenme alanları ile muhakeme gücü sunan; sosyal becerileri geliştirip toplumsallaşmasını sağlayarak topluma yararı olan bireyler yetiştirmeyi amaçlayan ilköğretim dersi (MEB, 2005).

Kültür ve Miras: Türk kültürünü oluşturan temel öğeleri baz alarak toplumsal bilincin oluşmasını ve kültürel mirasın zenginleşmesini sağlamayı esas alan ilköğretim Sosyal Bilgiler dersi öğrenme alanıdır (MEB,2018).

Başarı: Bireyin, öğretimin hedefleri doğrultusunda, istenilen bilgi ve beceriye ulaşma durumudur (Oğuzkan, 1993).

Tutum: Bireyin herhangi bir durum karşısında olumlu veya olumsuz davranışta bulunma halidir (Turgut, 1990).

II. KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde, kuramsal açıklamalar içinde araştırmanın temelini oluşturacak öğrenme öğretme kuramları ile ilgili temel kavramlar, öğretim yöntemleri, yaratıcı drama yöntemi ve sosyal bilgiler hakkında bilgilere yer verilmiştir. Bölüm sonunda bu konularla ilgili yapılan araştırmalar sunulmuştur.

A. Öğrenme-Öğretme Kuramları ile İlgili Temel Kavramlar

Birey yaşamı anlamlandırmak için öğrenmeye gereksinim duymaktadır. Bununla birlikte bireylerin öğrenme biçimleri farklılık göstermektedir. Öğretim faaliyetini yürüten eğitimcilerin, öğretme sürecinde uyguladıkları yöntemler, öğrenmenin sağlanmasına yönelik, işlevsel olması gerekliliği taşımaktadır. Bu sebeple öğrenme ve öğretme kavramlarının ve bu kavramlara ilişkin ilkelerin bilinmesi önem taşımaktadır.

1. Öğrenme

Selçuk (2015)'e göre bireyin çevresiyle kurduğu etkileşim sonucunda, bireyde kalan iz öğrenmedir. Öğrenmenin temelinde yaşantılar yoluyla edinilen, sürekliliği olan davranış değişikliği yer almaktadır. Öğrenmenin gerçekleşmesi, edinilen davranışın tekrarı ile doğru orantılıdır. Şöyle ki öğrenme gerçekleşirse birey bilgiyi tekrar edecek, gerekli gördüğü yerde kullanmayı alışkanlık haline getirecektir. Yazar ve Karataş (2018)'a göre de bireyde meydana gelen davranış değişikliği öğrenme ile açıklanır. Bu doğrultuda öğrenmenin davranış değişikliğinin oluşmasında temel etken olduğu söylenebilir.

Eroğlu (2015)'e göre davranış, olaylara geliştirilen aktif veya pasif olarak tepkide bulunmaktır. Birey içinde bulunduğu durum ve olaylara aktif veya pasif olarak tepki göstermektedir. Göstermiş olduğu tepkiler sıklık gösterdiği ölçüde davranışa dönüşmektedir. Öğrenme kavramının davranış değişikliği ile açıklandığı düşünüldüğünde davranış türlerine dikkat çekmek gerekmektedir. Davranış türlerine bakıldığında doğuştan gelen davranışlar, geçici davranışlar ve

sonradan kazanılan davranışlara rastlanmaktadır. Sonradan kazanılan davranışlar içerisinde istendik ve istenmedik davranışlar yer almaktadır. Eğitim- öğretimin temel amacı bireyde istendik davranışlar geliştirmeyi sağlamaktır. Senemoğlu (2011), istendik davranışları planlı ve programlı bir şekilde eğitim yoluyla kazandırılacak davranışlar olarak tanımlamaktadır. Öğretimin gerçekleştirildiği okul ortamında daha önceden planlanmış öğretim programlarıyla öğrenciye istendik davranışları kazandırmak amaçlanmaktadır.

İstendik davranışların kazandırılması için öğrenmeyi etkileyen faktörlerin incelenmesi gerekmektedir. Akay (2016), öğrenmeyi etkileyen faktörleri üç gruba ayırmıştır. Bunlar;

- Öğrenmeyi Etkileyen Çevre Faktörü
- Öğrenme Ortamının Özellikleri
- Bireyin Hazırbulunuşludur.

Öğrenmeyi etkileyen çevre faktörünü oluşturan iki unsur bulunmaktadır. Bunlardan ilki çocuğun mensubu olduğu aile, diğeri ise içinde bulunduğu kültürdür. Aile çocuğun ilk öğretmeni niteliğindedir ve öğretileri okul çağına değin süregelmektedir (MEB Yayınları, 2013). Birey doğduğu andan itibaren ait olduğu ailenin kuralları, yaşayış biçimiyle sarmalanır ve ailenin rolü ileriki yaşlarında ulaşacağı başarı ve başarısızlıkları etkileyecek önemli bir faktördür. Aile içindeki güdüleyici davranışlar bireyin daha sonraki hayatında öğrenmeler gerçekleştirmesinde büyük rol oynamaktadır. Ailenin çocuk yetiştirme tarzının çocuğun ileriki yaşlardaki öğrenmelerini büyük ölçüde etkilediği söylenmektedir (Senemoğlu, 2003).

Bireyin öğrenme sürecini etkileyen bir diğer çevre faktörü kültürün, bireyler üzerinde güçlü bir etkisi olduğu yadsınamaz bir gerçektir. İnsanı insan yapan en önemli etmenlerden biri olan kültürün etkisi sadece öğrenmelerde değil; yaratıcılık, girişimcilik, eleştirel düşünme gibi alanlarda da etkisi bulunmaktadır (Akay, 2016). Özellikle yapılandırmacı yaklaşımının öngördüğü öğrenme anlayışının yaşadığımız kültüre entegre edilmesi öğretim sürecinin sağlıklı gerçekleşmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir (Akpınar, 2010).

Öğrenmeyi etkileyen bir diğer faktör öğrenme ortamının özellikleri olarak ele alınmaktadır. Öğrenme ortamının sahip olduğu fiziksel özellikler, ısı, ışık, oturma düzeni vb. unsurlar öğrenme süreci içerisinde ele alınmalı; gerektiği takdirde düzenlemeler yapılarak öğrenme ortamının oluşturulması gerekmektedir. Açıkgöz (2003)'e göre öğrencinin öğrenme ortamında gerektiği takdirde değişiklik yapabileceği aktif öğrenme ortamları, öğrenmenin sağlanmasında büyük rol oynamaktadır. Bununla beraber öğretmenler öğrenme sürecinde okul dışı öğrenme ortamlarını sürece dâhil edebilirler; öğrenme hedeflerine ilişkin etkinlikler geliştirebilirler. Yapılan bu çalışmalar öğrenmeyi etkileyen faktörlerden öğrenme ortamını pozitif yönde etkileyeceği düşünülmektedir (Seven ve Engin, 2010).

Öğrenmeyi etkileyen faktörlerden hazırbulunuşluk, bireyin öğrenmeyi öğrenebilmesinin ilk adımıdır. Bireyin hazırbulunuşluğunu etkileyen birçok faktör vardır. Bu faktörler öğrenenin tutumu, motivasyonu, ön öğrenmeleri, algısı, çevresi ve kültürü olabilmektedir. Eğitimciler, mümkün oldukça bireyin hazırbulunuşluğunu yükseltecek öğretim yöntem ve teknikleri kullanmalı, öğretim etkinlikleri ile öğrenmelerin gerçekleştirilmesini sağlamalıdır. Öğrencilerde hazırbulunuşluk seviyesi arttıkça öğrenmelerin kalıcılığı da artacaktır. Öğrenmelerin kalıcılığının sağlanması öğretimi işlevsel kılacaktır (Akay, 2016).

2. Öğretme

Ertürk (2013)'e göre öğretme, öğrenmeleri programlama işlevidir. Öğretme, öğrenmelerin kolaylaştırılmasındaki rehberlik sürecini kapsamaktadır. Bir başka görüşe göre öğretme, öğrenme etkinliklerinin planlanmasında sürece katkı sağlamakla birlikte, bireyin öğrenmeyi öğrenmesinde etkin rol oynamaktadır (Özçelik, 2010). Bireyin kendi yaşantıları yoluyla edindiği davranış değişiklikleri, öğretme sürecini oluşturmaktadır. Öğretme sürecinin sağlıklı işleyebilmesi için ise farklı yöntemler uygulanmalıdır. Öğrenme ortamına göre hazırlanacak olan öğretim yöntemi, öğretim sürecinin kalitesi açısından önemli görülmektedir. Belirli bir öğrenci grubuna, belirli bir ortamda, öğretmenlerin rehber olduğu öğretim süreci, öğrenmenin plan dâhilinde gerçekleştirildiği kısmını oluşturmaktadır (Sünbül, 2011). Bununla beraber Dirlik (2014)'e göre

eğitim programlarının yürütücüleri olan öğretmenlerin, ğretim faaliyetlerini zengin etkinliklerle düzenlemelerinin, öğrenmelerin gerçekleşmesinde önemli bir katkı sağlayacağını ifade etmektedir. Bu doğrultuda öğrenmeyi öğretmede rehber olan öğretmenlere büyük sorumluluk düşmektedir. Diğer taraftan Alkan ve Kurt (1998) ğretmeyi, öğrenme durumunda ortaya çıkarılacak ürün için uygun yöntem ve tekniğin kullanılma süreci olarak tanımlamaktadırlar. Buradan yola çıkılarak ğretim yöntemleri öğretmenin yol haritalarıdır ve öğretme sürecinin vazgeçilmez ögeleridir sonucuna ulaşılabilmektedir.

Öğretmenlerin ğrenmede büyük rol oynadığı yadsınamaz bir gerçektir ve bireye istendik davranışların planlı bir şekilde kazandırılmasını sağlayan eğitim ortamı olan okullarda öğretmenlerin öğretme stratejilerini iyi bilmeleri ve öğrenme- öğretme ilkeleri doğrultusunda sınıf iklimine en uygun yöntem ve tekniği kullanarak öğretme sürecini sürdürmeleri ifade edilmektedir (Karacaoğlu, 2008).

a. ğrenme- ğretme ilkeleri

ğrenme- ğretme yaşantılarının organize edilmesinde ve öğrencilerin istendik davranışları kazanmaları yönünde ğretim ilkeleri öğretmenlere yol gösterici niteliktedir. Öğretim faaliyetlerini yürüten öğretmenlerin ğretim ilkelerinden yararlanmaları, öğrenmelerin gerçekleşmesinde büyük rol oynamaktadır. Öğretim ilkeleri öğretmenin rehberi niteliğindedir ve ğretim sürecini anlamlı kılacak birçok faaliyeti barındırmaktadır (Aktaş, 2006). Diğer taraftan Ergun ve zdaş (1997)'a göre ğretim ilkeleri öğretimin planlanması aşamasının her anında gz önünde bulundurulması gereken prensipler olarak ifade edilmektedir.

Öğretmenler, ğrenme- öğretme sürecinde genel ğretim ilkelerinden etkin olarak faydalanmaktadır. İlgili alan yazına bakıldığında (Aykaç, 2014; şahan, 2014; Araz, 2014; Yıldızlar, 2013; Dirlik,2014) konu üzerinde yapılan çalışmalarda genellikle aşağıdaki ilkelerden söz edilmektedir:

Şekil 1. Genel Öğretim İlkeleri

Öğretmenlerin, öğretim süreçlerini planlarken genel öğretim ilkelerini hedef kazanımlarla ilişkilendirerek derse entegre etmeleri, eğitim programlarında belirlenen hedef kazanımlara ulaşmada fayda sağlayacağı ifade edilmektedir (Akay, 2016).

b. Öğretim

Öğretim, öğrenmeyi gerçekleştirmek için uygulanan yöntemleri barındırmaktadır. Öğretim, eğitim için gerekli olan araç görevini görmekte ve eğitimin amaçlarına uygun yöntemlerin kullanılması gerekliliğini ortaya çıkarmaktadır (Sünbül, 2011). Diğer taraftan Yazar (2018)'a göre eğitimde planlanmış içerik, öğretim etkinlikleriyle öğrenciye kazandırılmaktadır. Derse ilişkin öğretim yöntemini belirlemek, hedef kazanımlara ulaşmada yarar sağlayacağı düşünülmektedir. Bununla beraber öğretim yöntemini belirlemede öğretmenlere büyük bir görev düşmektedir. Mesleki bilgisi güçlü, yeniliğe açık, öğrenme ortamına uygun yöntem ve tekniklere hâkim eğitimciler, öğretimin kalitesini arttırmaktadır (Karacaoğlu, 2008). Bir başka görüşe göre öğretmenlik mesleği, görevin ötesinde, öğretimin gerçekleştiği süreç boyunca öğrenmelerin niteliğini oluşturan ve süreç sonunda edinimlerin uzun vadede toplumun yararını sağlayacak nitelikte oluşunu sağlayan üst düzey çalışmadır. Öğretmenler, öğretimin gerçekleştirilmesinde ve öğretim sonucunda beklenen davranışların edinilmesinde temel belirleyicilerdir. Bu sebeple öğretim etkinliklerine vakıf olmaları önem arz etmektedir (Oğuzkan, 1998).

Öğretim etkinliklerinin okullarda işlevsellik kazanması için öğretim stratejileri, ilkeleri, yöntem ve teknikleri bulunmaktadır. Hedef kitleye uygun

öğretim yöntemi, öğretimin gerçekleşmesini sağlayacak en önemli etkidir (Cengizhan, 2016).

3. Öğretim yöntemleri

Eğitim- öğretim sürecinin gerçekleşmesi için öğretim yöntemlerinden ve tekniklerinden yararlanılmaktadır. Bu yöntem ve tekniklerden dersin niteliğine göre seçim yapılmaktadır. Dersin niteliğine uygun öğretim yönteminin seçilmesi, hedef kazanımların gerçekleştirilmesinde belirleyici etkidir. Ders içeriğine göre uygun yöntem ve tekniğin seçimi için öğretim yöntemlerinin öğretim sürecini gerçekleştiren öğretmenler tarafından iyi bilinmesi gerekmektedir. Öğretim yönteminin seçiminde sınıf dinamiği, öğrenci sayısı gibi hedef kitleye uygunluk önem arz etmektedir. Görüldüğü üzere öğretim yöntem ve teknikleri seçimi konusu önemlidir ve bu sebeple öncelikle yöntem ve teknik kavramlarının ne ifade ettiği bilinmelidir. Yöntem, hedefe ulaşmak için planlanmış yol; teknik ise öğretim yöntemini uygulama biçimidir (Yazar, 2018). Öğretimi yapılacak olan dersin öğretim faaliyetlerinin planlanması yöntem; uygulanan yöntemle uygun etkinlikler ise teknik olarak ifade edilmektedir. Her dersin içeriği farklıdır ve bu kazanımlara yönelik uygun yöntemler birbirinden farklılık göstermektedir. Öğretimin tam anlamıyla gerçekleşebilmesi için en uygun öğretim yönteminin uygulanması gerekmektedir. Bu doğrultuda hangi yöntem ve tekniklerin var olduğunun, bu yöntem ve tekniklerin nasıl uygulanması gerektiğinin bilinmesi eğitimin kalitesini belirleyecek unsurlardır (Çelikkaya ve Kuş, 2009).

Sosyal bilgiler öğretim programı incelendiğinde derslerde kullanılması ön görülen birçok yöntem ve teknik bulunmaktadır (MEB, 2018). Alkan (2016)'a göre sosyal bilgiler dersinde kullanılan yöntemler aşağıda Şekil 2' de gösterilmektedir.

Şekil 2. Öğretim Yöntemleri

İzleyen bölümde yukarıda sözü edilen yöntemler hakkında kısaca açıklamalar yapılmış olup; yaratıcı drama yöntemi detaylı bir şekilde incelenmiştir.

Anlatım Yöntemi

Sunuş yoluyla öğretim stratejisine uygun bir yöntem olan anlatım yöntemi, geleneksel ders anlatım yöntemi olarak da adlandırılmaktadır. Sınıflarda çokça kullanıldığı görülmektedir. Bu yöntem bilgi basamağındaki hedefleri kazandırmada etkindir ve bilgiyi hazır bir şekilde öğrenciye sunmaktadır (Aktaş, 2006). Günlük yaşamda sıkça karşılaşılan bir durumun özetlenmesi, yeni bir konunun sınıfa aktarılması, var olan bir durumun değerlendirilmesi, çözüm önerilerinin sunulması gibi birçok durumda anlatım yöntemine başvurulabilmektedir. Yöntemin; maliyetinin olmaması, kalabalık bir kitleye hitap etmede kolaylık sağlaması, fazla verilecek olan bilginin kısa zamanda verilebilmesi gibi avantajları vardır. Ancak anlatım yöntemi ile aktarılan bilgi, ezberlenecek bir bilgi olarak görülmekte ve öğrenciler tarafından ezber yoluna gidilerek öğrenilmeye çalışılmaktadır (Çelikkaya ve Kuş, 2009). Aynı şekilde Cengizhan (2016)' a göre anlatım yönteminin avantajları, bilginin kalıcı olması

ile ters orantılıdır. Öğrenci katılımının olmaması veya az olması, öğrenci ile direkt bir iletişimin kurulamaması, öğrenenin ders içi pasif oluşu, öğrencilerin hazırbulunuşluklarının göz ardı edilmesi gibi sebepler, anlatım yönteminin dezavantajları olarak görülmektedir.

Anlatım yöntemi her ne kadar diğer öğretim yöntemlerinden daha kolay gibi görünse de aslında diğer yöntemlerden daha dikkatli uygulanması gerekmektedir. Mümkün oldukça öğretmen öğrenci ile göz iletişimini kurmalı; öğretmenin ders anlatımı esnasında öğrenci dikkatini dağıtacak herhangi bir şeyle uğraşmamalıdır. Ders anında öğrencinin dikkatini dağıtacak her şey, anlatım yöntemiyle sunulan dersin anlaşılmasına sebebiyet vermektedir. Bu durumun gerçekleşmemesi için anlatım yöntemini kullanacak olan öğretmen, ders öncesi belirli hazırlıklar yapmalı, yöntemi sabote edecek her bir unsuru düşünmelidir (Tan & Erdoğan, 2001).

Anlatım yöntemi sosyal bilgiler dersinde sıkça kullanılan bir yöntemdir. Sosyal Bilgiler ders içeriğinin sözel ağırlıklı olması öğretmenleri anlatım yöntemi kullanmaya yöneltmektedir. Ezberlenen bilginin gerekli tekrarlar yapılmadığı takdirde unutulduğu göz önüne alındığında, bilgiyi kalıcı hale getirmek amacıyla farklı yöntem ve tekniklere başvurulması gerektiği bir kez daha karşımıza çıkmaktadır (Alkan, 2016).

Tartışma Yöntemi

Tartışma yöntemi, bir konunun derinlemesine incelenmesini sağlamak amacıyla, iki veya daha fazla kişi/grup tarafından karşılıklı bir biçimde, belirli kurallar dâhilinde uygulanan bir öğretim yöntemidir. Buluş yoluyla öğretim stratejisinde sıklıkla kullanılan tartışma yöntemi, kavrama düzeyindeki davranışların kazandırılmasını sağlamaktadır (Cengizhan, 2016). Katılımlı öğrenmenin etkin olduğu tartışma yönteminde, öğrenciler problem çözme, fikir yürütme, beyin fırtınası gibi teknikleri kullanarak bilişsel ve duyuşsal olarak gelişim göstermektedir. Tartışma yönteminin başarılı olarak gerçekleşmesi için, yöntemi kullanan uygulayıcının dikkat etmesi gereken bazı özellikler bulunmaktadır. Bu özelliklerden yöntemin başarısını belirlemede en önemli olanları tartışmayı başlatma ve bitirme, süreci belirleme, süreci yönetme becerileridir. Bu özellikler doğrudan öğretmen ile ilgilidir (Alkan, 2016).

Demirel (2003)'e göre, öğrenciyi derste aktif kılan tartışma yöntemi, bilinmeyen ve tam anlaşılmayan bir konuyu öğrenmede, problem çözmede ve sonuçların değerlendirilmesinde kullanılan bir yöntemdir. Öğrendiklerini pekiştirmek, kalıcı öğrenmenin gerçekleşmesini sağlamak amacıyla, yöntemin uygun derslerde kullanılmasının yarar sağlayacağı düşüncesi hâkimdir. Tartışma yönteminin birçok tekniği bulunmaktadır. Sönmez (2001)' e göre bu tekniklerden bazıları şunlardır:

Şekil 3. Tartışma Yöntemi Teknikleri

Tartışma yöntemi içerisinde kullanılacak olan teknikler, grubun büyüklüğüne, konu içeriğine, grubun öğrenme alanına göre değişiklik göstermektedir. Yönteme uygun tekniğin kullanımına ilişkin öğretmenlerin bilgi sahibi olması gerekmektedir (Engin, 2018).

Sosyal bilgiler dersinde iletişim, girişimcilik, karar verme, eleştirel düşünme gibi becerilerin kazandırılmasında tartışma yöntemi kullanılabilir. Ayrıca demokratik olma, sosyalleşme, aktiflik, açıklık gibi becerilerin kazandırılmasında da fayda sağlayacağı düşünülmektedir. Öğretimin gerçekleştirildiği grubun nitelik ve niceliğine göre yönteme ilişkin tekniklere yer verilebilmektedir (Alkan, 2016).

Problem Çözme Yöntemi

Düşünme becerileriyle ilgili olan problem çözme yöntemi, öğrenci merkezlidir. Öğrencilerin öğrenmelerini günlük hayatla ilişkilendirmesini sağlamaktadır. Öğrencilerin karar verme ve çözüm yolu geliştirme becerilerini geliştirmektedir (Aktaş, 2006). Araştırma- inceleme yoluyla öğretim stratejisinde sıkça yer verilen problem çözme yöntemi, öğrencilerin uygulama, analiz, sentez

ve değerlendirme yapmalarına yardımcı olmaktadır. Bu yöntemin kullanımında seçilecek konunun ilgi çekici olması, günlük hayatla ilişkisi, gerçek bir probleme dayalı olması ve bunların yanında problemin eğitici bir değerinin olması oldukça önemli görölmektedir (Cengizhan, 2016). Dolayısıyla bu yöntemin pek çok faydası bulunmakla beraber konu seçiminin belli kriterlere sahip olması gerektiği anlaşılmaktadır.

Birçok yazara göre problem çözme yönteminin uygulanmasında bazı temel basamaklar bulunmaktadır. Bunlar;

- Problemin farkına varılması,
- Problemin tanımlanması ve sınırlandırılması,
- Problemin çözümüne ilişkin çözüm yolları sunulması,
- Sunulan çözüm yollarının uygulanması,
- Sonucun değerlendirilmesi,
- Problemin çözölməsi ve raporlanmasıdır (Açıkgöz, 2000).

Öğrenciyi yaşantıya hazırlayan sosyal bilgiler dersinde problem çözme yönteminin uygulanması, öğrencinin günlük yaşamda karşılaştığı problemlerle başa çıkabilmesini sağlamaktadır (Alkan, 2016). Öğrencilerin karşılaştıkları problemlere ilişkin çözüm yolları sunması, sosyal bilgiler dersinin amaçlarından biridir (MEB, 2018). Bu doğrultuda ders içinde yer alan konuların içeriğine göre problem çözme yönteminin uygulanmasının fayda sağlayacağı düşüncesi ortaya çıkmaktadır.

Gösterip Yaptırma Yöntemi

Gösterip yaptırma yöntemi, öğretilecek konunun gösterilmesi ve gerekli yerlerde açıklama yapılmasıyla uygulanmaktadır. Konuya ilişkin materyallerin neler olduğu ve nasıl kullanıldığını öğrenciye öğretmen tarafından doğrudan gösterimi esastır. Buluş ve sunuş yoluyla öğretim stratejisinde sıklıkla yer verilen bu yöntem, yaparak yaşayarak öğrenmeleri içermektedir. Bu da öğrenmenin kalıcılığını arttırmaktadır. Yöntemin geçerli olabilmesi için ders öncesi hazırlık yapılması şarttır. Kullanılacak materyallerin (harita, resimler, modeller, slayt, fotoğraflar vb.) önceden hazırlanması öğretimin kalitesini arttırmaktadır.

Öğretmen tarafından nasıl yapılacağına ilişkin temel bilgi verildikten sonra öğrenciden işin yapılması beklenmektedir. Her öğrenciye uygulamayı gerçekleştirmesi için gerekli zaman ve tekrar yapma şansı tanınmaktadır. Öğretim basitten karmaşığa olacak şekilde tasarlanmakta ve yapılacak işlerin sıralaması öğrenciye direkt verilmektedir (Büyükkaragöz & Çivi, 1997).

Gösterip yaptırma yönteminin uygulandığı dersler konularla sınırlıdır. Fen bilimleri dersinde yapılan deneylerde oldukça sık başvurulanan gösterip yaptırma yöntemine, konu bütünlüğü sağlandığı takdirde diğer derslerde de yer verilebilmektedir (Aktaş, 2006). Sosyal bilgiler dersinde kullanımına ilişkin bakıldığında, dersin başında ya da dersin sonunda bu yöntemden yararlanılabilmektedir. Yöntemin kullanımında öğrencide dikkat çekmek amacıyla konu ile ilgili görsellerden yararlanmak, kısa filmler veya fotoğraflar göstermek sosyal bilgiler dersi gibi teorik bir dersin zenginleştirilmesini sağlayacağı ifade edilmektedir (Engin, 2018).

Örnek Olay Yöntemi

Örnek olay senaryolaştırılmış kısa hikâye olarak ifade edilmektedir. Öğretim yöntemi olarak ise, günlük hayatta karşılaşılan bir sorunun örnek senaryolar içeren hikâyeler ile sınıf ortamında çözümlenmesidir (Demirel, 2003). Örnek olay yöntemi ile öğrenilen bilgilerde, karşılaşılan problemlerde sınıf ortamında mantıklı ve tutarlı fikir alışverişi ile çözüm yollarının aranması esastır. Örnek olay ilgi çekici, güncel ve eğitsel nitelikte olmalıdır. Konudan sapmamak esas alınmalı, konuya ilişkin görüşlere yer verilmelidir. Öğrenciler gerçek hayatta örnek verilen bir durumla karşı karşıya kaldıkları takdirde geliştirecekleri tutum ve davranışları ortaya koymalı, diğer öğrencilerin fikirleri öğrenene farklı bir bakış açısı katmalıdır. Seçilen örnek olay gerçek veya sanal olabilmektedir. Gerçek bir olay olduğu takdirde gerçek isimlerin değiştirilerek öğrenci seviyesine, amaç ve hedeflere uygun olarak ifade edilmesi gerekmektedir (Akgün, 2001). Dolayısıyla örnek olay yöntemi uygulanırken dikkat edilmesi gereken pek çok unsur olduğu görülmektedir.

Örnek olay yöntemi sosyal bilgiler dersinde kullanımı açısından oldukça uygun bir yöntemdir. Sosyal bilgiler dersinde konulara göre örnek olayların oluşturulması ve sınıfa sunulması, öğrencinin dikkatini çekmektedir. Bununla

beraber geliştireceği çözüm yolları pratik düşünmesini sağlamaktadır. Sınıfa sunulan örnek olayın canlandırılması, tartışılması, bireysel görüşlere başvurulması gibi tekniklerle öğretimin kalıcılığını arttırmaktadır (Alkan, 2016).

Bireysel alışma Yöntemi

Bireysel alışma yöntemi, öğrencinin bireysel gelişimini merkeze almaktadır. Konunun öğreniminde bireysel çalışmaların yapılması, öğrencinin kendi algı düzeyinde çalışmalar yapmasını sağlamakta ve böylelikle bir diğer konuya geçmeden önce öğrenmeleri pekiştirmektedir. Her öğrenci kendine göre çalışmalarını planlamakta ve çalışma disiplini geliştirmektedir (elikkaya ve Kuş, 2009). Aynı şekilde Cengizhan (2016)'a göre bireysel çalışma yöntemi, öğrencilerin kendi öğrenmelerini gerçekleştirdiği için ezbere öğrenmeleri azaltmaktadır ve öğretmen merkezli geleneksel yaklaşımı en aza düşürmektedir. Bununla birlikte sınıf içerisinde öğrenciler bireysel veya gruplara ayrıştırılarak bireysel çalışma yöntemi kullanılabilir. Her yöntemde olduğu gibi öğretmen sürecin gerçekleşmesini sağlamakla yükümlüdür ve mümkün olduğunca öğrencilerin kendilerini yönetmelerine izin vermelidir (Alkan, 2016).

Bireysel alışma yöntemi içinde yer alan proje, yazılı ödev, sözlü tarih çalışmaları gibi teknikler kullanılmaktadır. Bireysel çalışmalarda kullanılan teknikler öğrenciye istediği yerde istediği şekilde çalışma imkânı sunmaktadır. alışmasının bir saati ve yeri olmaması belirlenen süreye kadar hazırlayacağı çalışmada sorumluluk bilinci kazandırmaktadır (Akgün, 2001). Sosyal Bilgiler dersinde bireysel çalışma yöntemi kullanan öğretmen öğrencilerinden bireysel veya grup arkadaşlarıyla birlikte bir konuyu çalışmaları ve sınıfa sunmalarını isteyebilmektedir. Proje ödevleri vererek bireysel çalışma güdülerini desteklemekle beraber yazılı ödevler vererek öğretimi sağlanan konunun tekrar edilmesini sağlayabilmektedir (şimşek, 2016).

Gezi- Gözlem Yöntemi

Gezi-gözlem yöntemi, derse karşı ilgi uyandırmak, dikkat çekmek ve doğrudan öğrenmeleri sağlamak için okul tarafından okul dışına yapılan gezilerdir (Özden, 1999). Gezi- gözlem yönteminin en önemli özelliği öğretimi sınıf dışına taşımadır. Öğrencilere yaparak yaşayarak öğrenme imkânı sunan bu yöntem ile öğrenciler bilgiye doğrudan ulaşma imkânı bulmaktadır. Öğrenciler

hem eğlenceli hem de fiziksel etkinlik içeren gezi- gözlem yöntemi ile işlenen öğretimde geçen kavramları ve olguları daha kolay anlayabilmektedirler. Bu durum da öğretimde öğrencilerde dikkat çekme ve güdüleme açısından farklılık sağlamaktadır (Ocak, 2008).

Sosyal bilgiler dersinde gezi-gözlem yöntemine başvurulacak birçok konu bulunmaktadır. Sosyal bilgiler dersinde sıklıkla karşımıza çıkan müze, saray, doğal çevre, ören yeri vb. öğrenim alanlarının öğretiminde, yerinde öğrenmenin kalıcılık sağlayacağı ifade edilmektedir. Planlı ve düzenli yapılan ziyaret ve bu ziyaretler sonrası değerlendirme etkinlikleri derse olan ilgiyi arttıracak olup; öğretimde başarıyı arttıracığı düşünülmektedir. Öğrencilerin somut deneyimler kazanmaları için tercih edilen gezi- gözlem yöntemi etkili öğrenme açısından oldukça önemli görülmektedir (Yıldırım, 2012).

B. Yaratıcı Drama Yöntemi

Bu bölümde drama ve yaratıcı drama kavramları açıklanmış; yaratıcı dramanın temel öğeleri, genel amaçları, özel hedefleri ve yaratıcı dramada kullanılan teknikler hakkında bilgi verilmiştir.

1. Drama Kavramı

Yaratıcı drama kavramını açıklamadan önce drama kavramının ne olduğu anlaşılmalıdır (San, 1990).

Güncel Türkçe sözlükte drama, dram kelimesi ile eş anlamlı kullanılmakta ve birden fazla anlamda kullanılmaktadır (TDK, 2019):

- Sahnede sergilenmek amacıyla yazılmış oyun, drama.
- Acıklı, üzüntülü olayların bazı gülünç yanlarını da konu edinen sahne oyunu veya televizyon filmi, drama.
- Tiyatro edebiyatı.
- Acıklı olay.

Güncel Türkçe sözlükte söz konusu anlamlara gelmekle ve alan yazında yapılan araştırmalarda bu anlamları destekleyen tanımlamaların olduğu görülmekle beraber oldukça farklı şekilde tanımlandığı da görülmektedir.

Örneğin dram sözcüğünün Fransızcadaki anlamlı (drame) ‘Burjuva Tiyatrosu’dur (İlhan, Okvuran ve Adıgüzel, 2004). Bu tanımın güncel sözlükteki tanıma benzer olduğu iddia edilebilmektedir. Yine benzer bir tanım Morgül (1999) tarafından yapılmaktadır. Morgül’e göre drama; bir lider eşliğinde oyunlaştırma, canlandırma, doğaçlama gibi temel unsurlar dikkate alınarak atölye çalışmalarını içeren etkinlikler olarak tanımlanmıştır. McCaslin (2006) ise kendini ifade etmek, öğrenmek ve boş zamanları keyifli hale getirecek bir etkinlik aracı olarak tanımlamıştır. Bu araştırmada yaratıcı drama konusu işlendiğinden, dramanın ‘‘oyun’’ ile bağlantılı olarak tanımlandığı yukarıdaki tanımlamalar esas alınmaktadır. Bununla beraber dramanın aslında oyundan daha geniş bir kavram olduğu bilinmelidir.

Drama kelimesinin orijinal kökenleri araştırıldığında ‘‘bol, akışkan kaynak suyu yanında bulunan yerleşim yeri’’ olarak karşımıza çıkmaktadır. Sözcük anlamı içerisinde yer alan bol ve akışkan ibareleri, devinim ve eylem sözcüklerini çağrıştırmaktadır ve bu mana drama kelimesinin kökü ‘dran’ ile eş anlama gelmektedir (Adıgüzel, 2019). Yunanca ‘dran’ itmek, yapmak, etmek, çekmek anlamlarına geldiği de görülmektedir (Lehmann, 1986, akt. San, 1990). Bununla beraber, Yunancada drama ‘bir şey yapılması’ anlamına gelmektedir. Bu tanımda belirtilen yalnızca herhangi bir şeyin yapılması değil; anlamlı olan bir şeyin yapılmasına dikkat çekilmektedir (Nutku, 1990). Bir başka tanımda ise drama sözcüğünün ‘‘bir şey yapmaya azmetmek’’ olduğu ifade edilmektedir (Şener, 1991).

Kelimenin orijinal olarak çok farklı anlamları taşıdığı görülmekle beraber toparlayıcı bir tanım İlhan, Okvuran ve Adıgüzel (2004) tarafından yapılmıştır. Bu tanıma göre drama, insanın her türlü eylem ve edinimidir. Daha önce de ifade edildiği gibi bu araştırmada dramanın oyunlaştırma tanımı esas alınmakta ve Morgül’e (1999) ait olan tanım benimsenmektedir. Bu tanıma göre drama bir lider eşliğinde oyunlaştırma, canlandırma, doğaçlama gibi temel unsurlar dikkate alınarak atölye çalışmalarını içeren etkinlikleri ifade etmektedir.

2. Yaratıcı Drama Kavramı

Drama kavramında olduğu gibi yaratıcı drama kavramı da farklı şekillerde tanımlanmıştır. Bu tanımlardan bazılarının yaratıcı dramanın nasıl

gerçekleştirildiğine odaklanırken, bazılarının beceri yönünü vurguladığı, bazılarının söz konusu kavramın öğrenme yönüne dikkat çekerken; bazılarının ise yaratıcı dramayı bir sanat, bir disiplin gibi çok daha geniş olarak ele aldıkları görülmektedir.

Yaratıcı dramanın nasıl gerçekleştiğine odaklanan tanımlara örnek olarak şunlar verilebilmektedir:

- Bir kelimeyi, bir olguyu, bir cümleyi, bir düşüncüyü, bir durumu veya bir yaşantıyı tiyatro tekniklerinden yararlanarak, oyun veya oyunlar geliştirerek canlandırma etkinliklerine yaratıcı drama denmektedir (San, 1991). Ayrıca drama yaşantıları ve daha önce edinilen bilgileri yeniden yapılandırmaya yönelik bir süreçtir.
- Adıgüzel (2019)'e göre yaratıcı drama, bir topluluğu oluşturan bireylerin yaşantıları doğrultusunda belirlenen bir hedefin, tiyatro tekniklerinden yararlanarak canlandırılmasıdır. Bu süreç, drama lideri tarafından yürütülürken doğal olmaya, -mış gibi yapmaya dayalıdır ve yaratıcı drama yaşamın içinden bir kesit olarak karşımıza çıkmaktadır.
- Okvuran (2010a)'a göre yaratıcı drama, günlük yaşamda karşımıza çıkan herhangi bir durumun, öykünün, şiirin veya bireyin kendi yarattığı bir hikâyenin canlandırılmasıdır.

Yaratıcı dramanın beceri yönünü vurgulayan tanımlara örnek olarak şunlar verilebilmektedir:

- Üstündağ (1994), yaratıcı drama için 'kurallar içinde özgürlük' ifadesini kullanarak bireyin yaşantısını yaratıcı süreçlere dönüştürerek kendini keşfetme, kendini ve başkalarını tanıma ve empati kurma gibi becerileri sağlayacağını ifade etmektedir.
- Güneysu (1991) yaratıcı dramayı; kişinin empati kurarak gelişmesi ve gelişimini sağlarken aktif olma, yaratıcılık, çok yönlü düşünme becerilerine sahip olması olarak tanımlar.
- Tekerek (2007) ise yaratıcı dramayı bireyin kendini ifade etme becerisi olarak ifade eder. Kendini ifade etme becerisinin sağlanmasında bireyin yaşantıları baz alındığında problem çözme, hayal gücü, yaratıcılık gibi

bir çok kazanımın kullanımı söz konusudur. Bu durum da bireyde cesaret ve özgüven duygularının pekişmesini sağladığı için yaratıcı drama öğretimde bir yöntem olarak tercih edilmelidir (Tekerek, 2007).

Yaratıcı dramanın öğrenme yönüne dikkat çeken daha geniş tanımlamalara örnekler olarak şunlar verilebilmektedir:

- Yaratıcı drama; Nixon (1988)'a göre bir öğrenme biçimidir.
- Heathcote (1984)'a göre yaratıcı drama öğrenmek, sahneye çıkmadan yaşamdaki rolünü üstlenmek anlamına gelmektedir. Ona göre yaratıcı drama bir bilgi edinme aracıdır. İnsanların bilgi edinimi için önce kendi durumlarının bilincinde olmaları gerekir. İnsan kendi varlığını temele alarak bir bakış açısı geliştirir ve insan kendi durumlarından öğrenir, okur, paylaşır, yaşama karşı heyecan duyar. Heathcote, yaratıcı dramayı yaşamın bir pratiği olarak görür. Amacı, bireyin geçmiş yaşantısını geliştirmek ve sadece kendi hakkında değil, insan olmakla ilgili anlamları kazandırmaktır (Heathcote, 1984).

Yaratıcı dramayı bir sanat ve bir disiplin gibi daha geniş bir kavram olarak ele alan tanımlamalara örnekler olarak şunlar verilebilmektedir:

- O'Neill (1989)'e göre sınırsız bir hayal gücü ile çevrili disiplindir.
- Mc Caslin (1990)'e göre her insanın dâhil olduğu bir sanattır (akt. Üstündağ, 1997).

Bu tanımlar ışığında yaratıcı dramayı bir amacın; doğaçlama, rol oynama vb. tekniklerden yararlanarak canlandırılması ve bu yolla öğrenmenin sağlandığı bir disiplin bir sanat olarak tanımlamak mümkündür. Yaratıcı dramanın öğrenmeyi sağlayıcı işlevi olması ilkökul öğrencileri için eğitim tekniği olarak kullanılabileceğini göstermektedir.

3. Yaratıcı Dramanın Genel Özellikleri

Yaratıcı drama; bilişsel, duyuşsal ve devinişsel gelişim alanlarının aynı anda kullanılmasını sağlayan bütünsel bir yapıdır ve bu yapının oluşumunda yaşantısal uygulamalardan yararlanılmaktadır. Yapılan uygulamaların özelliklerine bakıldığında yaratıcı dramanın çeşitli roller üstlenen katılımcıları etkin kıldığını ve süreç içerisinde katılımcının kendisini, çevresini, dünyayı

algılamasını sağladığını belirten Adıgüzel (2019)'e göre yapılan tüm tanımlardan yola çıkarak yaratıcı dramanın genel özellikleri şu şekilde ifade edilmektedir:

- Yaratıcı drama katılımcıların olduğu bir grup etkinliğidir.
- Yaratıcı drama katılımcıların yaşantılarına dayalı bir yöntemdir.
- Yaratıcı drama, doğaçlama ve rol oynamaya dayalı canlandırma etkinlikleridir.
- Yaratıcı drama çalışmaları içinde bulunan 'an' olgusuyla gerçekleştirilir.
- Yaratıcı drama sonuçtan ziyade süreç odaklı çalışmalar içerir.
- Yaratıcı drama çalışmaları söz konusu alanda uzman olan bir kişinin, bilgi sahibi olan öğretmenin veya bir önderin eşliğinde yapılmaktadır.
- Söz konusu çalışmalara alanın gerektirdiği kuralları yerine getiren herkes katılabilir. Gönüllülük esastır.
- Disiplinler arası bir alan olan yaratıcı drama, eğitim ve tiyatroyu doğrudan temel alır.
- Yaratıcı drama ile tiyatro farklı anlamlara gelmektedir. Yaratıcı drama tiyatrodan yararlanan farklı bir alandır.
- Yaratıcı drama çalışmalarının yürütüleceği mekân, alanın gerektirdiği özelliklere sahip olmalıdır.
- Yaratıcı drama, oyunların özelliklerinden etkin olarak faydalanır.
- Yaratıcı drama çalışmaları yapmak, bir meslek olan 'oyunculuk' yapmak değildir. Oyunculuk mesleğinin gerektirdiği özellikleri barındırmak gibi bir zorunluluğu yoktur.
- Yaratıcı drama çalışmaları, ısınma-iletişim-etkileşim oyunlarından ibaret değildir. İçerisinde dramatik kurguya sahip canlandırma faaliyetleri bulunmalıdır.
- Yaratıcı dramanın bir yöntem (araç) ve bir ders (amaç) olarak kullanımı mevcuttur.

- Yaratıcı drama çalışmaları birbiriyle ilişkili belirli aşamalarla gerçekleştirilir.
- Yaratıcı drama çalışmaları, bireyin öznel yaşantısını konu alan tedavi amaçlı yapılan çalışmalar değildir.

Yaratıcı dramanın belirtilen genel özelliklerine bakıldığında eğitimde kullanılmasının fayda sağlayacağı yadsınamaz bir gerçektir. Son yıllarda eğitimde oldukça ilgi gören yaratıcı dramadan olabildiğince faydalanmak, derslerde verimi arttırmaktadır. Yaratıcı drama eğitimde ve günlük yaşantımızda kişiler arası iletişimi geliştireceği gibi bireyin kendisini tanımada da oldukça önemli bir yere sahiptir (Koçpınar, 2018). Eğitim-öğretim sürecinden beklenen, kişinin kendini gerçekleştirmesine olanak sağlayacak olan bu yöntemin eğitimde kullanımının yararlarını Şimşek (2001), aşağıdaki gibi ifade etmektedir:

- Karmaşık görünen durumları anlaşılır kılar.
- Algı sınırlarını aşan her durumun algılanmasını sağlar.
- Soyut kavramların ve teorik olayların anlaşılmasına yardımcı olur.
- Öğrencilerin derste kullanması gereken iletişim becerilerini geliştirir.
- Öğrencilerin yaratıcılıklarının geliştirilmesini sağlar.
- Sınıf içerisinde utangaç, çekingen, içe kapanık olan öğrencilerin iyileştirilmesini sağlar.
- Donanım, bilgi, beceri ve çalışma azmi kazandırır.

Yaratıcı dramanın okul programında yer alabileceğini belirten Heathcote'un, 1970li yıllarda yaratıcı dramanın gelişimindeki etkisi oldukça büyüktür. Ona göre çocukların hayatı anlayabilmesi için yaratıcı drama sürecinde yer almaları gerekir. Öğretmen süreç boyunca yol gösterici bir rehber niteliğinde olmalıdır (Önder, 1999). Günümüzde yapılandırmacı yaklaşımın uygulandığı eğitim sisteminde öğretmenin rehber olması ifade edilmektedir ve bu zamandan çok uzun yıllar önce, yaratıcı drama yöntemiyle ilgili araştırmalar gerçekleştiren yazarlar tarafından öğretmen yol gösterici olarak tanımlanmaktadır. Bu bağlamda

eğitimde yaratıcı drama kullanımı eğitim sisteminin amaçlarını gerçekleştirmede önemli rol oynayacağı düşünülmektedir.

Türk eğitim sisteminde dramanın temelini 1900lü yıllarda İsmail Hakkı Baltacıoğlu'nun eğitim programına tiyatroyu eklemesi oluşturmaktadır (Okvuran, 1993). Milli Eğitim Bakanlığının 1968 İlkokul Programında drama yöntemi ele alınmış, bu bağlamda öğrencilerin eğlenirken öğrenmesi hedeflenmiştir. Eğitim etkinliklerinin içerisinde canlandırma, rol oynama gibi tekniklerden bahsedilmiş ve ayrıca dramatizasyon etkinliklerinin konuşma becerilerine fayda sağlayacağı ifade edilmiştir. Ancak belirlenen hedeflere düzenlemeler getirilememiştir. Ülkemizde drama etkinliklerinin üniversitelerde yer bulması 1982 yılında Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesinde, Tamer Levent ve İnci San tarafından sağlanmıştır (Açıl, 2012). 1997 yılında YÖK, Eğitim Fakültelerinin yeniden yapılandırılması programında 'Sınıf Öğretmenliği' ve 'Okul Öncesi Öğretmenliği' bölümlerinde yaratıcı drama dersine zorunlu olarak yer vermiştir. 2007 yılında yapılan düzenlemeler ile program yenilenmiş ve 'Sosyal Bilgiler Öğretmenliği, Türkçe Öğretmenliği, Yabancı Dil Öğretmenliği' gibi alanlarda da drama dersi zorunlu tutulmuştur (Adıgüzel, 2008).

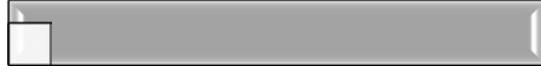
İlköğretimde yaratıcı dramanın ders olarak yer alması; yaratıcı drama ve tiyatro kavramlarının netleştirilmesini gerektirmiştir. Birbiri ile ilişkili iki kavramın bileşenlerine bakarak bir sonuca ulaşmak mümkündür. Tiyatro ve yaratıcı drama arasındaki bileşenler Şekil 4' te belirtilmiştir.

TİYATRO

- ☐ Seyirci mevcuttur.
- ☐ Yönetmen, oyununun provalarından sahnelenmesine dek sorumludur.
- ☐ Dramatik kurgunun bileşenleri oyun metninde yer alır.
- ☐ Oyuncu süreçteki temel unsurdur.
- ☐ Oyun metni önceden hazırlanmıştır.
- ☐ Oyun, metnin ruhuna uygun mekanda oynanır.
- ☐ Teknik materyaller sahne sırasında kullanılır.
- ☐ Sonuç odaklıdır.
- ☐ Taklit, şive gibi tiyatral öğeler mevcuttur.
- ☐ Yaratıcılık, gerçeğe benzerliktir.
- ☐ Seyirci için sergilenir.
- ☐ Ön hazırlık gereklidir.

YARATICI DRAMA

- ☐ Tüm grup, seyirci ve katılımcı rolündedir.
- ☐ Lider, yaratıcı dramının atölyede uygulanmasından sorumludur.
- ☐ Dramatik kurgu, doğaçlamalarda yer alır.
- ☐ Katılımcı süreçteki temel unsurdur.
- ☐ Atölye planı önceden belirlenmiştir.
- ☐ Drama çalışması, atölyenin amaçladığı ortama uygun bir yerde yapılır.
- ☐ Teknik materyaller liderin yönergesiyle kullanılır.
- ☐ Süreç odaklıdır.
- ☐ -miş gibi olması esastır ve tiyatral öğeler kullanılmaz.
- ☐ Yaratıcılık, kendiliğinden oluşudur.
- ☐ Grubu oluşturan katılımcılar için sergilenir.
- ☐ Çoğu zaman katılımcıların ön hazırlığı gerekli değildir.

Şekil 4. Drama ve Tiyatro Arasındaki Bileşenler (Uysal, 2014)

Yaratıcı drama ve tiyatro arasındaki bileşenlere bakıldığında birçok ortak noktası olduğu görülmektedir. Ancak tiyatronun ve yaratıcı dramının amaçları birbirinden farklılık göstermektedir. Tiyatro, bir metne bağlı kalarak seyirciler için hazırlanan sonuç odaklı bir oluşum iken; yaratıcı drama, katılımcının kendini ve çevresini tanıması için oynanan, sahnesinin hayat olduğu bir kavramdır. Yaratıcı dramının amaçları ve hedefleri, ortaya çıkan farklılığı destekler niteliktedir.

4. Yaratıcı Dramanın Genel Amaçları ve Özel Hedefleri

San (1991), aşırı bilgi yükünün olduğu, öğrencinin duyuşsal yönünü göz ardı eden, ezberci eğitim anlayışının hüküm sürdüğü, öğrencinin yaşayarak öğrenmediği eğitim anlayışının, çağdaş insanın ihtiyaçlarını karşılamayacağını savunur. Çağdaş eğitim; öğrencinin merkeze alındığı, düşünme becerilerini kullanmaya teşvik edildiği öğretim ortamında bireyin kendini gerçekleştirmesine olanak sağlayan etkinlikleri içermektedir. Yaratıcı drama ile çağdaş eğitimin amaçlarına ulaşılabilir. Yaratıcı drama ile beklenen, bireyin çağın özelliklerine ayak uyduran, teknolojik gelişmelerden haberdar olan, yenilikçi ve özgür bireyler olmaları, yaşantıları yoluyla sahip oldukları bilgi birikimleri yeni öğrendikleri bilgiler ile birleştirebilen, yaratıcılık yönleri gelişmiş bireylere sahip olmaktır (Sarı, 2017).

Yaratıcı drama yönteminin genel amaçları daha kapsamlı ve detaylı olarak aşağıdaki şekilde ifade edilebilmektedir (Üstündağ, 1998a; Adıgüzel, 2015; Aral, 2000; McCaslin, 2006):

- Sözcük kapasitesini geliştirerek dil ve konuşma becerisi kazanmak
- Sosyal iletişim kurabilmek ve grup çalışmalarını sağlıklı yürütmek
- Demokratik tutum ve davranış geliştirmek
- Kendine inanma ve karar verme yetisi sağlamak
- Empati kurma becerisine sahip olmak
- Karşılaşılan problemlerle nasıl başa çıkabileceğine karar vermek
- Farklı bakış açıları geliştirmek
- Farklılıklara karşı hoşgörülü olmak
- Manevi değerlerin gelişimini desteklemek
- Edinilen davranışların gözden geçirilmesini sağlamak
- İstenmedik durumlarla baş edebilme yetisi kazandırmak
- Soyut yaşantıları somutlaştırmak
- Sanat anlayışı ve hayal gücü kazandırmak

- Gözlem yeteneğini geliştirmek
- Değerlendirme becerisi kazandırmak
- Bireyin kendini tanımasına yardımcı olmak

Yukarıda belirtilen amaçlar değerlendirildiğinde, yaratıcı drama bireyde bilişsel, duyuşsal ve devinişsel alanları bütünsel olarak ele alan, sosyal gelişimi destelemek, yaratıcı düşünme ve problem çözme becerisi geliştirmek, kendisinin ve çevresinin farkında olmak gibi birçok alanda bireyin gelişimine katkı sağlamayı amaçlayan bir yöntem olduğu söylenebilmektedir. Yaratıcı dramanın genel amaçlarının yanı sıra özel hedefleri de bulunmaktadır. Yaratıcı dramanın sahip olduğu özelliklerin çeşitliliği özel hedeflerin belirlenmesinde yol gösterici olmakta ve Üstündağ (2018), yaratıcı dramanın özel hedeflerini şu şekilde ifade etmektedir:

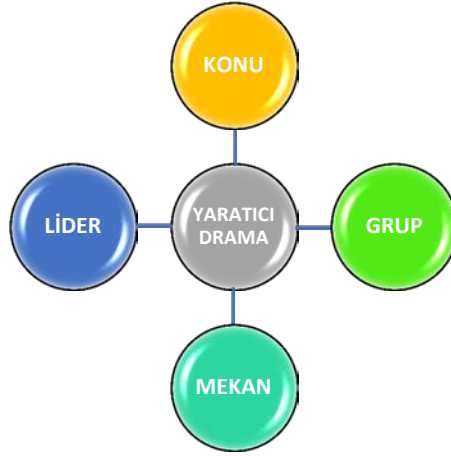
- Bireylere ait karakteristikleri anlama, bu karakteristikleri ayırt etme
- Grup üyelerini tanıyabilme
- Grup üyeleri ile iletişim kurabilme ve etkileşim sağlayabilme
- Dikkatini yoğunlaştırabilme
- İletişim ve etkileşim kurmada istekli olma
- Oyunla olan bağlantısını anlayabilme
- Yaratıcı dramanın özelliklerini kavrayabilme
- Yaratıcı dramayı günlük yaşamda kullanmaya kararlı olma
- Anıların yaratıcı dramada önemini anlayabilme
- Yaratıcı dramanın psikolojik boyutunun farkında oluş
- Rol oynama ve doğaçlamalardan zevk alma
- Yaratıcı drama ve kişinin yerine kendini koyma eylemi arasındaki ilişkiyi anlayabilme
- Müzik, fotoğraf, resim vb. materyalleri kullanabilme
- Yaratıcı dramayı günlük hayatta karşılaştığı problemlerde kullanabilme
- Gözlem gücünü geliştirme

- Toplumsal yaşamda gözlem gücünü kullanabilme
- Yaratıcı dramanın toplumsal boyutunu gözlemleyebilme
- Yaratıcı drama ve toplumsal sorunlar arasındaki ilişkiyi kavrayabilme
- Yazılı metinler ile yaratıcı drama arasındaki ilişkiyi yorumlayabilme
- Kendi yazılı metnini oluşturmada istekli oluş
- Yaratıcı drama ile hazırlanan eğitim programını içerik yönünden değerlendirebilme
- Söz konusu çalışmalara liderlik eden eğitmeni ölçme
- Söz konusu çalışmalara dair öneride bulunabilme
- Yaratıcı drama çalışmaları sonrasında kendini değerlendirebilme
- Yaratıcı drama çalışmalarını devam ettirmede istikrarlı olabilme

Yukarıda verilen maddeler incelendiğinde yaratıcı dramanın kişinin hayatı boyunca devam eden bir süreç olduğu söylenebilmektedir. Bu süreci sağlıklı sürdürmek için de özel hedeflerin gerçekleştirilmesi gerektiği düşüncesi ortaya çıkmaktadır.

5. Yaratıcı Dramanın Temel Öğeleri

Yaratıcı drama, kendi bileşenleri ve öğeleri olan farklı bir eğitim ve sanat dalıdır. Yaratıcı dramanın temel öğelerini açıklamak için, yaratıcı drama ile ilgili yapılmış tanımlara bakmakta yarar vardır. Yapılan tüm tanımlarda belirtildiği gibi yaratıcı drama, bir eğitmenin/liderin yönetiminde herhangi bir konunun, çeşitli teknikler kullanarak, bir gruba gerçekleşmesi ve grubu oluşturan üyelerin kendi yaşantılarından yola çıkarak canlandırmalar yapması etkinliğidir. Dolayısıyla yaratıcı dramanın temel öğeleri; drama eğitmeni/öğretmen/lider, grup/katılımcılar, mekân/çalışma ortamı ve konu/düşünce olarak ifade edilmektedir (Adıgüzel, 2013).

Şekil 5. Yaratıcı Dramanın Temel Öğeleri

a. Drama eğitmeni/lider

Drama eğitmeni, yönetici, öğretmen ve en çok kullanılan tabiri ile drama lideri, yaratıcı drama çalışmalarında katılımcılara rehberlik eden, yol gösteren ve süreç içerisinde ilk yönergeyi veren, yönlendiren, değerlendiren ve yeniden uygulayan kişidir (Erdoğan, 2008). Yaratıcı drama eğitmeni drama sürecinin temel öğelerinden biridir. Sürecin anlamlı olması, eğitmenin hedef ve yöntemleriyle doğru orantılıdır. Sürecin nasıl gelişeceğini veya nasıl sonlanacağını eğitmen bilemez; eğitmenin görevi süreç boyunca engel teşkil eden bir durumla karşılaşıldığında lider, yönlendirme görevini sağlamaktadır. Sürecin son noktasını ise eğitmen değil katılımcılar belirlemektedir. Yaratıcı drama eğitmeninden beklenen özellikler, bir eğitim sisteminin öğretmenden beklediği özelliklerle benzerlik göstermektedir. Yaratıcı drama eğitmeni, drama etkinliklerini uygulatırken canlı, dinamik, eğlenceli, özgün ve yaratıcı olması sürecin temelini oluşturmaktadır (Adıgüzel, 2019).

Drama eğitmeninden beklenen bir diğer önemli özellik alanında iyi yetişmiş olmasıdır. Çünkü bu uygulama sadece tiyatro bilmek veya tiyatro tekniklerine hâkim olmakla ilgili bir durum değildir. Bir drama eğitmeninin sanat ve kollarından haberdar olması, çok okuması ve özellikle çocuk edebiyatına hâkim olması, sosyoloji, psikoloji, felsefe, tarih gibi alanlardan faydalanması, geniş kapasiteli bir bilgi dağarcığına sahip olması gerekmektedir. Dolayısıyla birçok alanda kendini yetiştirmiş olması beklenmektedir (San, 2001).

Bir yaratıcı drama eğitmeni atölye çalışmalarına başlamadan önce yöntemini, kullanacağı araç ve gereçlerini, çalışma ortamını hazırlaması ve süreç sonunda değerlendirmelerin planlaması gibi çalışmaları önceden belirlemiş olmalıdır. Yaratıcı drama esnasında ses, mimik ve jestleri ile beden dilini iyi kullanmalıdır. Ayrıca konuşmalarında dil bilgisi kurallarına uyarak sözcükleri doğru kullanması gerekmektedir (Aksarı, 2005).

Nixon (1987)'a göre yaratıcı drama eğitmeninin amaçları şu şekilde ifade edilebilmektedir:

- Atölye çalışmaları sürecinde katılımcıların ya da öğrencilerin grup bilincini oluşturma, duygu ve düşüncelerine değer vermesi, bir rolü benimseyip oynamaya istekli ve oyunlara hevesli olması gibi özellikleri sağlamalıdır.
- İleriki dönemlerde katılımcıların ya da öğrencilerin yaşantıları doğrultusunda kendi duygu ve düşüncelerine yönelik drama faaliyetleri sağlamada cesaret vermelidir.
- Katılımcıların ya da öğrencilerin dili kullanma becerilerini geliştirmede çalışmalar yürütmelidir.
- Katılımcı ya da öğrencilerin atölye çalışmalarında veya daha geniş anlamda çevresinde kendilerinin ve başkalarının değerini bilmede/ anlamada yardımcı olmalıdır.

Yaratıcı drama eğitmenin söz konusu amaçları gerçekleştirmesi ve başarılı olması için belli ilkelere uyması gerekmektedir. Literatürde yer alan araştırmalar incelendiğinde yaratıcı drama süreci içerisinde drama eğitmeninin uyması gereken ilkelerin şunlar olduğu görülmektedir (Adıgüzel, 2019; Okvuran, 1999; Dirim, 2005; Akoğuz & Akoğuz, 2011; Karadağ & Çalışkan, 2008):

- Yaratıcı drama eğitmeni atölye çalışmaları öncesinde, çalışmanın amacını, içeriğini, yöntemini ve mekânı belirlemeli,
- Yönlendirmeleri açık ve anlaşılır olmalı,
- İletişim ve etkileşime açık olmalı,
- Katılımcılar ile olabildiğince göz iletişimi kurmalı,

- İyi bir gözlemci olmalı,
- Çalışmalarını gerçekleştirdiği grup üyelerinin gelişimsel özellikleri hakkında bilgi sahibi olmalı,
- Yeniliklere açık, bilgi sahibi ve donanımlı olmalı,
- Beklenmedik durumlar karşısında anında çözüm üretebilmeli,
- Katılımcıların doğrudan öznel problemlerini canlandırma konusu yapmamalı,
- Güvenilir ve sevecen olmalı,
- Her katılımcının duygu ve düşüncelerine önem vermeli,
- Uygulayacağı programı olabildiğince özgün hazırlamalı, heyecan ve merak uyandıracak etkinliklere yer vermeli,
- Yaşantılara dayalı öğrenme sürecini göz önünde bulundurmalı,
- Katılımcıların dikkatlerini yoğunlaştırmaya özen göstermeli,
- Çalışma içerisinde eşleşmeleri keyfi değil; rastgele seçmeli,
- Çalışma sonunda kazanımları ölçmeye yönelik değerlendirmeler yapmalı,
- Her uygulamadan sonrası gerekli değerlendirmeleri yapmalıdır.

b. Grup / katılımcılar / öğrenciler

Birbirleri ile ortak özellikleri olan, benzer fikirleri paylaşan, iletişim ve etkileşimde bulunan, aynı amaca dönük çalışmalar yürüten birden fazla bireyin oluşturduğu örgütlenmiş topluluğa grup denir. Grup olmadan yaratıcı drama yapılamaz ve etkili bir grup oluşturabilmek için gerekli özellikler; iletişim, empati, rol oynama, hayal gücü, doğaçlama, haz almadır ve belirtilen tüm özelliklere birey hazır olmalıdır (Adıgüzel, 2019).

Literatürde iletişim üzerinde özellikle durulduğu görülmektedir. İletişimin önemli olması, yaratıcı drama çalışmalarının seyircisinin katılımcıların kendisi olmasından kaynaklanmaktadır (Şenyavaş, 2018). Başarılı bir iletişim; yaratıcı drama çalışmaları yapılırken ortak dil kullanılması sağlanarak çalışmanın ‘ben’ den ‘biz’ e dönüşmesi sonucunu yaratacaktır. Bu ortak dilin temelinde

katılımcılar/ öğrenciler arasında olan etkileşim yer almaktadır. Etkileşimin sağlam olması grup içi iş birliğini arttırmaktadır (Aykaç, 2009).

Başarılı bir iletişim için katılımcıların grup içinde kendilerini rahat ve güvende hissetmeleri gerekmektedir. Böylece grup içerisindeki daha küçük yapılanmalarla fikir alış veriş, beyin fırtınası, eleştiri gibi çalışmalar yapılarak çalışmanın sağlıklı yürütülmesi sağlanabilecektir (San, 1990).

Yaratıcı drama çalışmalarında grup dinamiği için önemli bir diğer husus gönüllülüktür. Öğrenmeye ve katılıma istekli olan öğrenciler grup dinamiğini arttıracaktır (Erdoğan, 2016). Yaratıcı drama çalışmalarında grup, aynı zamanda yaşantılar anlamına da gelmektedir. Yaratıcı dramada grup üyelerinin yaşantılarından yola çıkarak öğrenim ediminin sağlanması beklenmektedir (Adıgüzel, 2013). Bu sebeple grup üyeleri yaratıcı dramanın temel öğelerinden biri olarak yer almaktadır.

c. Mekân / çalışma ortamı

Yaratıcı drama çalışmalarının yapıldığı mekân /uzam, yaratıcı dramanın temel öğelerinden biridir ve mekânın özellikleri çalışmaların gerçekleştirilmesinde önemli görülmektedir. Adıgüzel (2019)'a göre yaratıcı drama çalışmaları için mekânının, açık ya da kapalı olması sorun teşkil etmezken asıl önemli olan husus yaratıcı dramanın üç temel ögesi arasındaki etkileşimi sağlayacak şekilde düzenlenmesidir. Böylece çalışmaların verimli olması sağlanabilecektir.

Yaratıcı drama çalışmaları yapılacak olan mekânın düzenlenmesi uygulamadan önce yapılmalıdır. Düzenleme yaparken mekânın katılımcıların rahat hareket edebileceği şekilde tasarlanması, geniş ancak katılımcılar arası iletişimi kısıtlamayacak ölçüde olmasına; karşılaşılabilecek ses kirliliğine karşı ses yalıtımına sahip olmasına; ısısının ve ışığının çalışma yapmaya müsait olmasına dikkat edilmelidir (Adıgüzel, 2019). Yaratıcı drama çalışmaları sınıflarda da yapılabilmektedir. Sınıf içerisinde yapılan yaratıcı drama uygulamalarında ifade edilen düzenlemelere uygun olarak sıraların ayarlanması ve çalışma için gerekli araç- gereçlerin bulundurulması gerekmektedir.

Sınıf içinde yaratıcı drama uygulaması için mekânsal düzenlemeler hakkında Dirim (2005)'in çalışmasından bilgi edinilebilmektedir. Dirim (2005)' e göre çocuk dramadaki en mühim faktördür.

Etkinlik sırasında yararlanılan araç- gereçlerin de en önemli faktör olan çocuğa hizmet etmesi gerekmektedir. Çalışmada kullanılacak araç-gereçlerin; amaca hizmet ediyor olması, ulaşılabilir olması, çocuğa fiziksel olarak zarar vermeyecek nitelikte olması önemli görülmektedir.

d. Konu/düşünce

Yaratıcı drama çalışmaları içerisinde ele alınan duygu ve düşüncelerin tümü konuyu oluşturmaktadır. Evrensel değerlere aykırı bir durum olmadığı müddetçe her şey yaratıcı dramanın konusu olabilmektedir. Konu; bir durum, olay veya yaratıcı drama çalışmalarında çözülmesi gerekli olan bir problem olabilir. Bununla beraber konu seçiminde konunun hedef kazanımlara yönelik olmasına dikkat edilmelidir. Diğer bir ifade ile hedef kazanımlara ulaşmada belirlenen konunun, kazanımlardan bağımsız düşünülmesi olanaksızdır (Adıgüzel, 2013). Bu bağlamda hedef kazanımlara yönelik olarak yapılan konu seçiminin yaratıcı drama sürecinde oldukça önemli olduğu söylenebilir.

Hedef kazanımlar öğrencilerin gereksinimlerini gidermek olduğundan bu gereksinimleri giderecek insanla ilgili her şeyin konu olarak seçilebileceği söylenebilmektedir (Üstündağ, 2007). Günümüzde yaratıcı drama uygulamalarında başta sanat eğitimi olmak üzere diğer eğitim bilimleri alanlarından da yararlanılmaktadır. Yaratıcı drama uygulamalarına fotoğraf, müzik, heykel, resim, şiir, hikâye vb. birçok alandan içerik oluşturulabilmektedir (Adıgüzel, 2013).

6. Yaratıcı Dramanın Aşamaları

Yaratıcı drama çalışmalarının amaçlarına ulaşması için bir program çerçevesi içerisinde gerçekleşmesi gerekmektedir. Adıgüzel (2015), bu programın üç temel aşamadan oluştuğunu ifade etmektedir. Bu aşamalar;

1. Isınma- Hazırlık Aşaması
2. Canlandırma Aşaması
3. Değerlendirme-Tartışma Aşamasıdır.

a. Isınma- hazırlık aşaması

Çeşitli yöntemler kullanılarak beş duyunun kullanılmasını sağlayan, bedensel etkinliklerin yer aldığı tanışma, etkileşim, güven kurma gibi çalışmaları içeren, lider öncülüğünde yapılan rahatlama çalışmalarıdır (Üstündağ, 2018).

Okvuran (2001) da Üstündağ (2018)'a benzer şekilde ısınma aşamasının amaçlarını; grup üyelerinin birbirleri ile etkileşimini sağlamak, oyuna katılmada istek uyandırmak, grubun yaratıcı drama sürecine ısınmasını ve grubun rahatlmasını sağlamak olarak ifade etmektedir.

Isınma aşaması daha çok beden hareketleri içermektedir. Bu aşamada spor, dans vb. gibi hareket içeren oyunlarla devinışsel alan etkin hale gelmektedir. Bedenin gerinmesi, gevşetilmesi, jest, mimik, ses- nefes egzersizleri bu aşamadaki çalışmalar olarak ifade edilmektedir. Bu yolla drama çalışmalarındaki amaca ulaşma eyleminde katılımcının dikkati yoğunlaştırılmış ve harekete geçirilmiş olmaktadır (Adıgüzel, 2019).

İlkokullardaki yaratıcı drama uygulamalarının ısınma aşamasında özellikle oyunların kullanılmasının; spor ve dans gibi etkinliklere nazaran daha etkili olabileceği düşünülmektedir. Bu aşamada herkesçe bilinen çocuk oyunları veya türetilmiş oyunlardan yararlanılabilmektedir. Oyunların eğlendirici faktörü liderin ve katılımcıların birbirine ısınmasını ve de çalışılacak konuya hazırlık yapmalarını kolaylaştırmaktadır. Oyunlar sayesinde grup üyelerinin çalışma süresince katılım göstermesi sağlanabilmektedir (Adıgüzel, 2013).

b. Canlandırma aşaması

Canlandırma, herhangi birinin kılığına bürünerek rol oynama etkinliği olarak ifade edilmektedir. Canlandırma aşaması, önceden planlanmış kurallar dâhilinde yaratıcı drama ile işlenen dersin konusu üzerinde oyunlar hazırlama etkinliklerini içermektedir. Katılımcılar, rollerini canlandırıdıkça dünyalarını genişletmekte; role bağlı olarak empati becerisi kazanmaktadır (Karakaya, 2007).

Katılımcılar yaratıcı dramanın yapılandırılmasında ilk basamak olan ısınma aşamasında canlandırma aşamasına da hazırlık yapmış olmaktadır. Isınma etkinliklerini tamamlayan grup üyeleri canlandırma aşamasında etkin roller üstelenerek süreci devam ettirmektedirler. Canlandırma aşaması, kazanımlara uygun hazırlanmış doğaçlamaları barındırmaktadır. Katılımcılar, kazanıma uygun

çatışma noktaları ile hazırlanmış doğaçlamaları canlandırarak bir durumun veya olayın içine girmektedir. Bu aşamada canlandırılacak konu etrafında lider tarafından verilen canlandırma, rol oynama, doğaçlama vb. teknikler kullanılmaktadır. Yaratıcı drama çalışmalarında yapılan değerlendirmeler, katılımcıların canlandırma aşamasında üstlendikleri canlandırmalara, yaşantılara, sonuçlarına ve bireyde bıraktığı izlere göre yapılmaktadır (Adıgüzel, 2019).

Canlandırmalar bireysel, ikili, küçük gruplar veya tüm grubun katılımıyla gerçekleştirilebilir. Canlandırma etkinlikleri yapılırken ciddiyet korunmalı, katılımcılara dönük oynanmalı, jest ve mimikler etkili kullanılmalıdır. Gerekliği zaman drama lideri role dâhil olarak, sürecin etkin bir şekilde işlenmesini sağlamalıdır.

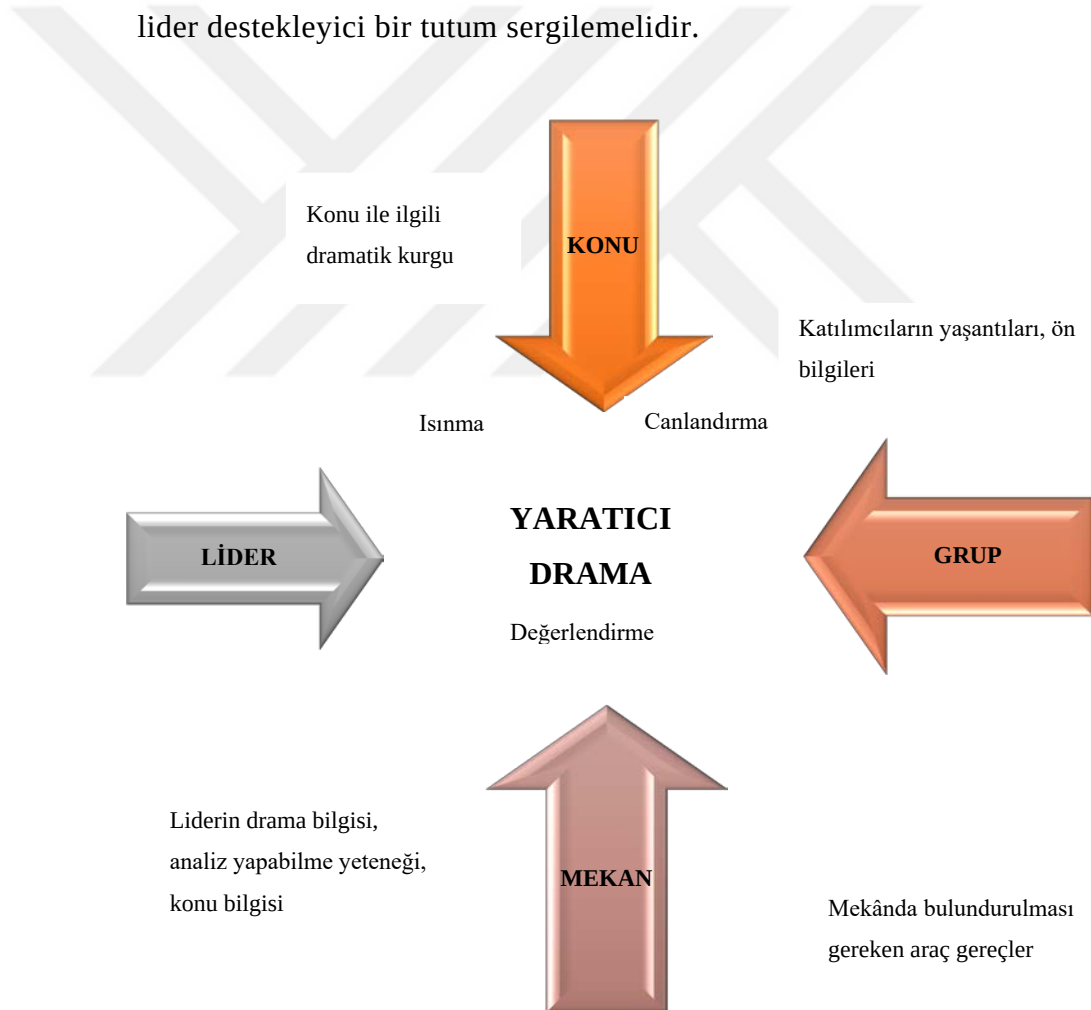
c. Değerlendirme/tartışma aşaması

Değerlendirme aşaması, yaratıcı drama çalışmalarında edinilen sonuçların değerlendirildiği, tartışıldığı aşamadır. Bu aşamada sürecin niteliği, niceliği, önemi ve süreçle ilgili duygu ve düşünceler ifade edilmekte, süreç sonunda edinilen oluşum ile ilgili tartışmalar yapılmaktadır. Süreç boyunca öğrenilen öğelerin kazanıma dönüşüp dönüşmediğine yönelik duygu ve düşünceler ifade edilmektedir. Değerlendirmeler, süreç sonunda görüş alış verişleri ile yapılabileceği gibi; süreç içerisinde rol oynama etkinlikleri ile gerçekleştirilebilmektedir (Adıgüzel, 2019).

Üstündağ (1998)'a göre yaratıcı drama etkinliklerinin değerlendirilmesi, uygulanan her bir aşama sonrası veya en son aşamada tartışma açılarak katılımcılara yöneltilen sorulara dönüt almakla sağlanabilmektedir. Tartışma sorularına 'Ne hissettiniz?' veya 'Nerelerde güçlük çektiniz?' örnekleri verilebilir. Bu sorulara aranan cevaplar sözlü veya yazılı olarak alınabilmekte ve sürecin değerlendirilmesi verilen dönütlerle gerçekleştirilebilmektedir.

Değerlendirme aşaması, yaratıcı drama çalışmalarının son basamağı olması ile önem teşkil etmekte; değerlendirmelerin yapılması bir sonraki çalışma için yapılan hatalar var ise düzeltme olanağı sağlamaktadır. Önder (2010)' e göre değerlendirme/tartışma aşamasının yararları şöyle ifade edilebilmektedir;

- Drama lideri yapılan değerlendirmeler sonucunda katılımcıların/öğrencilerin anlama düzeyini belirleyebilir ve bir sonraki çalışmalarda grubun seviyesine uygun çalışmalar hazırlayabilir.
- Katılımcılara/öğrencilere süreç boyunca problem olarak gördükleri durumlar sorulur ve böylelikle yaşantılar gözden geçirilerek bilgi kalıcı hale getirilir.
- Katılımcıların/öğrencilerin yaptıklarının farkına varmaları adına somut yaşantılar sunulur.
- Süreç sonunda yaratıcı drama etkinliklerinin rahatlatıcı etkisiyle katılımcılar/öğrenciler, kendi iç dünyalarını açabilirler. Böyle durumlarda lider destekleyici bir tutum sergilemelidir.

Şekil 6. Yaratıcı Dramanın Bileşenleri (Batıbay, 2018)

Yaratıcı Drama çalışmalarında ısınma, canlandırma ve değerlendirme aşamalarının her birinde öğrenimin etkililiğini arttırmak için birçok yaratıcı

drama teknikleri kullanılmaktadır. Bu araştırmada da yaratıcı drama tekniklerden birkaçı kullanılmıştır.

7. Yaratıcı Drama Yönteminde Kullanılan Teknikler

Yaratıcı drama eğitmeninin veya yaratıcı dramayı bir yöntem olarak kullanacak olan öğretnenin, ilgili yöneme ilişkin teknikleri bilmesi gerekmektedir. Yaratıcı drama içinde birçok teknik barındırmaktadır. Bu teknikler işlenen konunun geliştirilmesine, problem durumların çözülmesine olanak sağlamaktadır (Öztürk, 2012). Yaratıcı drama yöntemi içinde bulunan teknikler bir araç veya strateji olarak da ifade edilmektedir. Bu tekniklerin bilinmesinin, yaratıcı drama sürecini anlamlı kılacağı düşünölmektedir.

İlgili alan yazın incelendiğinde yaratıcı dramada kullanılan tekniklerin daha çok ısınma oyunları niteliğinde olduğu görölmektedir. Araştırmanın bu kısmında yaratıcı drama sürecinde sıklıkla kullanılan ve bu araştırma için hazırlanan ders planlarında uygulanmış tekniklere yer verilmektedir.

a. Doğaçlama

Doğaçlama, yaratıcı dramanın en temel tekniği olarak kabul görmektedir. Yaratıcı drama etkinliklerinin temeli olan canlandırma ve rol oynama tekniklerini kapsamaktadır. Yaratıcılık üzerine kurulu doğaçlama tekniğinde, çoğunlukla önceden bir hazırlık yapılmamakta; kurgu içeren doğaçlamalarda da bu hazırlık kabataslak olarak yapılmaktadır. Doğaçlama içinde yaşanan belirsizlik, sürecin başlangıcını oluşturmaktadır. Bireylerin beklenmedik bir durumda neyi nasıl yapması gerektiği noktasında çoğunlukla düşünmeden doğrudan olayın yaşanması doğaçlama tekniğini devreye sokmaktadır. Dolayısıyla yaratıcı dramada olmazsa olmaz olarak görölen teknik doğaçlamadır (Adıgözel, 2019).

Okvuran (1995)'e göre doğaçlama, bir durumun gerçekteştiği anda birey ya da grup tarafından ortaya çıkarılan üründür ve bu ürünün oluşma süreci başkaları tarafından yaratılamaz. Elde edilen ürün grubun ortak paydasını oluşturmaktadır. Doğaçlama gündelik yaşamımızda sıkça kullandığımız bir teknik olarak da ifade edilebilir. Yeni bir ortama dâhil olunduğunda, karşılıklı iki insanın sohbetinde, bir çocuğun oyun oynamasında doğaçlama tekniğinden söz edilebilir. Bir hazırlık olmaksızın kendiliğinden ortaya çıkan davranışların tümünü doğaçlama

etkinlikleri olarak ifade eden Adıgüzel (2019)'e göre yaşamda sürekli doğaçlamaya ilişkin anlar yaşanmaktadır.

Yaratıcı dramada kullanılan doğaçlama tekniği çeşitli şekillerde gerçekleştirilebilmektedir. Bir duruma, objeye, karaktere ilişkin olmakla birlikte bir masal, öykü, şiir, hikâye, fotoğraf, sözcük ya da kavramdan yola çıkarak doğaçlama etkinlikleri yapılabilmektedir. Ayrıca doğaçlama etkinliklerinde katılımcıların kim, nerede, nasıl, ne zaman gibi sorulara cevap vermesi beklenmektedir (Okvuran, 1999a).

b. Rol Oynama

TDK sözlüğünde rol, gerçek olmayan davranış, gösteriş anlamına gelmektedir. Bir kimsenin yapmayı üstlendiği kurgusal eylem olarak ifade edilmektedir. Rol oynamak, canlandırma sürecinde bir başkasının görevini yerine getirmek üzere üstlenilen sorumluluktur. Bir başka deyişle rol oynama, yaratıcı drama çalışmalarındaki katılımcıların –mış gibi yapma ve kendiliğindenlik süreçlerini gerçekleştirdikleri, doğal ve samimi davranarak canlandırmalarını sağlayan teknik olarak belirtilmektedir. Rol oynama yaratıcı dramayla ilgili tüm etkinliklerde temel oluşturmaktadır. Rol oynama tekniği ile katılımcılar başkalarının rollerini ve rolün gereğini yerine getirme sorumluluğu üstlenmekte; üstlendikleri rol sayesinde farklı yaşantılar deneyimleme şansına nail olmaktadır. Bu yolla iletişim kurma, empati, farklı bakış açısı geliştirmek gibi becerilerin kazanılmasını sağlamaktadır (Adıgüzel, 2019).

McCaslin (2006)'e göre rol oynama tekniği, bir başkasını anlamada yol gösterici oluşu ile kendi dışındaki insanlara karşı duyarlılığını arttırmada etkili görülmektedir. Empati becerisine sahip bireylerin yaşamlarını daha anlamlı sürdürecekleri kanısıyla bakıldığında rol oynama tekniği bu becerilerin sağlanmasında önemli görülmektedir.

c. Öğretmenin rolde olması

Yaratıcı drama eğitmeni, drama sürecinde gerçekleştirilen kurguyu bozmamak kaydıyla 'kenardan yönetim' olarak adlandırılabilen bir yaklaşımla role girmeden grubu yönlendirebilir veya belli bir rol içine girerek gruba dâhil olup yönergeler verebilir. Öğretmenin rolde olması veya öğretmenin rol alması olarak adlandırılan bu teknikte temel amaç süreci anlamlı kılmak adına öğrenme

imkânlarını arttırmaktır. Temel amaç dâhilinde bu teknik; yaratıcı drama çalışmalarında meydana gelebilecek olan sorunların çözümünde, çatışma anlarına katılmada ve dramatik yapıyı zenginleştirmede de kullanılmaktadır. Öğretmenin rolde olması tekniğinin en önemli özelliği ise kurgusal dünya bozulmadan öğretmen sürece dâhil olup örtük veya doğrudan vermek istediği mesajları hedeflediği kazanımlara dönük verebilmektedir (Adıgüzel, 2015).

Yaratıcı drama sürecinin etkili yönetilmesinde oldukça önemli görülen öğretmenin rolde olması tekniği kurgudan dışarı çıkılması veya katılımcıların çekingen, utangaç tavırlar sergilemesi sonucu başvurulacak teknik özelliği taşımaktadır. Özellikle küçük yaş grubu yaratıcı drama çalışmalarında bu teknikten sıklıkla yararlanılmaktadır (Arslan, 2016).

Bu tekniğin uygulanışına örnek olarak bir öğretmenin tarih ile ilgili bir konu anlatımı verilmektedir. Öğretmen konuyu anlatılırken tanınmış olsun olmasın herhangi bir kişinin rolüne girebilmektedir. Bu kişi Antik Mısırlı bir çocuk, bir arkeolog, bir roma komutanı vs. olabilmektedir. Öğretmen bir olay anlatacaksa, o olayın görgü tanığı gibi de davranabilmektedir. Öğretmenin performansı beş dakika bile sürse akılda kalıcı olmaktadır (Farmer, 2011).

d. Dramatizasyon

Dramatizasyon yazılı bir metnin, bir öykünün, bir konunun ya da bir olayın canlandırılma etkinliği olarak tanımlanmaktadır. Bu teknikte öğretmen/lider role girmeyerek süreci “kenardan” yönetmektedir. Yazılı metnin seçimi öğretmen tarafından gerçekleştirilmektedir. Katılımcılar, öğretmen tarafından verilen rolleri, metnin akışını bozmadan sözel veya bedensel olarak canlandırmaktadır. Öğretmen süreç içinde araya girerek hatırlatmalar yapabilmekte, metni okurken istediği yerde kesip canlandırmaların yapılmasını isteyebilmektedir (Adıgüzel, 2019). Dramatizasyon tekniği kullanılan yaratıcı drama sürecinde uygulamalara grubun tamamı veya bir kısmı katılabilmektedir. Sınıf içinde yapılan drama etkinliklerinde öğrencilerin bir kısmı seyirci etkinlikleri izliyor gibi görünse de dramatize edilen durumu algılama imkânı bulmalarından dolayı edindikleri yaşantıların faydalı olduğu ifade edilmektedir (Rosemary, 1982, akt. Üstündağ, 1988, s.12).

e. Geriye Dönüş

Yaratıcı drama sürecinde canlandırma anında veya sonrasında rolünü oynayan katılımcıdan geriye giderek geçmişi canlandırmasının istenmesi geriye dönüş tekniği olarak adlandırılmaktadır. Geriye dönüşte dakikalar, saatler, günler, aylar ve yıllar öncesine dönülmektedir. Bu yolla katılımcıların geçmişle bugün arasında ilişki kurması sağlanmaktadır. Katılımcı dün ve bugün arasında bir karşılaştırma yapabilmekte veya bugünkü davranışın kaynağına geçmişten ulaşabilmektedir. Yaratıcı dramının ana kaynağını yaşantılar oluşturmakta ve geriye dönüş tekniği ile birey yaşantılarını gözden geçirme imkânı bulmaktadır. Rolünü üstlendiği karakteri anlama sürecinde, karakterin kritik evrelerini öğrenme olanağı sağlamaktadır (Adıgüzel, 2013).

Bu tekniğin uygulanışına örnek olarak en önemli varlığı eski ve yıpranmış bir bavul olan bir karakterin analizi verilmektedir. Karakterin bavulunda birbiri ile ilişkisi olmayan farklı nesneler bulunmaktadır: Oyuncak bir araba, Noel biblosu, kamera, başarı madalyaları kutusu, ip, kasetçalar vs. Gruptan Bir seri geri dönüş ile karakterin bu nesneleri almaya karar verdiği anları ve her bir nesneyi alırken elinde neler olduğunu göstermeleri istenmektedir. Her grup sahnesinde karakterin yaşı tahmin edilmekte ve sahneler kronolojik düzen içinde sergilenmektedir (Neelands, Goode, 2015).

f. Sıcak Sandalye

Sıcak sandalye tekniğinde sürece, grup yarım ay biçiminde konumlanarak ve ortaya grup üyelerine dönük bir sandalye koyularak başlanmaktadır. Süreç boyunca canlandığı rolde kalmak şartıyla katılımcılardan biri sandalyeye oturtulur (Vural ve Somers, 2016). Sandalyeye oturan katılımcı gerçek ya da hayali bir karakteri canlandırmaktadır. Seyirci rolündeki katılımcılar, sandalyede oturan karaktere sorular sorarak karakteri anlamlandırmaya çalışmaktadır. Sorular önce ad, yaş, meslek gibi basit sorulardır. Ancak nihai amaç sandalyede oturan karakteri çözümlemek, duygu ve düşüncelerini öğrenmek ve süreç boyunca davranışlarını gözden geçirerek karakterin analizinin yapılmasını sağlamaktır. Böylece katılımcıların soru sorma yeteneklerini geliştirmektedir (Farmer, 2011).

Sıcak sandalye tekniği soru sorma yeteneği ile beraber bireylerin kendilerini ifade etme ve çok yönlü düşünme yeteneklerinin gelişmesine de katkı

sağlamaktadır. Soru sorma esnasında katılımcılar doğaçlamalarla farklı karakterlere bürünebilmekte böylece teknik daha eğlenceli hale gelmektedir (Vural ve Somers, 2016).

Sıcak sandalye tekniğinin kullanımında bazı sınırlılıklar bulunmaktadır. Öncelikle liderin tekniğe dair grubu organize edebilmesi, sorulacak sorular karakterin öznel yaşantılarını içermemesine dikkat edilmelidir. Etkinlik soru-cevap şeklinde yürütülmeli ve yorum içermemelidir. Karakterin canlandığı role ilişkin tutum, davranış, değer, ilişkiler hakkında sorular sorulmalıdır. Bu bağlamda teknik kullanımında yaratıcı drama sürecinin amaçlarından sapmamak esas alınmaktadır (Adıgüzel, 2015).

g. Toplantı düzenleme

Yaratıcı drama çalışmaları sırasında ortaya çıkan sorunların çözümü için katılımcıların rol içerisinde bir araya gelerek bir karara varmak, öneri sunmak, bilgi paylaşımı yapmak, sorunun kaynağını belirlemek ve çözümüne ilişkin fikir sunmak amacıyla bir araya geldikleri tekniktir. Toplantı düzenleme tekniğinin en önemli özelliği, katılımcıların gerçekleştirdikleri toplantıda kurgusal süreci devam ettirmeleridir. Böylece bir taraftan süreçte var olan sorunlar giderilirken diğer taraftan katılımcıların fikirlerini paylaşması nedeniyle konuşma becerileri, demokratik tutum ve davranışları gelişmektedir (Adıgüzel, 2019).

Toplantı tekniği yaratıcı drama çalışmaları esnasında ortaya çıkan konuların çözümü için elverişli olmakla beraber geniş konuları tartışmak için ve farklı bakış açılarını ortaya koymak için de yararlı olan bir yaratıcı drama tekniğidir. Herhangi bir konuyu tartışmak için uygulanırken drama eğitici dâhil olmak üzere bütün katılımcılar aktif durumdadır. Katılımcılar kolektif bir rol üstlenebilecekleri gibi her biri ayrı bir karakterlerin rolünü de oynayabilmektedir. Toplantıda katılımcılar işçiler, köylüler gibi ayrı fraksiyonları temsil edecek şekilde küçük gruplar halinde de organize edilebilmektedir. Toplantı başlarken ritüellere ait sesler veya nesneler sunularak dikkatin yoğunlaşması sağlanması tavsiye edilmektedir (Farmer, 2011).

h. Röportaj- söyleşi- sorgu- görüşme

Röportaj- söyleşi tekniği var olan durumun bir gazeteci gözüyle incelenmesidir. Bu teknikte katılımcılar rollerine uygun karakterlere bürünerek

sorular sormakta, verilen cevaplara yönelik tepki geliştirmektedir. Yaratıcı drama sürecinde var olan sorunların konuşulması, arkadaşlarla görüşme, haberler, belgeseller gibi çalışmalar için uygun bir teknik olarak görülmektedir. Bir gazeteci rolü alan ana karakter ile yapılan söyleşiler, sorgular, görüşmeler sonrasında edinilen bilginin doğruluğunu tartışmak, karşılaştırmalar yapmak gibi etkinlikleri içeren bu teknik öğrenme açısından temel becerilere katkı sağlamaktadır (Adıgüzel, 2019).

Bu teknik, aynı zamanda, katılımcıların uygun soruların kapsamını belirleme, hangi bilgilerin gerektiğine karar verme, karşı tarafa güven verme ve gerçek hayatta kullanılacak sosyal yetenekleri geliştirme işlevi görmektedir (Neelands, Goode, 2015).

i. Rol içinde yazma

Bu teknik, katılımcıların üstlendikleri rolde kalarak işlenen konuya ilişkin kendi duygu ve düşüncelerini yazı yoluyla ifade ettikleri yaratıcı drama tekniğidir. Bu teknik; katılımcıların kurgu içerisinde yazdıkları mektup, günlük, anı gibi yazın türleri ile karakterin öznel fikirlerine ulaşmada yarar sağlamaktadır. Yaratıcı bakış açısıyla uygulanan bu teknikte ele alınan soruna farklı çözüm önerileri geliştirilebilmektedir (Arslan, 2016).

j. Duvardaki rol

Duwardaki rol tekniğinde, yaratıcı drama sürecinde ele alınan ana karakter duvara çizilmekte ve süreç boyunca katılımcılar, duvardaki karaktere yeni bilgiler eklemektedir. Bilgiler sadece karaktere dönük değil; karakterin yaşamında yer alan çevresi ve yaşantıları da olabilmektedir. Grup üyelerinin ekledikleri yeni bilgiler doğrultusunda grubun ortak fikri ile karakter ortaya çıkmaktadır (Adıgüzel, 2019).

Yazılı yorumları organize etmenin farklı yolları bulunmaktadır. Bunlardan bazıları şunlardır (Farmer, 2011):

- Duvara karaktere ait siluet çizilerek bilinen özellikleri (fiziksel görünüşü, yaşı, ailesi, mesleği vb.) siluetin dışına, karakter hakkındaki düşünce ve fikirler (kişiliği, motivasyonu, sırları, hayalleri, sevdiği ve sevmediği şeyler vb.) ise siluetin içine yazılabilmektedir.

- Karakter hakkında bilinenler bir çerçevenin içine, katılımcıların yanıt aradığı sorular ise çerçevenin dışına yazılabilmektedir.
- Karaktere ait siluetin vücudunun farklı kısımlarına farklı bilgiler yazılabilmektedir. Örneğin başına düşünceleri ve fikirleri; kalbine hisleri; kollar ve bacaklarına ise bilinen özellikleri yerleştirilmektedir.

Yorumlar yapışkan notlarla ya da renkli kalemler yardımıyla organize edilebilmektedir.

k. Bilinç koridoru

Yaratıcı drama süreci devam ederken ana karaktere uygulanan tekniktir. Bu teknikte ana karakterin veya az rastlansa da sorunun çözümüne katkı sağlayacak başka bir karakterin karşılaştığı herhangi bir ikilemin çözümü için uğraşmaktadır. Bilinç koridoru tekniği; karakterin önemli bir karar alma sürecinde yaşadığı ikilem, içinden çıkamadığı bir durum söz konusu olduğunda kullanılabilmektedir. Grup üyeleri yüzleri birbirine dönük şekilde ikişerli olarak bir koridor oluşturur. Karakter yavaş adımlarla koridorda yürürken durduğu bir noktada bulunan katılımcı, karakterin vermesi gereken karara yönelik rol içinde kalarak kendi fikrini söylemektedir. Verilen görüşler öneri niteliği taşımaktadır. Görüşler suçlayıcı, bunaltıcı, eleştirel, destekleyici nitelikte olabilmektedir. Karar verme süreci tamamlanmadığı takdirde görüşlerini ifade eden ön sıralarda yer alan katılımcılar, son kısma geçerek koridoru uzatabilmektedirler (Adıgüzel, 2019).

l. Donuk imge

Donuk imge tekniği, yaratıcı drama çalışmaları sürecinde bir durumun hareketsiz kalarak canlandırılmasıdır. Grup üyeleri bedenlerini hareketsiz görüntüler oluşturmak için kullanmaktadır. Bu görüntüler bir fotoğraf, bir duruş, bir ifade şeklinde olabilmektedir. Donuk imge tekniği bedeni kontrol etmek, belirli bir kısma dikkat çekmek, belirli bir anın anlamını yordamak, geniş çaplı düşünmeyi sağlamak, öykü oluşturmak ve öyküdeki önemli bölümü vurgulamak, belirli bir anın zihinde fotoğrafını çekmek gibi farklı birçok biçimde kullanılabilmektedir (Adıgüzel, 2015).

Bu teknik bir anı, fikri açıklığa kavuşturma amacını taşımaktadır. Örnek olarak bir temanın keşfi verilmektedir. Bu örnekte Andrez Voznenzky'nın "İlk Ayaz" şiirine dayalı olarak "ilk aşk" temasının keşfedilmesi istenmiştir. Şiirdeki merkezi imaj telefon kulübesinde ağlayan bir kadındır. Grup alt gruplara ayrılarak her bir gruptan söz konusu kadın ve sevdiği insanın paylaşabileceği bir anın (parka yürürken, partide vb.) iki karşıt donuk imajını yapması beklenmiştir. Aynı anın iki karşıt imajı, iki insanın aynı ana ait farklı hatıralarını temsil etmektedir. Alt gruplar iki imajdan birini diğerine dönüştürmüştür. Sonrasında ise bu dönüşümde belirsizlik noktasının neresi olduğuna karar verilmiştir (Neelands, Goode, 2015).

m. İç ses

Yaratıcı drama çalışmaları canlandırma sürecinde iç ses, kişinin iç dünyasını yansıtmak amacıyla kullanıldığı bir tekniktir. İç dünyasını yansıtmak katılımcının süreç içerisinde karşılaştığı bir soruna veya yaşadığı bir probleme ilişkin çözüm önerileri getirmek ve sorunun karmaşıklığını gidermek için gerekmektedir. Bu teknikte bir karakter aracılığıyla temel değerlere sağduyulu olarak sesli düşünüyor gibi yapılmaktadır. Canlandırma süreci içerisindeki kişi dışında seçilen başka bir kişi role girerek objektif bir biçimde canlandığı karakterin iç dünyasını yansıtacak tümceler kurmaktadır. Bu teknik, bir problem ile karşılaşan karakter veya karakterlerin sorunların ayırmasına varmasını sağlamaktadır (Adıgüzel, 2019).

n. Rol kartları

Rol kartları tekniği katılımcıların belirlenmiş kişi veya olayları canlandıracakları çalışmalarda kullanılmaktadır. Rol kartları, yaratıcı drama sürecinde canlandırmayı yapacak olan kişi ya da kişilere verilen, canlandıracakları karakterin ve bulunduğu mekânın bilgilerinin yer aldığı yazılı bir metindir. Rol kartlarında yazan metnin açık ve anlaşılır olması bireyin rolü kolayca benimsemesini ve karakterle bağdaşım kurmasını sağlamaktadır. Bununla beraber canlandırmalar yapılırken doğaçlamalara yer verilebilmektedir (Adıgüzel, 2015).

o. Anlatı tekniği

Yaratıcı drama sürecinde yer alan her katılımcının grupta paylaşabileceği, bir metne bağlı kalarak veya doğaçlama yoluyla edindiği bir hikâyeye sahip olması gerekmektedir. Anlatı tekniğinde anlatıcı hikâyesini sunarken, başka bir katılımcı canlandırma etkinlikleri veya dudağını oynatarak anlatıyormuş gibi yapma eylemlerini gerçekleştirmektedir (Arslan, 2016).

Anlatı tekniği; çocukların hikâye dinleme ve hikâyelerini paylaşma yoluyla dünyayı anlamalarını sağlarken hayal güçlerini ve yaratıcılıklarını arttırmaktadır. Hem konuşma hem dinleme yeteneklerine olumlu yönde etki etmekte; okumayı ve yazma çalışmalarını teşvik etmektedir. Aynı zamanda bir olayı farklı yönlerden görme yeteneği de kazandırmaktadır (Farmer, 2011).

p. Bölünmüş ekran

Yaratıcı drama sürecinde katılımcıların farklı zaman ve yerlerde geçen bir konuyu canlandırırken birden çok sahne hazırlayarak sahneler arasındaki olayları ileri ya da geri gitme biçiminde gerçekleştirme olanağı buldukları tekniktir. İki sahnenin veya iki durum arasında olan bağlantılar ve farklılıklar verilebilmekle beraber hazırlanan iki sahnenin kurgusunun dikkatli bir şekilde hazırlanması gerektiği vurgulanmaktadır (Somers, 1994; akt. Adıgüzel, 2019).

q. Buz dağı

Kâğıda veya tahtaya büyük bir dağ figürü çizilir ve dağın üst kısmına ele alınan konuyla ilgili temel unsurlar yazılırken; alt kısmına ele alınan konudan edinilen çıkarımlar yazılmaktadır. Bu teknik öğrencilerin/ katılımcıların neden-sonuç ilişkileri kurmalarını sağlamakta ve eleştirel bakış açısı geliştirmelerine yardımcı olmaktadır. Özellikle ilkökul düzeyinde Sosyal Bilimler kapsamında ele alınan derslerin ayrıntılı olarak ele alınmasında kullanılmaktadır (Vural & Somers, 2016). Bir uygulama örneği olarak Henrik İbsen'in "A Dolls House"daki Nora Helmer karakterine ait analiz verilmektedir. Katılımcılardan bu karakteri buzdağı tekniği kullanılarak analiz etmeleri istenmiştir. Suyun üstünde yazılanlar şunlar olmuştur; Nora Hanımı cömert biridir; Tolvard ile mutlu bir evliliği vardır ve hayatından hoşnut görünmektedir; Tolvard Nora 'ya küçümseyen bir tavırla yaklaşmaktadır ancak Nora eşinin bu tavrını önemsememektedir; Tolvard Nora' ya sersem ve bayan tatlı düşkünü diye hitap etmektedir; Nora çocuklarını

sevmekte fakat onları yoldan saptırmaktan korkmaktadır; Nora' nın bir hedefi vardır ve azimlidir Suyun altında yazılanlar ise şunlar olmuştur: Nora' nın bir sırrı vardır ve bu sırrı ancak Christine' ye söyleyebilmektedir; Nora yalan söylemektedir; Cesurdur fakat bunu muhtemelen günlük hayatında göstermemektedir; Tolvard' a karşı koymaya hazırlanmaktadır ancak küçük yollarla (badem kurabiyesi yiyerek ve bunun hakkında yalan söyleyerek) vb. (Neelands, Goode, 2015).

r. Uzman görüşü

Uzman görüşü tekniğinde, yaratıcı drama sürecinde ele alınan konudaki sorunun çözümü için katılımcılara alanında uzman kişilerin rolleri verilerek görüş geliştirmesi istenmektedir (Arslan, 2016).

s. Düşünce izleme

Düşünme izleme tekniğinin amacı drama sürecinde belirlenen bir karakterin aklından geçenleri duymamızı sağlamaktır Katılımcılar, yaratıcı drama çalışmaları esnasında hareketsizce ve sessiz bir şekilde donarlar ve öğretmen/ lider herhangi bir katılımcıyı seçerek ondan duygu ve düşüncelerini herkesin duyabileceği şekilde tek bir cümle ile ifade etmesini istemektedir. Katılımcılardan alınan cümlelerle doğaçlama etkinlikleri planlanabilmektedir (Adıgüzel, 2019).

t. Sevgili günlük

Sevgili günlük tekniği, yaratıcı drama sürecinde katılımcıların kendilerini, çalışmalarda üstlendikleri rollerini, ait oldukları grubu ve süreci yazı yoluyla değerlendirdikleri çalışmaları içermektedir. Rol yazma tekniği ile beraber kullanılan günlük tekniğinde katılımcıların süreç sonunda edindikleri duygu ve düşüncelere ulaşılmaktadır (Vural & Somers, 2016).

Özet olarak yaratıcı drama yöntemi ile hazırlanmış olan öğretimin, öğrencileri aktif kılarak yaparak- yaşayarak öğrenmesine olanak sağladığını söyleyebiliriz. Bu yolla aynı zamanda öğrencilerin dersleri sevmelerini, derslere olan katılımlarını arttırmalarını, başarıyı yakalamalarını ve öğrenmeyi öğrenmelerini sağlayacağı düşünülmektedir. Dolayısıyla yaratıcı dramanın sosyal bilgiler dersi öğretiminde de faydalı olacağı öngörülebilmektedir. Hedef kitlesi ilkokul öğrencilerinden oluşan bu çalışmada, öğrencilerin derste karşılaştıkları

zorlukların yaratıcı drama yöntemi sayesinde üstesinden geldikleri ve kalıcı öğrenmeler gerçekleştirdikleri öngörüsünden hareket edilmiştir.

C. Sosyal Bilgiler Dersi

Bu bölümde sosyal bilgilerin tanımı, önemi ve öğretim programı hakkında bilgiler verilmektedir.

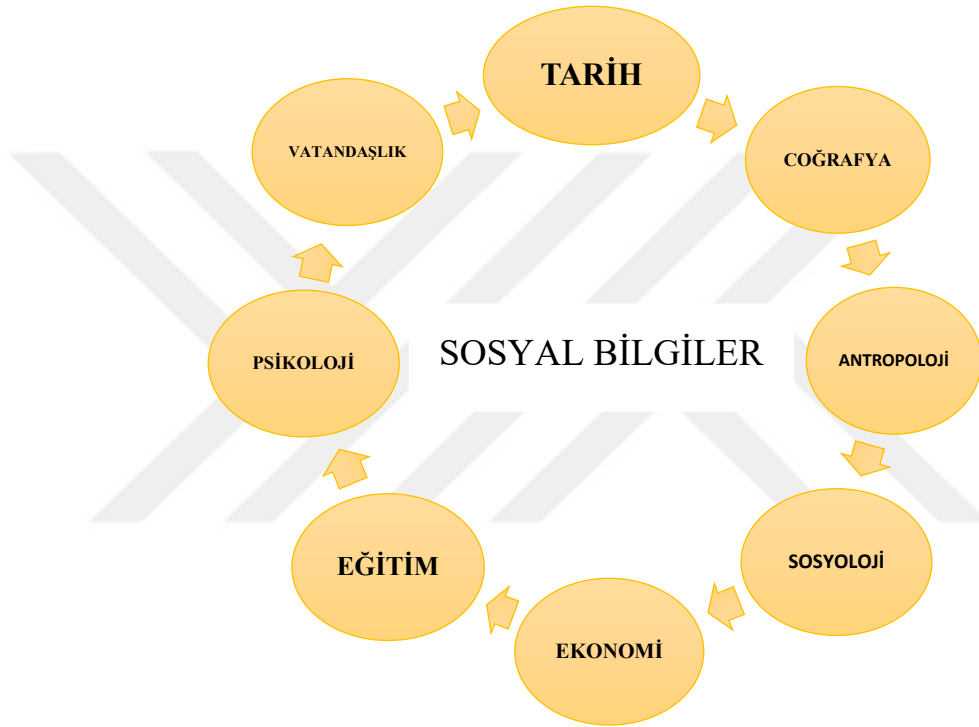
1. Sosyal Bilgiler Tanımı ve Önemi

Sosyal bilgiler kavramı ile ilgili ilk tanımlama 1916 yılında Amerika Birleşik Devletlerindeki Milli Eğitim Derneği tarafından yapılmıştır. Komite Sosyal Bilgiler kavramını ‘ konusu doğrudan insan toplumunun gelişimi ve toplumsal birliklerin bir unsuru olması dolayısıyla insana dair tüm bilgiler sosyal bilgilerdir’ biçiminde tanımlamaktadır (Moffatt, 1957). Bu tanımdan hareketle sosyal bilgilerin insanla ilgili olan tüm süreçleri inceleyen ve süreç içerisindeki yaşantıları anlamlandıran, insanın davranışlarını ve toplumla olan ilişkilerini konu edinen bir alan olduğu ifade edilebilir.

Sosyal bilgiler ile ilgili eğitimciler tarafından birçok farklı tanımlama yapılmıştır. Bu durumun en güçlü sebebi sosyal bilgilerin, sosyal bilimlerin içinde bulunan farklı birçok disiplinden oluşmuş olduğu söylenebilir. İlgili alan yazına bakıldığında sosyal bilgiler ile ilgili yapılan tanımlamalar şöyledir:

Sosyal bilgiler, toplumsal konularda problem çözme, karar verme ve vatandaşlık becerilerinin geliştirilmesini hedefleyen sosyal bilimlere ait unsurları barındıran bir disiplindir (Barth, 1992; akt. Çatak, 2016). Doğanay (2005), sosyal bilgileri; sosyal bilimlerin içerdiği kavramlardan yararlanarak insanın fiziksel ve sosyal çevresiyle etkileşimini inceleyen ve aynı zamanda yaşadığı dünyanın farkında olan, ait olduğu kültüre ait temel değerlerini bilen, düşünen ve sorgulayan vatandaşlar yetiştirmeyi hedefleyen çalışma alanı olarak tanımlamıştır. Sönmez (1998) ise sosyal bilgilerin toplumsal gerçeklere dayalı elde edilen kalıcı bilgiler olduğunu ifade etmiştir. Öztürk (2012)’ e göre sosyal bilgiler, sosyal bilimler disiplinlerini konu alarak sürekli değişen ve gelişen dünyada bilgiyi işleyebilme ve karşılaştığı problemleri çözebilme becerisine sahip vatandaşlar yetiştirmeyi amaçlayan öğretim programıdır.

Yapılan tanımlarda sosyal bilgilerin sosyal bilimler disiplinlerinden yararlandığı vurgulanmaktadır. Bu durum sosyal bilgiler ve sosyal bilimler arasındaki farklı açıklama gereksinimi doğurmaktadır. Coğrafya, Tarih, Psikoloji, Ekonomi gibi bilim dalları kendi bilgilerini üretmektedir. Bir çalışma alanının bilimsel bir disiplin olabilmesi, alanın kendine ait bilgiler üretmesini gerektirir. Sosyal bilgiler ise temel eğitim kurumlarında ders olarak okutulmakta olan bir çalışma alanıdır. Sosyal bilgiler etkili birey yetiştirmek amacıyla kullanacağı bilgileri sosyal bilimlerden almaktadır (Tanrıöğen, 2005).

Şekil 7. Sosyal Bilimler Disiplinleri

1992 yılında sosyal bilgiler ile ilgili yapılan farklı tanımlara bir son vermek amacıyla ABD’de Sosyal Bilgiler eğitimcilerinin üyesi olduğu Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi (NCSS), kapsamlı bir tanım ortaya koymuştur. Sosyal bilgiler eğitimcileri tarafından kabul gören ve referans alınan tanım şöyledir:

‘‘Sosyal bilgiler, sosyal ve beşeri bilimleri vatandaşlık yeterliklerini geliştirmek amacıyla kaynaştırılan bir çalışma alanıdır. Okul programı içinde Sosyal Bilgiler, Antropoloji, Arkeoloji, Ekonomi, Coğrafya, Tarih, Hukuk, Felsefe, Siyaset Bilimi, Psikoloji, Din ve Sosyoloji’ nin yanı sıra beşeri bilimler, Matematik ve doğa bilimlerinden kendine mal ettiği içerik üzerinde sistematik ve eşgüdümlü bir çalışma sağlar. Sosyal Bilgiler’ in öncelikli amacı, karşılıklı olarak

birbirine bağılı bir dünyada, kültürel farklılıkları olan demokratik bir toplumda, genç insanlara bilgiye dayalı ve mantıklı karar alabilme yeteneklerini geliştirmede yardımcı olmaktır.” (Savage & Armstrong, 1996; akt. Öztürk, 2009).

Verilen tanım sosyal bilgiler ile ilgili en kapsamlı tanım olarak kabul edilmiş ve sosyal bilgiler uzmanları tarafından referans gösterilmiştir. Diğer tanımlarda da olduğu gibi vatandaşlık, sosyal ve beşeri bilimler ve toplum ifadelerine yer verilmiştir. Sosyal bilgiler ile bireyde gelişmesi beklenen özelliklere değinerek sosyal bilgilerin amacını vurgulamıştır. Sosyal bilgiler ile ilgili yapılan en kapsamlı tanım 2005 yılında değişikliğe uğrayan Sosyal Bilgiler Öğretim Programını hazırlayan komisyon tarafından yapılmıştır. Bu tanım şöyledir:

“Sosyal Bilgiler, bireyin toplumsal varoluşunu gerçekleştirebilmesine yardımcı olması amacıyla; Tarih, Coğrafya, Ekonomi, Sosyoloji, Antropoloji, Psikoloji, Felsefe, Siyaset bilimi ve Hukuk gibi Sosyal bilimleri ve vatandaşlık bilgisi konularını yansıtan, öğrenme alanlarının bir ünite ya da tema altında birleştirilmesini içeren, insanın sosyal ve fiziki çevresiyle etkileşiminin geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında incelendiği; toplu öğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş bir ilköğretim dersidir (MEB, 2005).”

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından sosyal bilgiler dersi ile ilgili yapılan tanım 2005’te yukarıda ifade edildiği şekilde iken 2015’te ‘Sosyal Bilgiler, etkin ve üretken bireyler yetiştirmek, öğrencilerin insani ilişkilerini ve vatandaşlık yeterliklerini geliştirmek amacıyla sosyal bilimleri kaynaştıran ilköğretim dersidir.’ şeklinde yapılmıştır. 2017 programında ise dersin tanımı ‘Sosyal Bilgiler, toplu öğretim anlayışından hareketle sosyal bilimlerin pedagojik amaçlarla basitleştirildiği bir derstir.’ olarak yapılmıştır (MEB, 2015, 2017). Milli Eğitim Bakanlığı tarafından verilen tanımlarda diğer tanımlarda da olduğu gibi sosyal bilimler, vatandaşlık bilgisi ve insanın çevresiyle olan etkileşimine değinildiği görülmektedir. Sosyal bilimlerin toplumsal varoluşunu gerçekleştirmesine dayalı içeriği ve demokratik toplumda sorumluluk sahibi bir vatandaş olmayı amaçlamasıyla yaşam boyu öğrenmeleri içerdiği anlaşılmaktadır. Bununla birlikte sosyal bilgilerin ders olarak okutulmasına toplu öğretim anlayışı ibaresiyle vurgu yapılmaktadır. Sosyal bilgiler dersinde diğer tüm derslerde

olması gerektiği gibi öğrenciyi merkeze alan ve öğrencinin bilgiyi işleyebileceği öğrenme ortamının hazırlanması gerekmektedir (İşler, 2019).

Meydan (2010)'a göre sosyal bilgiler dersi, bireyin yakın ve uzak çevresini tanımasına, geçmişi, bugünü ve geleceği anlamlandırmasına, vatan sevgisi kazanmasına olanak sunmakla birlikte olayların neden- sonuç ilişkilerini sorgulama ve araştırma yeteneğinin gelişmesine yardımcı olmaktadır. Bireyin toplumsal karakterinin oluşumunda sosyal bilgiler dersinin önemli bir işlevi olduğunu belirtmektedir. Sosyal bilgiler dersinin temel amacı bireyin kendisine, ailesine, topluma, ülkesine karşı yerine getirmekle yükümlü olduğu görev ve sorumluluklarını öğrenmesi ve edindiği öğrenmeleri gerçekleştirebilmek amacıyla gerekli bilgi, beceri ve davranışları kazandırmayı sağlamaktır (Aykaç, 2007). Bu amaçlar doğrultusunda yapılandırmacı yaklaşıma göre hazırlanan sosyal bilgiler öğretim programıyla öğrencilerin sorgulayan, araştıran, problem çözen, süreç odaklı, demokratik ve sağlıklı bireyler olması hedeflenmektedir. Aynı zamanda programın öğretileri olan kazanımları edinmeleri ve hayatlarında uygulamaları beklenmektedir (Doğanay, 2005).

Yapılan tanımlar ve açıklamalar doğrultusunda sosyal bilgiler dersinin, bireyin yaşantısına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Yaşadığı ülkeyi tanıyan, kültürel değerlerinin farkında olan, vatandaşlık görevlerini yerine getiren, çevresine karşı ilgili ve duyarlı olan, dünyayı yakından takip eden öğrenciler yetiştirmek için sosyal bilgiler dersinin amaçlarının, hedeflerinin, içeriğinin, öğretim programının ve program içerisindeki kazanımların iyi bilinmesi gerektiği fikri ortaya çıkmaktadır.

2. Sosyal Bilgiler Öğretim Programı

Yapılandırmacı yaklaşımın öğretim programlarında benimsenmesi üzerine 2005 yılı Sosyal Bilgiler Öğretim Programı ve Kılavuzu'nda yer alan programın vizyonu; Atatürk ilke ve inkılaplarına hâkim, tarihi ve kültürü bilen, demokratik değerlere sahip, çevresine duyarlı, edindiği bilgiyi deneyimleri doğrultusunda işleyen ve düzenleyen, hak ve sorumluluklarının farkında Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları yetiştirmektir şeklinde ifade edilmektedir (Ata, 2009). Aynı zamanda, sosyal bilgiler dersinden beklenen bireylerin değişen ve gelişen dünyaya ayak uydurabilmedir. Sosyal bilgiler dersinin çağa uygun ve işlevsel

olması için 2005 yılında öğretmen, öğrenci ve veli tutumu dikkate alınarak Sosyal Bilgiler Öğretim Programı ile ilgili bir yenileme çalışması başlatılmış ve programın zayıf, güçlü yanları tespit edilmiştir (Talim ve Terbiye Kurulu, 2017).

Çağa uyum sağlamanın yanı sıra sosyal bilgiler dersinin temel amacının dünyayla bütünleşmiş bireyler yetiştirmek olduğunu ifade eden Şimşek (2016)' e göre bu amacın gerçekleştirilmesinde her bir öğrencinin bilgi, beceri, tutum, değer ve davranış olarak gelişimi sağlanmalıdır. Özellikle beceri kazanımı önemlidir ve beceri kazanımı her derste olduğu gibi sosyal bilgiler programının da temel yapı özelliklerindendir. Bireylerin sahip olması gereken çok fazla beceri bulunmaktadır ve bu becerilerin hepsinin formal eğitim süreçleri içerisinde kazandırılmasını beklentisinin gerçekçi olmayacağını belirten Gelen(2011), eğitimin yaşam boyu devam ettiğini ve sosyal bilgiler dersinin, bu becerilerin kazanılmasını sağlayacak derslerin başında geldiğini belirtmektedir. Sosyal Bilgiler Öğretim Programında kazandırılmak istenen hedefler 2018 yılında; araştırma, çevre okuryazarlığı, dijital okuryazarlık, değişim ve sürekliliği algılama, eleştirel düşünme, empati, finansal okuryazarlık, girişimcilik, gözlem, harita okuryazarlığı, hukuk okuryazarlığı, iletişim, işbirliği, karar verme, özdenetim, problem çözme, sosyal katılım, yenilikçi düşünme vd. şeklinde ifade edilmektedir (MEB, 2018).

Sosyal bilgiler dersinin etik yönüne de dikkat çekilmektedir. Aladağ (2009)'a göre sosyal bilgiler dersinin amacı iyi vatandaşlar yetiştirme ve bununla birlikte bireyin deneyimlerinden yararlanarak sorunlara kalıcı çözümler bulurken doğru kararlar almasını sağlamaktır. Değer kavramını Aran ve Demirel (2013), toplumsal birlikteliğin devamı niteliğinde görmekte, bireyleri ve toplumları bütünleştirmede etken unsur olarak ifade etmektedir. Sosyal bilgiler ve sınıf öğretmenlerinin önemli vazifelerinden biri de öğrencilerin toplumla bütünleşmesini sağlamaktır ve bütünleşmenin sağlanmasında değerler önemli yer tutmaktadır (Selçuk, 2016). Bu değerler MEB (2018)' e göre; adalet, aile birliğine önem verme, bağımsızlık, barış, bilimsellik, çalışkanlık, dayanışma, duyarlılık, dürüstlük, estetik, eşitlik, özgürlük, saygı, sevgi, sorumluluk, tasarruf, vatanseverlik, yardımseverlik olarak belirtilmektedir.

Talim ve Terbiye Kurulu, sosyal bilgiler dersinin öğretim genel amaçlarını özetleyerek sunmuştur. Talim ve Terbiye Kurulu (2015)' na göre sosyal bilgiler

dersi öğretim programının genel amaçları, 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nun 2.maddesinde ifade edilen Türk Milli Eğitiminin genel amaçları ile temel ilkelerine uygun olarak şöyle açıklanmaktadır:

- Temel bilgi, beceri ve değerleri edinmeleri,
- Teknolojinin, toplumları ve bireyleri etkilediğini kavramaları,
- Milli, manevi ve evrensel değerleri fark edip benimsemeleri,
- Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olarak özgürlük, hak ve sorumluluklarının farkında olmaları,
- Demokratik bir tutum benimseyerek karşılaştığı problemlere barışçıl çözümler geliştirmeleri,
- Yaşadığı çevre ve dünyanın coğrafi özelliklerini bilmeleri,
- Uzlaşma ve hoşgörü kültürünü hayatlarının her alanında uygulamaları,
- Ekonomik kaynakların verimli kullanılmasında gerekli bilgi, beceri ve tutuma sahip olmaları,
- Türk kültürünü oluşturan öge ve süreçleri kavramaları,
- Milli bilincin oluşmasına katkı sağlayan, kültürel mirası koruyan ve geliştiren ideolojiye sahip olmaları,
- Güvenilir ve doğru bilgiye ulaşma yöntemlerini bilen bireyler olarak eleştirel düşünme becerisine sahip bireyler olmaları,
- Kendisine, çevresine, ülkesine ve dünyaya yararlı bireyler olarak yetişmeleri amaçlanmaktadır (MEB, 2005).

Sosyal bilgiler dersinin özel amaçları da bulunmaktadır. 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanununda; Türk Milli Eğitiminin genel amaçları ve temel ilkelerine göre Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının özel amaçları belirlenmiştir. Belirlenen 18 amaç şu şekilde açıklanmıştır (MEB, 2018, s.8).

1. Ülkesini ve milletini seven, hak ve sorumluluklarının farkında olan, milli bilince sahip vatandaş olarak yetişmeleri,

2. Atatürk ilke ve inkılapları doğrultusunda Türkiye Cumhuriyeti'nin sosyal, kültürel, ekonomik olarak kalkınacağı düşüncesine sahip, laik değerleri yaşatmaya istekli olmaları,
3. Hukuk kurallarının herkes için bağlayıcı özelliğini ve yasalar önünde herkesin eşit olduğunu bilmeleri,
4. Türk kültürünün temel öğelerini bilerek kültürel mirasın korunması ve geliştirilmesi gerektiğini kavramaları,
5. Yaşadığı yer ve dünyanın genel coğrafi özelliklerini tanımalarını ve bu bağlamda insan ile çevre arasındaki etkileşimi açıklamaları,
6. Doğal çevre ve kaynakların sınırlılığının farkında olmaları ve farkındalıkları sayesinde doğal kaynakları korumaya çalışmaları,
7. Doğru ve güvenilir bilgiye ulaşma yollarını bilen bireyler olarak eleştirel düşünme yeteneğine sahip olmaları,
8. Ekonomik kalkınmada ve ekonomik ilişkilerde milli ekonominin yerini kavramaları,
9. Toplumsal yaşamda çalışmanın önemini kavrayarak, her mesleğin gerekli ve saygın olduğunu benimsemeleri,
10. Tarihsel kanıtları sorgulayarak insanlar, nesneler, olaylar ve olgular arasındaki benzerlik ve farklılıkları belirlemeleri,
11. Toplumsal yaşam üzerinde bilim ve teknolojinin etkisini ve gelişim sürecini kavrayarak, bilgi ve iletişim teknolojilerini bilinçli kullanmaları,
12. Bilgiye ulaşma, bilgiyi kullanma ve üretmede bilimsel ahlakı gözetmeleri,
13. Karşılaştığı problemleri çözmek ve toplumsal ilişkileri düzenlemek amacıyla temel iletişim becerileri ile sosyal bilimlerin temel kavram ve yöntemlerini kullanabilmeleri,
14. Sorunların çözümü için kendi görüşlerini belirterek katılımın önemini anlamaları,

15. İnsan hakları, ulusal egemenlik, demokrasi, laiklik gibi kavramların ülkesi üzerindeki etkisinin farkında olarak yaşamını demokratik normlara göre düzenlemeleri,
16. Erdem sahibi birey olmanın önemini ve yollarını bilmeleri,
17. Ülkesini ve dünyayı ilgilendiren konulara karşı duyarlı olmaları,
18. Hür bireyler olarak fiziksel, duygusal ve zihinsel olarak kendilerini tanımları amaçlanmaktadır.

a. Sosyal bilgiler öğretim programında yer alan öğrenme alanları, süreleri ve sınıflara göre dağılımı

Sosyal Bilgiler Öğretim Programında yer alan öğrenme alanı, öğrenmeyi organize eden beceri, tema, kavram ve değerlerin bir bütün olarak ele alındığı yapıdır. Sosyal bilgiler dersi içerisindeki bilgi, beceri, tutum ve davranışların nasıl düzenleneceğini ifade etmektedir. (Gültekin, 2008). Sosyal bilgiler dersi öğretim programında yer alan öğrenme alanları, süreleri ve sınıflara göre dağılımı aşağıdaki çizelgelerde gösterilmektedir (MEB, 2018).

Çizelge 1. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı Öğrenme Alanları ve Süreleri (4.Sınıf)

Öğrenme Alanı	Kazanım	Süre Oranı(%)	Ders Saati
Birey ve Toplum	5	11. 1	12
Kültür ve Miras	4	13	14
İnsanlar, Yerler ve Çevreler	6	18. 5	20
Bilim, Teknoloji ve Toplum	5	14. 8	16
Üretim, Dağıtım ve Tüketim	5	16. 6	18
Etkin Vatandaşlık	4	13	14
Küresel Bağlantılar	4	13	14
TOPLAM	33	100	108

Çizelge 2. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı Öğrenme Alanları ve Süreleri (5.Sınıf)

Öğrenme Alanı	Kazanım	Süre Oranı(%)	Ders Saati
Birey ve Toplum	4	13	14
Kültür ve Miras	5	16.6	18
İnsanlar, Yerler ve Çevreler	5	16.6	18
Bilim, Teknoloji ve Toplum	5	13	14
Üretim, Dağıtım ve Tüketim	6	16.6	18
Etkin Vatandaşlık	4	11.1	12
Küresel Bağlantılar	4	13	14
TOPLAM	33	100	108

Çizelge 3. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı Öğrenme Alanları ve Süreleri (6.Sınıf)

Öğrenme Alanı	Kazanım	Süre Oranı(%)	Ders Saati
Birey ve Toplum	5	11.1	12
Kültür ve Miras	5	20.4	22
İnsanlar, Yerler ve Çevreler	4	13	14
Bilim, Teknoloji ve Toplum	4	11.1	12
Üretim, Dağıtım ve Tüketim	6	16.6	18
Etkin Vatandaşlık	6	14.8	16
Küresel Bağlantılar	4	13	14
TOPLAM	33	100	108

Çizelge 4. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı Öğrenme Alanları ve Süreleri (7. Sınıf)

Öğrenme Alanı	Kazanım	Süre Oranı(%)	Ders Saati
Birey ve Toplum	4	11.1	12
Kültür ve Miras	5	27.8	30
İnsanlar, Yerler ve Çevreler	4	13.9	15
Bilim, Teknoloji ve Toplum	4	11.1	12
Üretim, Dağıtım ve Tüketim	6	13.9	15
Etkin Vatandaşlık	4	11.1	12
Küresel Bağlantılar	4	11.1	12
TOPLAM	33	100	108

Verilen çizelgeler incelendiğinde Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında tüm sınıflar için 7 öğrenme alanı ve öğrenme alanlarına ait ders saatleri bulunmaktadır. Öğrenme alanlarında en çok ders saati verilen öğrenme alanının Kültür ve Miras olduğu görülmektedir. Bu çalışmada 4.sınıf Sosyal

Bilgiler dersi Kùltür ve Miras üitesi ile ilgili çalışma yapıldığından yalnızca Kùltür ve Miras üitesi kazanımlarına yer verilmiştir.

MEB (2018)'e göre Sosyal Bilgiler Öğretim Programında yer alan Kùltür ve Miras üitesi kazanımları şöyledir:

SB.4.2.1. Sözlü, yazılı, görsel kaynaklar ve nesnelerden yararlanarak aile tarihi çalışması yapar. **SB.4.2.2.** Ailesi ve çevresindeki millî kùltürü yansıtan öğeleri araştırarak örnekler verir. **SB.4.2.3.** Geleneksel çocuk oyunlarını değişim ve süreklilik açısından günümüzdeki oyunlarla karşılaştırır.

SB.4.2.4. Millî Mücadele kahramanlarının hayatlarından hareketle Millî Mücadele'nin önemini kavrar.

Bu çalışmada yaratıcı drama yöntemi içeren ders planları hazırlanmış öğretim programının öngördüğü süre içerisinde öğretim gerçekleştirilmiştir. Deney ve kontrol grubu arasında anlamlı farklılık aranmış, başarı ve tutum ölçülmüştür.

D. İlgili Araştırmalar

1. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

a. Sosyal bilgiler dersi ile ilgili yapılan araştırmalar

Üstündağ (1997), vatandaşlık ve insan hakları dersinde yaratıcı drama yöntemi kullanımının derse karşı tutuma etkisini incelediği araştırmasında yaratıcı drama yönteminin kullanıldığı deney grubu ile geleneksel yöntemin uygulandığı kontrol grubu arasında toplam puan ortalamaları açısından anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna ulaşmıştır. Ayrıca yaratıcı drama yöntemi kullanımının öğrenci tutumları üzerinde olumlu etki yarattığı görülmüştür. Özcan (2004) ise yaratıcı drama yöntemi kullanımının, öğrencilerde öğrenme düzeylerine nasıl etki ettiği sorusuna cevap aradığı çalışmasında; yaratıcı drama yöntemi ile desteklenmiş deney grubu ile geleneksel yöntemin uygulandığı kontrol grubu arasında yaratıcı drama yönteminin coğrafya dersini öğrenme düzeylerini arttırıp arttırmadığını incelemiştir. Araştırma sonucu, yaratıcı drama ile desteklenmiş deney grubu lehine olduğu görülmüş ve süreç boyunca tutulan öğrenci günlükleri sonucu destekler nitelikte olduğu ifade edilmiştir.

Özer (2004), yaratıcı drama yönteminin demokratik tutum ve ders başarısına nasıl etki ettiği ile ilgili deneysel çalışmasında yaratıcı drama yönteminin öğrencilerin demokratik tutumlarının uzlaşma boyutunda anlamlı bir etkisi bulunurken, demokratik tutumların empatik duyarlılık boyutunda manidar bir etkisi bulunmamıştır. Benzer bir araştırmayı Taşkiran (2005), sosyal bilgiler dersinin işlenişinin öğrenme ve öğrencilerin benlik kavramına etkisi yönünden değerlendirilmesine yönelik yaptığı çalışmada yaratıcı drama ile öğrenim gören deney grubunun, geleneksel öğretim metodu ile öğrenim gören kontrol grubuna göre sosyal bilgiler dersinin öğrenilmesinde ve benlik kavramı gelişiminde daha etkin olduğu görülmüştür. Sosyal bilgiler dersinde yaratıcı drama yöntemi kullanan Zayimoğlu (2006) ise, yaratıcı drama yönteminin uygulandığı deney grubunda, kontrol grubuna oranla “bilişsel alanın bilgi düzeyine yönelik anlamlı bir farklılık olduğu” sonucuna ulaşmıştır.

Aykaç (2008), “4.sınıf sosyal bilgiler dersinde yaratıcı drama yöntemi kullanımının öğrencilerin akademik başarılarına etkisi” sorusuyla yola çıkmış ve ulaştığı sonuç drama yöntemiyle ders işlenen deney grubunun lehine olmuştur. Sonuç dikkate alındığında yaratıcı drama yönteminin sosyal bilgiler dersinde kullanılmasının öğrenci başarısı üzerinde önemli sayılabilecek etkisi olduğu görülmüştür. Günaydın (2008) ise sosyal bilgiler dersinde yaratıcı drama yöntemi kullanarak öğrencilerde drama yönteminin erişimi ve derse olan tutumunu ölçmek istediği çalışmasında şu sonuca ulaşmıştır: “İki grubun ulaştığı erişim ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunamazken tutum ortalamaları arasında deney grubu lehine anlamlı bir fark ortaya çıktığı görülmektedir.”

Salur (2009), sosyal bilgiler dersinde yaratıcı drama yöntemi kullanımının sosyal zekâ gelişim düzeylerine ve akademik başarılarına etkisini incelediği araştırmasında deney ve kontrol gruplarının ön test sonuçlarında anlamlı bir farklılık bulunmazken son test sonuçlarında deney grubu lehine anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Ayrıca rol yapma yöntemi yaparak yaşayarak öğrenme ortamı sağladığı için kalıcı öğrenmelerin gerçekleştirilmesinde, mümkün oldukça kullanımı önerilmiştir. Salur’un araştırmasını destekler nitelikte Kartal (2009), tarih konularının öğretiminde yaratıcı drama yönteminin öğrenci başarısına etkisini araştırmıştır. Araştırma sonucunda deney ve kontrol gruplarının öğretim sonrası uygulanan son test sonuçlarında anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür.

Başarı düzeylerine bakıldığında geleneksel yöntemin uygulandığı kontrol grubuna göre yaratıcı drama yöntemi uygulanan deney grubunun lehine bir sonuçla karşılaşmıştır.

Karataş (2011), sosyal bilgiler dersinde yaratıcı drama yöntemi kullanımının öğrenme düzeylerine etkisini incelemek amacıyla yaptığı araştırmada “drama tekniğinin öğrencilerin ders başarısını ve derse karşı tutumunu olumlu yönde etkilediği” sonucuna ulaştırmıştır. Nayci (2011), yaratıcı dramayı bir yöntem olarak kullandığı araştırmasında, yaratıcı drama yönteminin deney grubu lehine “öğrenci başarısı üzerinde anlamlı bir düzeyde etkili olduğu” ifade edilmiştir. Akkaya (2012), sosyal bilgiler dersinde drama yönteminin öğrenci başarısına etkisini incelediği deneysel çalışmasında deney grubunun lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Ayrıca dersin drama yöntemi ile işlenmesinin gerek kalıcı öğrenmeleri sağladığı gerekse dersin eğlenceli geçmesi gibi etkileri görülmüştür.

Zengin (2014), yaratıcı drama yönteminin sosyal bilgiler dersi öğretim programındaki değerlere etkisini incelediği araştırmasında yaratıcı drama etkinliklerinin geleneksel öğretim etkinliklerine oranla öğrenci eğilimlerini arttırmada daha etkin olduğu ve bununla birlikte “yaratıcı drama yönteminin değer öğretiminde başarılı olduğu” görülmüştür. Saraç (2015), sosyal bilgiler dersinde drama yöntemi kullanımının tutum, başarı ve kalıcılığa etkisini araştırmıştır. Yapılan araştırma sonucunda yaratıcı drama yöntemi uygulanan deney grubu ile geleneksel yöntemin uygulandığı kontrol grubu arasında ders başarısı ve tutumu bağlamında deney grubu lehine anlamlı bir farklılık görülmüştür. Ancak işlemiden 30 gün sonra yapılan kalıcılık testinde son test ile kalıcılık testi arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Araştırmanın nitel kısmını oluşturan öğrenci günlüklerinde, dersleri eğlenceli geçirdikleri ve ders süresince mutlu oldukları ifadeleri yer almıştır. Uygungil (2016), sosyal bilgiler dersinde yaratıcı drama yöntemini kullandığı araştırmasında yaratıcı drama yöntemi uygulanan deney grubu ile kontrol grubu arasında deney grubu lehine anlamlı farklılığa rastlamıştır. Ayrıca yaratıcı drama ile işlenen sosyal bilgiler dersinde öğrenciler eğlenerek öğrendiklerini ifade etmişlerdir. Benzer bir araştırmayı Aksüt (2016), sosyal bilgiler dersinde yaratıcı drama yöntemi kullanımının öğrenci başarısı ve tutumuna ilişkin yaptığı araştırmasının

sonucunda deney ve kontrol grupları arasında yaratıcı drama yöntemi uygulanan deney grubunun lehine istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığın olduğu görülmüştür.

İlgili literatür incelendiğinde sosyal bilgiler dersinde yer verilen yaratıcı drama yönteminin akademik başarıya ve derse olan tutuma etkisinin sıklıkla pozitif yönde olduğu görülmektedir. Bununla beraber diğer derslerde yaratıcı drama yöntemi kullanımına ilişkin ilgili alanyazın incelemesi yapılmıştır.

b. Diğer derslerle ilgili yapılan araştırmalar

Kaf (1999), hayat bilgisi dersinde yaratıcı drama yöntemi kullanımının sosyal becerilerin kazandırılmasına etkisini araştırdığı çalışmasının sonucundan selam verme, iş birliği, paylaşma gibi becerilerde yaratıcı drama yönteminin etkili olduğunu saptarken; çevre duyarlılığı becerisini kazandırmada anlamlı bir farklılık bulunmadığı görülmüştür. Şahbaz (2004) ise, fen bilimleri dersinde yaratıcı drama yönteminin öğrenci başarısına, tutumuna ve sözel yaratıcılıklarına etkisini incelediği deneysel araştırması sonucunda edindiği bulgular, yaratıcı drama yöntemi kullanımının 4.sınıf fen bilgisi dersi başarı ve tutumuna olumlu etki ettiği yönündedir. Ayrıca deney grubunda başarı ile yaratıcılık ön test son test arasında pozitif yönde korelasyon olduğu görülmüştür. Türkçe dersinde Güler (2008), okuduğunu anlama ve anladığını yazma becerilerinin gelişiminde yaratıcı drama yönteminin etkisini incelediği deneysel nitelikteki araştırmasının sonucuna göre yaratıcı drama yönteminin temel dil becerilerinin kazanılmasında etkili olduğu görülmüştür.

Şengün (2010), matematik dersinde kullandığı yaratıcı dramanın aşamaları ile matematiksel öğrenme ortamları kuramına göre öğrenme ortamının evreleri arasında bir ilişki olup olmadığını araştırmıştır. Araştırma sonucunda yaratıcı dramanın hazırlık-ısınma aşamasının matematiksel öğrenme ortamları kuramına göre öğrenme ortamının sorumluluk aktarma evresi ile örtüştüğü, canlandırma aşamasının eylem, dile getirme ve onaylama evreleri ile örtüştüğü, değerlendirme-tartışma aşamasının ise kurumsallaştırma evresi ile örtüştüğü sonucuna ulaşılmıştır. Yine matematik dersinde Makas (2017), yaratıcı drama yönteminin etkisini araştırmıştır. Araştırma sonucunda yaratıcı drama yöntemi

uygulanan deney grubu ile geleneksel yöntem kullanılan kontrol grubu öğrencilerinin başarı ve kalıcılık testi ile tutum ölçeğinden aldıkları puanların ortalamaları arasında deney grubu lehine anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Farklı ders olarak okul öncesinde Eti (2010), yaratıcı drama etkinliklerinin çocuklarda sosyal becerilere etkisini araştırdığı deneysel çalışmasında, kontrol grubuna oranla deney grubunun beceri edinimi sağlamada daha etkin olduğu sonucuna ulaşmıştır. Buradan hareketle yaratıcı drama yöntemi uygulanan deney grubu ile kontrol grubu arasında deney grubu lehine anlamlı bir farklılık saptanmıştır.

Arıkan (2011), görsel sanatlar dersinde yaratıcı dramanın etkisini ölçmeyi hedeflediği çalışmasında yaratıcı drama yönteminin geleneksel öğretim yöntemine göre daha etkili ve daha kalıcı bir yöntem olduğu ayrıca öğrencinin konu ile ilgili tutumlarında da yaratıcı drama yönteminin daha etkili olduğu sonucuna ulaşmıştır. Ütkür (2012) ise, hayat bilgisi dersinde yaratıcı drama yönteminin ders başarısı ve tutumuna ilişkin yürüttüğü çalışmasında nicel ve nitel veri toplama yöntemini bir arada barındıran karma yöntemi kullanmıştır. Deney grubunda yaratıcı drama yöntemi, kontrol grubunda geleneksel yöntem kullanılmıştır. Edinilen bulgu “deney grubu lehine anlamlı fark olduğu, öğrenilen bilgilerin daha kalıcı olduğu” şeklindedir. Fen kavramlarının öğretiminde Akkuş (2013), yaratıcı drama yöntemiyle öğretimine ilişkin çalışmasında “yüksek gelire sahip öğrencilerin, düşük gelire sahip öğrencilere göre drama yöntemiyle fen kavramlarını öğrenmedeki başarı ve kalıcılık düzeylerinde anlamlı bir farklılık” olduğunu saptamıştır. Bununla beraber “öğrenci başarı düzeylerinin cinsiyete göre herhangi bir farklılık göstermediği” anlaşılmıştır.

Kadan (2013), yaratıcı drama yönteminin İngilizce dersindeki başarı, tutum ve motivasyonlarına etkisini araştırmıştır. Deneysel desende yapılan araştırmanın sonucunda iki grup arasında tutum ve motivasyon bağlamında yaratıcı drama yöntemi ile işlenen dersin etkisi pozitif yönde olduğu görülmektedir. Ancak başarı testi sonucu ortalamalarına bakıldığında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Ayrıca öğrenci ve öğretmenler tarafından yaratıcı drama ile işlenen dersin diğer derslere göre daha eğlenceli, akıcı, keyifli, aktif katılımı olduğu ifade edilmiştir. Karaosmanoğlu (2015) ise, yaratıcı drama yönteminin bilişim teknolojileri ve yazılım dersi alan öğrencilerin ders başarılarına etkisini

araştırmıştır. Araştırma sonucunda yaratıcı drama yönteminin ders başarısında önemli bir etkisinin olduğu, bununla birlikte yaşantıya dayalı öğretim imkânı sunması dolayısıyla öğrencilerin teknolojiyi, interneti ve sosyal medyayı öğrenmelerinde ve gerçek yaşamlarında bilinçli bir biçimde kullanmalarında etkili olduğu görülmüştür.

Matematik, hayat bilgisi, fen bilimleri, İngilizce gibi derslerde de kullanılan yaratıcı drama yöntemi, öğrenci başarısını ve derse olan tutumu artırdığı söylenebilir. Diğer derslerde kullanılan yaratıcı drama yönteminin deney grubu lehine pozitif yönde etkisi olduğu söylenebilir.

2. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Morris (1997), “sosyal bilgiler dersi öğretiminde drama yönteminin etkisini” incelemiştir. Araştırmanın sonucunda drama yönteminin öğrencilerde düşünme becerisini geliştirdiği, soru sorma ve araştırma yetilerini artırdığı ve vatandaşlık ve demokrasi bilincini pekiştirdiği görülmüştür. Aynı yıl O’ Hara (1997), “dramanın İngilizce öğretim programında kullanılmasına ve ortaokullarda bağımsız bir ders olarak verilmesi ile ilgili” yaptığı çalışmada “drama dersi almayan öğrencilere oranla drama dersi alan öğrencilerin, sözel ve sözel olmayan iletişim becerileri, kendine güven duygusu, eleştirel düşünme becerisi” gibi becerilerin ediniminde anlamlı bir farklılık olduğu ifade edilmiştir. Yassa (1999), ‘Lise Etkileşiminde Yaratıcı Drama’ isimli çalışmasında yaratıcı dramaya dâhil olan lise öğrencilerinin algıları ve bu katılımın sosyal etkileşimlerdeki etkisini ölçmüştür. Araştırma nitel araştırma teknikleri olan gözlem ve görüşme kullanılarak sonuçlandırılmış olup yaratıcı drama katılımında bulunan lise öğrencilerinin birçok durumda sosyal etkileşim ve özgüven geliştirdiği, gün içinde kişiler arası ilişkilerde ortak tutum ve davranışlara uyumluluk gösterdiği görülmüştür. Freeman, Sullivan ve Fulton (2003), yaratıcı drama yönteminin benlik algısı, sosyal beceriler ve problem davranışlar üzerinde etkisi araştırmalarında 3. ve 4. sınıf öğrencilerinden toplam 237 öğrenciyle çalışmışlardır. Araştırmalarının sonucunda yaratıcı drama etkisinin cinsiyete göre farklılaşmadığı, yaratıcı dramanın duygusal kontrolü sağlama ve sosyal rolleri analiz etmede etkili olduğu, sosyal beceriler kazanma ve kişisel düşünme gücü üzerinde de olumlu etkilerinin görüldüğü ifade edilmiştir. Wright (2006),

“Yaratıcı drama ile eğitimin, bireylerin kavram oluşturma, rol oynama yetenekleri, kendini değerlendirme arasındaki ilişkiyi kırsal ve kentsel bölgeye göre” değişip değişmediğini tespit etmeye yönelik olarak yaptığı araştırmada yaratıcı drama yönteminin “kavram oluşturmada, rol oynama yeteneğinde, kendinin değerlendirmede” etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Yurt dışında yapılan araştırmalar incelendiğinde yaratıcı drama yönteminin öğrenmeyi öğrenmede etkili olduğu sonucu ile karşılaşılmaktadır. Yurt içinde ve yurt dışında yapılan araştırmalar bu çalışmanın amacını destekler niteliktedir.

III. YÖNTEM

Bu bölümde, araştırma modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları, pilot uygulama, çalışmanın uygulama süreci, veri toplama süreci ve verilerin analizlerine ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

A. Araştırma Modeli

Bu araştırmada, deneysel araştırma yöntemlerinden ön test-son test kontrol gruplu yarı deneysel desen modeli kullanılmıştır. Deneysel araştırmalar, *“araştırmacı tarafından oluşturulan farkların bağımlı değişken üzerindeki etkisini test etmeye yönelik çalışmalar”* olarak ifade edilmektedir (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2017: 18). Karasar (2009: 87) ise deneysel araştırma yöntemini, *“neden-sonuç ilişkilerini belirlemeye çalışmak amacı ile doğrudan araştırmacının kontrolü altında gözlenmek istenen verilerin üretildiği araştırma modeli”* olarak tanımlamaktadır. Deneysel araştırma yönteminin, tek denekli desenler ve çok denekli desenler olmak üzere iki türü bulunmaktadır. Çok denekli desenler ise üç grupta toplanmaktadır. Bunlar; gerçek deneysel, yarı deneysel ve zayıf deneyseldir (Büyüköztürk ve diğerleri, 2017). Yarı deneysel modeli, bilimsel değer açısından gerçek deneme modellerinden sonra gelse de, gerçek deneme modellerinin gerektirdiği kontrollerin sağlanamadığı ya da onların bile yeterli olmadığı birçok durumda kullanılmaktadır (Karasar, 2007). Bu yöntemin aşamaları şu şekildedir (Çepni, 2009):

1. Daha önceden rastgele atama dışında bir yolla oluşturulmuş gruplar rasgele deney ve kontrol grubu olarak belirlenir.
2. Uygulama öncesinde gruplara ön test uygulanır.
3. Deney grubu deneysel çalışmaya katılıp özel bir müdahaleye uğrarken, kontrol grubuna herhangi bir deneysel müdahalede bulunulmaz.
4. Uygulama sonunda ilgili gruplara son test uygulanır.

Sosyal Bilgiler dersinde kullanılan yaratıcı drama yönteminin öğrenci başarısına ve derse olan tutumuna etkisinin incelenmek istediği bu çalışmada, ön test-son test kontrol gruplu yarı deneysel desen kullanılmıştır. Evren içerisinde örneklemin rastgele seçilemediği durumlarda deneysel çalışmalardan yarı deneysel desen modeli kullanılmaktadır. Türkiye’de Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda öğrencilerin sınıfları bellidir. Bu durum, grupların rastgele seçimle oluşturulamamasına neden olmaktadır (Karasar, 2015). Bundan dolayı çalışma grupları rastgele seçim yapılarak oluşturulamamakta; başarı düzeyleri birbirine yakın sınıflar seçilmektedir. Buna göre bu çalışmada yer alan deney ve kontrol grupları birbirine denk sınıflar olmakla birlikte araştırma deseni olarak yarı deneysel model kullanılmıştır.

3.2. Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubunu, Milli Eğitim Bakanlığına bağlı İstanbul’da bulunan bir özel okulda 2019-2020 eğitim-öğretim yılı güz döneminde öğrenim gören toplam 46 dördüncü sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Bir araştırmada var olan sınırlılıklar sebebiyle örneklemin kolay ulaşılabilir ve uygulanabilir gruplardan seçilmesi uygun örnekleme yöntemini kapsamaktadır (Büyüköztürk ve diğerleri, 2012). Bu çalışmanın deney ve kontrol grupları oluşturulurken seçkisiz olmayan örnekleme yöntemlerinden uygun örnekleme kullanılmıştır. Karasar (2015)’ a göre deneysel çalışmalarda grupların rastgele seçim yapılamadığı durumlarda yarı deneysel desen kullanılmaktadır. Bu araştırmada yarı deneysel desen kullanılarak deney (24) ve kontrol (22) grubundaki öğrencilerin sosyal bilgiler dersine ilişkin tutum ve başarıları karşılaştırılmıştır. Deney grubunda sosyal bilgiler dersi Kültür ve Miras ünitesinde yaratıcı drama tekniği kullanılmış; kontrol grubunda ise aynı ders ve ünite düz anlatım yoluyla öğretim uygulanmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilere ilişkin demografik bilgiler Çizelge 5’te gösterilmiştir.

Çizelge 5. Katılımcıların Demografik Bilgiler

Grup	<i>f</i>	%
Deney Grubu	24	52
Kontrol Grubu	22	48
Toplam	46	100

Çizelge 5 incelendiğinde, deney grubunda 24 (%52), kontrol grubunda 22 (%48) toplam ise 46 öğrenci olduğu görülmektedir. Deney ve kontrol gruplarının cinsiyete göre dağılımı Çizelge 6’da gösterilmiştir.

Çizelge 6. Deney ve Kontrol Gruplarının Cinsiyetlerine Göre Dağılımları

Cinsiyet	Deney Grubu	%	Kontrol Grubu	%
Kız	9	37,5	9	41
Erkek	15	62,5	13	59
Toplam	24	100	22	100

Çizelge 6 incelendiğinde deney grubuna katılan öğrenci sayısı toplamda 24 kişidir. Bunların 9’u kız, 14’ü erkek öğrencilerden oluşmaktadır. Deney grubundaki sınıfın %37,5’i kızlardan %62,5’i de erkek öğrencilerden oluşmaktadır. Kontrol grubunda ise yine toplam 22 öğrenci yer almakta olup, bunların 9’u kız 13’ü erkek öğrencilerden oluşmaktadır. Böylece kontrol grubundaki kızlar sınıfın %41’lik kısmını oluştururken erkek öğrenciler %59’luk kısmını oluşturmaktadır. Buna göre deney ve kontrol grubu öğrencilerinin cinsiyet dağılımı açısından birbirine yakın seviyelerde olduğu söylenebilir.

B. Veri Toplama Araçları

Araştırmanın veri toplama araçları aşağıda yer almaktadır.

1. Öğrencilerin “Sosyal Bilgiler Dersi Kültür ve Miras” ünitesine yönelik

akademik başarı düzeylerini tespit etmek amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilen açık uçlu sorulardan oluşan Sosyal Bilgiler Dersi Kültür ve Miras Ünitesine Yönelik Başarı Testi (KMBT) kullanılmıştır.

2. Öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine yönelik tutumlarını ölçmek amacıyla Gömleksiz ve Kan (2013) tarafından geliştirilen likert tipi maddelerden oluşan Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeği kullanılmıştır.

1. Sosyal bilgiler dersi kültür ve miras ünitesine yönelik başarı testi (KMBT)

Bu çalışmada, ‘Kültür ve Miras’ ünitesine yönelik öğrencilerin akademik başarılarını ölçmek amacıyla araştırmacı tarafından açık uçlu sorudan oluşan test hazırlanmıştır. Ünite kapsamında yer alan hedef kazanımlar doğrultusunda belirtke tablosu hazırlanmıştır. Her bir kazanım için en az beş soru hazırlanmış ve geliştirilmiştir. Testin kapsam geçerliliği için üç eğitimciden uzman görüşü alınmıştır. Soruların amaca uygunluğu ile ilgili olarak iki ölçme değerlendirme uzmanından görüş alınmıştır. Alınan görüşler sonucunda sorulardan bazıları çıkarılmıştır ve tekrar düzenlenmiştir. Sosyal Bilgiler Öğretim Programında belirtilen kazanımlar ve kazanımların süreleri de dikkate alınarak toplamda on sorudan oluşan açık uçlu başarı testinin pilot uygulaması yapılarak testin nihai formu oluşturulmuştur. Başarı testine yönelik puanlayıcılar arası güvenirlik 0.93 olarak bulunmuştur. Geliştirilen başarı testinde güvenirlik kat sayısı 0.70’den büyük olduğundan bütün puanlayıcılar arasında pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Açık uçlu sorulardan oluşan testlerde öğrencilerin kendi bakış açılarına göre vereceği cevaplar farklılık göstereceği için, testin cevap anahtarı oluşturulurken her bir soru için derecelendirilmiş puanlama anahtarı hazırlanmıştır. Dereceli puanlama anahtarı hazırlandıktan sonra alanında uzman üç kişiden görüş alınmıştır. Alınan görüşler doğrultusunda dereceli puanlama anahtarı son halini almıştır. Bu anahtara göre öğrencinin başarı testinden en düşük alacağı puan 0, en yüksek alacağı puan ise 100’dür.

Çizelge 7. Kazanımlara İlişkin Soru Sayısı

Kazanımlar	Soru Sayısı
Sözlü, yazılı, görsel kaynaklar ve nesnelerden yararlanarak aile tarihi çalışması yapar.	2
Ailesi ve çevresindeki millî kültürü yansıtan öğeleri araştırarak örnekler verir.	2
Geleneksel çocuk oyunlarını değişim ve süreklilik açısından günümüzdeki oyunlarla karşılaştırır.	1
Millî Mücadele kahramanlarının hayatlarından hareketle Millî Mücadele'nin önemini kavrar.	5
TOPLAM	10

2. Sosyal bilgiler dersi tutum ölçeği

Araştırmada kullanılan Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeği, Gömleksiz ve Kan (2013) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek 29 madde ve 5 alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçeğin alt boyutları ise sevmeye, fayda, ilgi, istek, güven olarak belirlenmiştir. Ölçeğin Cronbach Alpha değeri .61'tir. Ölçeğin sevmeye alt boyutuna ilişkin güvenilirlik katsayısı .87, fayda alt boyutuna ilişkin güvenilirlik katsayısı .88, ilgi alt boyutu güvenilirlik katsayısı .77, istek alt boyutuna ilişkin güvenilirlik katsayısı .76, güven alt boyutuna ilişkin güvenilirlik katsayısı ise .74'tür. Bu minvalde ilgili ölçeğin geçerli ve güvenilir bir araç olduğu söylenebilir (Gömleksiz ve Kan, 2013).

Ölçekteki maddeler beşli Likert tipine uygun olarak “tamamen katılıyorum=5”, “katılıyorum=4”, “kısmen katılıyorum=3”, “katılmıyorum=2”, “hiç katılmıyorum=1” biçiminde derecelendirilmiştir. Buna göre ölçekten alınabilecek en yüksek puan 145, en düşük puan ise 29 olarak belirlenmiştir.

3. Araştırmanın pilot uygulaması

Araştırmanın pilot uygulaması aynı okulda öğrenim gören ancak gerçek uygulamaya katılacak öğrencilerden farklı olan 4.sınıf öğrencilerine uygulanmıştır. Araştırmanın gerçek uygulamasından bir dönem önce bahar döneminde sadece deney grubu ile yapılan pilot uygulama üç haftalık süreyi kapsamaktadır. İlk hafta ön test olarak başarı testi ve tutum ölçeği uygulanmıştır. Bir sonraki hafta sosyal bilgiler dersi her gün iki ders olmak üzere 4 gün boyunca

yaratıcı drama yöntemi ile hazırlanan ders planları işlenmiştir. Üçüncü hafta son test olarak başarı testi ve tutum ölçeği uygulanmıştır. Veri toplama süreci tamamlandığında verilerin analizi için deney grubunun ön test ve son test puanları karşılaştırılmıştır. Yapılan Wilcoxon Signed Ranks Testinin sonuçlarına göre öğrencilerin akademik başarılarında anlamlı farklılık bulunurken; derse olan tutumlarına ilişkin anlamlı farklılık bulunmamıştır.

4. Araştırmanın uygulama süreci

Araştırmanın uygulama süreci deney ve kontrol gruplarının başarı ve tutum ön testleri yapılarak başlamıştır. Testlerin her biri için bir ders saati verilmiştir. İkinci hafta deney grubunda uygulanacak olan yaratıcı drama yöntemi için gereken düzenlemeler yapılmıştır. Deney grubunda dersler, alanında yetkin kişilerin değerlendirmeleri dikkate alınarak oluşturulmuştur. Araştırmacı ders planlarını takip ederek haftada 2 ders saati olmak üzere toplam 8 ders saatini yaratıcı drama uygulamasına ayırmıştır. Deney grubuna dört hafta boyunca sosyal bilgiler dersi haftada 2 ders olmak üzere toplam 8 ders yaratıcı drama yöntemi ile işlenirken; kontrol grubuna da aynı şekilde haftada 2 ders olmak üzere toplam 8 ders müfredat çerçevesinde düz anlatım yöntemiyle işlenmiştir. Deney grubu öğrencilerinin yaratıcı drama ile derste aktif olmaları temin edilmiştir. Bu grupta ısınma, doğaçlama, değerlendirme aşamaları sırasıyla uygulanmış ve her biri detaylıca irdelenmiştir. Deney grubunda yaratıcı drama çalışmaları için gerekli olduğu takdirde drama atölyesinde veya sınıfta öğretim yapılmıştır ve öğrencilere sınıf içindeki objeleri kullanmaları serbest bırakılmıştır. Günlük planla ilgili gerekli olan araç-gereçler araştırmacı tarafından sağlanmıştır. Uygulama süresince öğrenciler gözlemlenmiş; değerlendirme basamağında hedef kazanımlara yönelik sorular sorulmuştur. Son hafta her iki gruba da başarı ve tutum son testleri uygulanmıştır. Son testlerin her biri için bir ders saati verilmiştir. Araştırmanın süresi deney grubuna 12 ders saati, kontrol grubuna da 12 ders saati uygulanarak toplamda 24 ders saatinden oluşmaktadır. Uygulama sürecinin tamamlanmasından sonra başarı testinin ve tutum ölçeğinin araştırmacı tarafından kontrolleri sağlanmıştır. Başarı testi cevap anahtarı olan derecelendirilmiş puanlama anahtarına göre deney ve kontrol gruplarından rastgele seçilen 10 öğrencinin başarı testi puanlayıcı güvenilirliği açısından 2 farklı sınıf öğretmeni tarafından kontrol edilmiştir.

Araştırmacı uygulama öncesinde alan uzmanları tarafından düzenlenen drama kurslarına katılmıştır. Ders planlarının hazırlanması sürecinde alan uzmanları ve drama öğretmenlerinden destek almıştır. Ünite kapsamında yer alan kazanımlar doğrultusunda gerçekleştirilen ders planları Çizelge 8’de gösterilmektedir.

Çizelge 8. Ünite Kazanımlarına Göre Ders Planları (Ek 4.)

Ünite Kazanımları	Ders Planları
Sözlü, yazılı, görsel kaynaklar ve nesnelerden yararlanarak aile tarihi çalışması yapar.	Ders Planı 1
Ailesi ve çevresindeki millî kültürü yansıtan öğeleri araştırarak örnekler verir.	Ders Planı 2
Geleneksel çocuk oyunlarını değişim ve süreklilik açısından günümüzdeki oyunlarla karşılaştırır.	Ders Planı 3
Millî Mücadele kahramanlarının hayatlarından Hareketle Millî Mücadele’nin önemini kavrar.	Ders Planı 4

C. Veri Toplama Süreci

Araştırmada kullanılan veri toplama araçlarının 2019-2020 eğitim öğretim yılı ekim- kasım ayları arasında İstanbul ili Beylikdüzü ilçesine bağlı özel bir okulda öğrenim gören 4.sınıf öğrencilerinden oluşan çalışma grubuna ve başarı testinin pilot olarak diğer 4.sınıf öğrencilerine uygulanması için gerekli izinler alınmıştır. İzinler doğrultusunda okul idaresine gerekli bilgilendirme yapılmıştır. Araştırmada yer alan çalışma grubuna Veli Onam Formu dağıtılmıştır. Veli Onam Formunda izni olan velilerin öğrencileri uygulamaya alınmıştır. Kontrol grubunda 22 öğrenci deney grubunda ise 24 öğrenci velisi izin formunu onaylamıştır. Araştırmacı tarafından geliştirilen Sosyal Bilgiler Dersi Kültür ve Miras Ünitesine Yönelik Başarı Testi (KMBT) ve Gömleksiz ve Kan (2013) tarafından geliştirilen Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeği toplam 2 ders süresi (80 dk.) ön test olarak uygulanmıştır. Başarı testi ve tutum ölçeği ile ilgili açıklamalar yapılmıştır. Başarı testinden puan alınmayacağı açıklanmıştır. Ölçekte yer alan sorulara eksiksiz ve samimi cevaplar vermeleri istenmiştir. Son olarak öğrencilerin verdiği cevapların gizli kalacağı söylenmiştir. Uygulama, deney ve kontrol gruplarına dört hafta boyunca Sosyal Bilgiler ders saatleri içerisinde

araştırmacı tarafından uygulanmıştır. Kontrol grubunda geleneksel yöntemlerden düz anlatım yoluyla ders işlenmiştir. Deney grubunda ise yaratıcı drama yöntemi uygulanarak ders işlenmiştir. Uygulama her grupta 8 ders saatini kapsamıştır. Uygulamanın sonunda Sosyal Bilgiler Dersi Kültür ve Miras Ünitesi Başarı Testi (KMBT) ve Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeği her iki gruba da son test olarak uygulanmıştır. Son test uygulaması başarı testi ve tutum ölçeği için toplam 2 ders saati (80 dk.) sürmüştür.

D. Verilerin Analizi

Araştırmada verilerin istatistiksel analizi için SPSS.22 programı kullanılmıştır. Bu süreçte ilk olarak öğrencilerin başarı ve tutum puanlarına ilişkin verilerin normal dağılım gösterip göstermediğini incelemek için normallik analizi yapılmıştır. Bu kapsamda yapılan normallik testinin sonuçları Çizelge 9’ da verilmiştir.

Çizelge 9. Normallik Testi

		Kolmogorov-Smirnov			Shapiro-Wilk		
		Statistic	df	P	Statistic	df	p
Ön Test	Başarı	,115	46	,156	,963	46	,149
Son Test		,147	46	,014	,952	46	,058
Ön Test	Tutum	,133	46	,041	,899	46	,001
Son Test		,185	46	,000	,873	46	,000

Büyüköztürk, Çokluk Bökeoğlu ve Köklü (2009), araştırmanın örnekleminin 50’den büyük olduğu durumlarda Kolmogorov-Smirnov testinin, 50’den küçük olduğu durumlarda ise Shapiro Wilk testinin sonuçlarının temel alınması gerektiğini belirtmiştir. Seçer (2017) normallik testinin sonucunda verilerin normal dağılım gösterdiğine karar verebilmek için hangi test kullanılıyorsa (Kolmogorov-Smirnov veya Shapiro Wilk) o testin p değerinin 0.05’ten büyük olması gerektiğini ifade etmektedir. Bu bilgilerden hareketle yapılan normallik testi sonucunda, araştırmanın örneklemi 50’den küçük olduğu için Shapiro Wilk testinin sonuçlarına göre verilerin analizi yapılmıştır. Bu

bağlamda Çizelge 9'daki Shapiro Wilk değerleri incelendiğinde, başarı ön testi ve son testine ilişkin verilerin normal dağılımdan anlamlı farklılık göstermediği görülmektedir ($p>0.05$). Buna karşın ön tutum ve son tutum testlerine ilişkin verilerin normal dağılım göstermediği görülmektedir ($p<0.05$). Bu bağlamda araştırmaya katılan öğrencilerin başarı testlerinin analizi için parametrik testlerden olan bağımlı ve bağımsız örneklem için t-testi uygulanmıştır. Tutum ölçeğinden elde edilen verileri analiz etmek için ise parametrik olmayan testlerden Wilcoxon testi ve Mann-Whitney U testi uygulanmıştır.

IV. BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde, araştırma sürecinde elde edilen verilerin analiz edilmesi sonucu ulaşılan bulgulara ve bu bulgulara ilişkin yorumlara yer verilmiştir.

A. Başarı Testine İlişkin Bulgular ve Yorumlar

1. Deney ve Kontrol grubu öğrencilerinin ön test başarı puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Yaratıcı drama yönteminin uygulandığı deney grubu ile düz anlatım yönteminin uygulandığı kontrol grubu öğrencilerinin sosyal bilgiler dersi kültür ve miras ünitesi başarı testi ön test puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek için t testi yapılmıştır. Yapılan t testinin sonuçları Çizelge 10’ da verilmiştir.

Çizelge 10. Deney ve Kontrol Gruplarının Başarı Ön Test Toplam Puanlarının Bağımsız Gruplar T-Testi Sonuçları

Grup	N	X	SS	t	p
Deney	24	16,46	10,67	-,031	,975
Kontrol	22	16,55	7,93		

Deney grubu ve kontrol grubu öğrencilerinin sosyal bilgiler dersi kültür ve miras ünitesine ilişkin başarı testi ön test ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunamamıştır ($p>0,05$). Deney grubu öğrencilerinin ön test ortalama puanları incelendiğinde $\bar{x}=16,46$, kontrol grubu öğrencileri ise $\bar{x}=16,55$ puan aldıkları görülmektedir. Uygulama öncesi yapılan başarı testi sonuçlarına göre deney ve kontrol gruplarının yaklaşık olarak birbirlerine denk oldukları söylenebilir.

2. Deney grubu öğrencilerinin ön test ve son test başarı puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Yaratıcı drama yönteminin uygulandığı deney grubu öğrencilerinin sosyal bilgiler dersi kültür ve miras ünitesi başarı testi ön test ve son test puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek için t testi yapılmıştır. Yapılan t testinin sonuçları Çizelge 11’de verilmiştir.

Çizelge 11. Deney Grubunun Ön Test-Son Test Toplam Puanlarının Bağımlı Gruplar T-Testi Sonuçları

Deney Grubu	N	X	SS	t	p
Ön Test	24	16,46	10,67	-14,317	,000
Son Test	24	59,33	18,76		

Deney grubu öğrencilerinin sosyal bilgiler dersi kültür ve miras ünitesine ilişkin başarı testi ön test ve son test puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($p < 0,05$). Deney grubu öğrencilerinin ön test-son test ortalama puanları incelendiğinde ön testten $\bar{x} = 16,46$, son testten ise $\bar{x} = 59,33$ puan aldıkları görülmektedir. Bu bağlamda sosyal bilgiler dersi kültür ve miras ünitesinde yaratıcı drama yöntemi kullanımının öğrencilerin akademik başarıları üzerinde etkili olduğu söylenebilir.

3. Kontrol grubu öğrencilerinin ön test ve son test başarı puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Düz anlatım yönteminin kullanıldığı kontrol grubu öğrencilerinin sosyal bilgiler dersi kültür ve miras ünitesi başarı testi ön test ve son test puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek için bağımlı t testi yapılmıştır. Yapılan t testinin sonuçları Çizelge 12’de verilmiştir.

Çizelge 12. Kontrol Grubunun Başarı Ön Test ve Son Test Toplam Puanlarının Bağımlı Gruplar T-Testi Sonuçları

Kontrol Grubu	N	X	SS	t	p
Ön Test	22	16,55	7,93	-3,605	0,002
Son Test	22	24,09	13,33		

Kontrol grubu öğrencilerinin sosyal bilgiler dersi kültür ve miras ünitesine ilişkin başarı testi ön test ve son test puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($p<0,05$). Kontrol grubu öğrencilerinin ön test-son test ortalama puanları incelendiğinde ön testten $\bar{x} =16,55$, son testten ise $\bar{x} =24,09$ puan aldıkları görülmektedir. Kontrol grubu öğrencilerine düz anlatım yoluyla ilgili ünite anlatılmıştır. Düz anlatım yoluyla işlenen dersin de öğrencilerin sosyal bilgiler dersi kültür ve miras ünitesine ilişkin akademik başarıları üzerinde etkili olduğu söylenebilir.

4. Deney ve Kontrol grubu öğrencilerinin son test başarı puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Yaratıcı drama yönteminin uygulandığı deney grubu ile düz anlatım yönteminin uygulandığı kontrol grubu öğrencilerinin sosyal bilgiler dersi kültür ve miras ünitesi başarı testi son test puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek için t testi yapılmıştır. Yapılan t testinin sonuçları Çizelge 13’te verilmiştir.

Çizelge 13. Deney ve Kontrol Gruplarının Başarı Son Test Toplam Puanlarının Bağımsız Gruplar T-Testi Sonuçları

Grup	N	X	SS	t	p
Deney	24	59,33	18,76	7,283	,000
Kontrol	22	24,09	13,33		

Deney grubu ve kontrol grubu öğrencilerinin sosyal bilgiler dersi kültür ve miras ünitesine ilişkin başarı testi son test ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur ($p<0,05$). Deney grubu öğrencilerinin son test ortalama puanları incelendiğinde $\bar{x} =59,33$, kontrol grubu öğrencileri ise $\bar{x} =24,09$ puan aldıkları görülmektedir. Uygulama sonrası yapılan başarı testi sonuçlarına göre yaratıcı drama yöntemi uygulanan deney grubu öğrencilerinin ortalama puanları, düz anlatım yöntemi uygulanan kontrol grubu öğrencilerinin ortalama puanlarına göre oldukça yüksek olduğu görülmektedir. Buna göre yaratıcı drama yöntemi kullanımının düz anlatım yöntemine göre öğrencilerin akademik başarısını daha fazla artırdığı söylenebilir.

B. Tutum Ölçeğine İlişkin Bulgular ve Yorum

1. Deney ve Kontrol grubu öğrencilerinin ön tutum puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Yaratıcı drama yönteminin uygulandığı deney grubu ile düz anlatım yönteminin uygulandığı kontrol grubu öğrencilerinin sosyal bilgiler dersine ilişkin tutum ölçeğinden aldıkları ön tutum puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunup bulunmadığını belirlemek için Mann-Whitney U testi yapılmıştır. Yapılan Mann-Whitney U testinin sonuçları Çizelge 14’te verilmiştir.

Çizelge 14. Deney ve Kontrol Gruplarının Ön Tutum Puanlarının Mann Whitney-U Testi Sonuçları

Ön Test	N	Sıra ort.	Sıra top.	U	p
Deney Grubu	24	21,73	521,50	221,500	,350
Kontrol Grubu	22	25,43	559,50		
Toplam	46				

Yapılan Mann Whitney-U testinin sonuçlarına göre, yaratıcı drama yönteminin uygulandığı deney grubu ile düz anlatım yönteminin uygulandığı kontrol grubu öğrencilerinin sosyal bilgiler dersine ilişkin ön tutum puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$). Bu sonuca göre grupların sosyal bilgiler dersine ilişkin ön tutum puanları açısından birbirine denk olduğu söylenebilir.

2. Deney grubu öğrencilerinin ön tutum ile son tutum puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Yaratıcı drama yönteminin uygulandığı deney grubu öğrencilerinin sosyal bilgiler dersine yönelik ön tutum ve son tutum puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek için Wilcoxon işaretli sıralar testi yapılmıştır. Yapılan Wilcoxon işaretli sıralar testi sonuçları Çizelge 15’de verilmiştir.

Çizelge 15. Deney Grubu Öğrencilerinin Ön Tutum ve Son Tutum Puanlarının Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi Sonuçları

	N	Sıra ort.	Sıra top.	z	p
Negatif Sıra	10	12,00	120,00		
Pozitif Sıra	13	12,00	156,00	-,548	,584
Eşit	1				

Çizelge 15 incelendiğinde, Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi sonuçlarına göre deney grubu öğrencilerinin ön tutum puanları ile son tutum puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmadığı görülmektedir ($p>0,05$).

3. Kontrol grubu öğrencilerinin ön tutum ile son tutum puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Düz anlatım yönteminin uygulandığı kontrol grubu öğrencilerinin sosyal bilgiler dersine yönelik ön tutum ve son tutum puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek için Wilcoxon işaretli sıralar testi yapılmıştır. İlgili testin sonuçları Çizelge 16’da gösterilmiştir.

Çizelge 16. Kontrol Grubu Öğrencilerinin Ön Tutum ve Son Tutum Puanlarının Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi Sonuçları

	N	Sıra ort.	Sıra top.	z	p
Negatif Sıra	8	10,63	85,00		
Pozitif Sıra	12	10,42	125,00	-,747	,455
Eşit	2				

Kontrol grubu öğrencilerinin sosyal bilgiler dersine ilişkin ön tutum puanları ile son tutum puanları arasında anlamlı farklılık bulunup bulunmadığını belirlemek için uygulanan Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi sonuçlarına göre, kontrol grubu öğrencilerinin ön tutum puanları ile son tutum puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$).

4. Deney ve Kontrol grubu öğrencilerinin son tutum puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Yaratıcı drama yönteminin uygulandığı deney grubu ile düz anlatım yönteminin uygulandığı kontrol grubu öğrencilerinin sosyal bilgiler dersine ilişkin tutum ölçeğinden aldıkları son tutum puan ortalamaları arasında anlamlı

bir farklılık bulunup bulunmadığını belirlemek için Mann Whitney-U testi yapılmıştır. İlgili testin sonuçları Çizelge 17’de gösterilmiştir.

Çizelge 17. Deney ve Kontrol Gruplarının Son Tutum Puanlarının Mann-Whitney U Testi Sonuçları

	N	Sıra ort.	Sıra top.	U	p
Deney Grubu	24	21,15	507,50	207,500	,214
Kontrol Grubu	22	26,07	573,50		
Toplam	46				

$p < 0,05$

Yapılan Mann Whitney-U testinin sonuçlarına göre, yaratıcı drama yönteminin uygulandığı deney grubu ile düz anlatım yönteminin uygulandığı kontrol grubu öğrencilerinin sosyal bilgiler dersine ilişkin son tutum puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır ($p > 0,05$). Bu durumda yaratıcı drama yöntemi kullanımının sosyal bilgiler dersine ilişkin tutumu etkilemediği söylenebilir.

V.SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde, araştırmanın bulguları doğrultusunda elde edilen sonuçlara, benzer çalışmaların sonuçlarıyla karşılaştırılmasına ve edinilen sonuçlara göre önerilere yer verilmiştir.

A. Sonuç ve Tartışma

Sosyal bilgiler dersi “Kültür ve Miras” ünitesinde yaratıcı drama yöntemi kullanımına yönelik verileri toplamak için nicel araştırma yöntemleri kullanılmıştır. Verilerin toplanmasında araştırmacı tarafından geliştirilen başarı testi (KMBT) ve Gömleksiz ve Kan (2013) tarafından geliştirilen Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeği kullanılmıştır. Elde edilen verilerin istatistiksel analizi yapılmıştır. Aşağıda, yapılan veri analizinde elde edilen sonuçlar ve bu sonuçlara ilişkin tartışmalara yer verilmiştir.

Sosyal bilgiler dersi “Kültür ve Miras” ünitesinin öğretiminde yaratıcı drama yöntemi kullanımının öğrenci başarısı üzerindeki etkisi incelendiğinde deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin başarı testine ait ön test puanları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Bu durum deney ve kontrol grupları arasında homojenliğin sağlandığını göstermektedir. Uygulama sonrası deney ve kontrol gruplarının başarı testine ait son test puanları arasında deney grubu lehine anlamlı bir farklılığın olduğu görülmüştür. Buna göre Sosyal bilgiler dersinde yaratıcı drama yöntemi kullanımının öğrencilerin akademik başarılarına olumlu yönde etkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yaratıcı drama yöntemi ile ilgili literatür incelemesi sonucunda sosyal bilgiler dersinde yaratıcı drama yöntemi kullanımının öğrenci başarısını arttırdığını; Morris (1997), Özcan (2004), Zayimoğlu (2006), Salur (2009), Nayci (2011), Akkaya (2012), Saraç (2015), Uygungil (2016) ve Aksüt’ün (2016) yaptığı çalışmalar da desteklemektedir. Örneğin ilgili literatür incelendiğinde bu çalışmanın sonucuna benzer olarak Aykaç (2008) yapmış olduğu çalışma sonucunda 4.sınıf öğrencilerinde sosyal bilgiler dersi Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler

konusunda yaratıcı drama yöntemi kullanımının akademik başarılarını olumlu yönde etkilediği sonucuna ulaşmıştır. Benzer şekilde Özer'in (2004), dördüncü sınıf öğrencileriyle sosyal bilgiler dersi Okul, Aile ve Toplum Hayatımız ünitesinde kullandığı yaratıcı drama yönteminin öğrenci başarısını artırdığı sonucuna ulaştığı görülmektedir. Yaratıcı drama yönteminin sosyal bilgiler dersinde kullanımına ilişkin bir çalışma da Kartal (2009) yaratıcı drama yönteminin öğrencilerin başarısını arttırdığı sonucuna ulaşmıştır. Bununla birlikte diğer derslerde yaratıcı drama yöntemi kullanımının öğrenci başarısını olumlu yönde etkilediği sonucuna ulaşan çalışmalar da sonucu destekler niteliktedir. Farklı derslerde yapılan çalışmalarda da yaratıcı drama yönteminin başarıyı artırdığı görülmektedir. Örneğin Şahbaz (2004), fen bilimleri dersinde canlılar konusunda yaratıcı drama yöntemi uygulamış ve deney grubu lehine anlamlı bir farklılık bulmuştur. Güler (2008) ise Türkçe dersinde temel dil becerilerinin kazanılmasında yaratıcı drama yönteminin olumlu sonuçları olduğunu ifade etmiştir. Matematik dersinde yaratıcı drama yöntemi kullanımının etkisini ölçmeyi amaçlayan Makas (2017), çarpma işlemi konusunda deney grubu öğrencilerinin kontrol grubu öğrencilerine nazaran akademik başarılarında anlamlı farklılık olduğunu ortaya koymuştur.

Yaratıcı drama yöntemi kullanılan derslerde öğrencilerin aktif görev aldığı, eğlenerek öğrendiği, yaratıcı düşünmeye çalıştığı ve yaparak yaşayarak öğrendiği görülmektedir (Öztürk, 2012). Bu sebeplerden ötürü sosyal bilgiler dersinde yapılan yaratıcı drama çalışmaları sonucu edinilen bilgilerin öğrenci başarısını artırmada etkili olduğu söylenebilir.

Yaratıcı drama yöntemi kullanımının öğrencilerin sosyal bilgiler dersine karşı tutumu üzerindeki etkisine ilişkin veriler analiz edildiğinde deney ve kontrol gruplarının ön test ve son test toplam puanları arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Aynı zamanda deney ve kontrol grupları kendi içerisinde değerlendirilmiştir. Yapılan değerlendirme sonucunda hem deney grubunun hem de kontrol grubunun ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmüştür. Bu sonuca ilişkin birçok sebebin olduğu düşünülmektedir. Öncelikle deney ve kontrol gruplarının derse karşı olan ön tutum puanlarının oldukça yüksek olması uygulama sonrasında son tutum puanları arasında anlamlı bir farklılığın oluşmamasına sebep olduğu

düşünülmektedir. Ayrıca yaratıcı drama yönteminin sadece bir ünite üzerinde uygulanması tüm derse olan tutum üzerinde tam bir etki yaratmamış olabilir. Literatüre bakıldığında benzer sonuçlarla karşılaşılmıştır. Sosyal bilgiler dersinde yaratıcı drama yöntemi kullanan Özer (2004), öğrencilerin derse karşı olan demokratik tutumlarında anlamlı bir farklılık olmadığını saptamıştır. Özer, bu durumun asıl sebebini ise drama uygulamalarının süresinin tutumu değiştirecek yeterlilikte olmadığı yönünde açıklamaktadır. Benzer bir araştırma da Uygungil (2016) tarafından yapılmıştır. Uygungil yüksek lisans tezinde yaratıcı drama yönteminin öğrencilerin parlak ışık, sıcak ortam, kararsız olma tercihinde deney ve kontrol gruplarının tutumlarında anlamlı farklılık bulunmadığını belirtmiştir. Benzer bir çalışmada Saraç (2015) tarafından gerçekleştirilmiştir. Saraç, araştırmanın sonucunda sosyal bilgiler dersinde uygulanan yaratıcı drama yönteminin grupların son tutum puanlarında anlamlı bir farklılığa neden olmadığını ifade etmektedir. Saraç (2015), Özer (2004) ve Uygungil (2016) adlı yazarlara ait çalışmalarına karşın alanyazında sosyal bilgiler dersinde yaratıcı drama yöntemi kullanımının öğrencilerin derse karşı tutumunu olumlu etkilediği sonuçlarıyla da karşılaşılmaktadır. Aynı çalışma içerisinde Uygungil (2016) sosyal bilgiler dersinde yaratıcı drama yöntemi öğrencilerin parlak ışık, sıcak ortam ve kararsızlık durumlarında anlamlı farklılık yaratmazken duygusal, sosyolojik ve fizyolojik boyutta ihtiyaçlarına yönelik deney grubu lehine bir sonuçla karşılaşmıştır. Bununla birlikte Sarı (2017), İlkokul 4. Sınıf öğrencilerinde sosyal bilgiler dersi için yaratıcı drama yöntemi uygulamış ve sonuçta deney grubu lehine anlamlı bir farklılık bulmuştur. Yapılan araştırmalarda da (Üstündağ, 1997; Yassa, 1999; Özsoy, 2003; Zayimoğlu, 2006; Günaydın, 2008; Malbeği, 2011; Ütkür, 2012; Zengin, 2014) yaratıcı drama yöntemi kullanımı sosyal bilgiler dersine karşı tutumu olumlu etkilediği görülmektedir. Farklı derslerde yaratıcı drama yöntemi kullanımının derse karşı tutuma etkisine ilişkin yapılan literatür taramasında benzer sonuçlarla karşılaşılmaktadır. Makas (2017) matematik dersinde kullanılan yaratıcı drama yönteminin öğrencilerin derse karşı tutumunu olumlu etkilediğini ifade ederken Ütkür (2012) yaratıcı dramının hayat bilgisi dersinde kullanımının öğrencilerin derse karşı tutumunu artırdığını saptamıştır. Yaratıcı drama yönteminin tutumu pozitif yönde etkilediği çalışmalara bakıldığında bu çalışmada elde edilen sonuçların benzerlik göstermemesinin nedenleri şu şekilde ifade edilebilir:

- Öğrenciler, öğretmen merkezli öğretim görmeye alışmış olabilir.
- Yaratıcı drama yönteminde aktif görev almak öğrencilere zor gelmiş olabilir.
- Uygulama süreci tutumu etkileyecek süreyi sağlamamış olabilir.
- Uygulama sürecine öğrenciler yeterince odaklanmamış olabilir.

B. Öneriler

- ✓ Bu araştırma 4.sınıf Sosyal Bilgiler dersi “Kültür ve Miras” ünitesinde yer alan konularda uygulanmıştır. Yaratıcı drama yönteminin kullanıldığı sosyal bilgiler dersi kapsamında diğer konularda da uygulamalı araştırmalar yapılabilir. Bu sayede hem ünitelerdeki başarı artırılabilir. Hem de derse karşı geliştirilen tutumda anlamlı artış gerçekleştirilebilir.
- ✓ Yaratıcı drama yönteminin Sosyal Bilgiler dersinde olduğu gibi Türkçe, Fen bilimleri, Matematik ve Hayat Bilgisi gibi farklı derslerde de kullanımına ilişkin uygulamalı araştırmalar yapılabilir.
- ✓ Pilot uygulama ve gerçek uygulama aşamasında derse karşı tutumu belirlemek için öğrenci günlükleri kullanılarak sonuç desteklenebilir.
- ✓ Yaratıcı drama sürecine öğrencilerin gönüllü katılımı önemlidir. Çalışmaya katılmada isteksiz öğrenciler zorlanmamalıdır. Bu öğrenciler dersi izleyerek sürece ısınmaları sağlanmalıdır.
- ✓ Yöntemin uygulanmasında karşılaşılan güçlüklerden biri okulda drama çalışmalarına uygun büyük sınıfların olmamasıdır. Atölye çalışmaları drama sınıfında gerçekleştirilmiştir. Yaratıcı drama yöntemi kullanılmak istendiğinde başka bir mekâna ihtiyaç duyulmaması adına okullarda sınıfların geniş ve işlevsel olması gerektiği düşünülmektedir.
- ✓ Yaratıcı drama yöntemiyle öğretilen konuların daha iyi öğrenilmesi için uygulama sürecinin daha uzun süreli planlanması önerilmektedir.
- ✓ Yaratıcı drama uygulamalarının tam anlamıyla gerçekleştirilmesi için öğretmenlerin yaratıcı drama ile ilgili atölye, kurs ve sertifika programlarına katılmaları önerilmektedir.

VI.KAYNAKÇA

KİTAPLAR

- AÇIKGÖZ, K.Ü. (2000), *Etkili Öğrenme ve Öğretim*, İzmir: Kanyılmaz Matbaası.
- AÇIKGÖZ, K. (2003), *Aktif Öğrenme*, İzmir: Eğitim Dünyası Yayınları.
- ADIGÜZEL, H. Ö. (2006). *Yaratıcı drama*. Ankara: Naturel Yayıncılık.
- ADIGÜZEL, H. Ö. (2013). *Eğitimde yaratıcı drama*. (4. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- ADIGÜZEL, Ö. (2015). *Eğitimde Yaratıcı Drama*, Ankara: Pegem Akademi.
- ADIGÜZEL, Ö. (2019). *Eğitimde Yaratıcı Drama*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- AKAY, C. (2016), ‘*Öğrenmeyi Etkileyen Temel Faktörler ve Genel Öğrenme Öğretme İlkeleri*’, içinde T. Yanpar Yelken, & C.Akay (eds.), *Öğretim İlke ve Yöntemleri*, Ankara: Anı Yayıncılık, pp.25-42.
- AKINOĞLU, O. (2018). ‘Öğrenme- Öğretmede Yeni Yönelimler’, içinde B.Oral (ed.), *Öğrenme Öğretme Kuram ve Yaklaşımları*, Ankara: Pegem Akademi, pp. 516-536.
- AKDAĞ, H. (2009). ‘Sosyal Bilgilerin Tanımı, Amacı, Önemi ve Türkiye’deki Yeri’, içinde R. Turan., A. Sümül., H. Akdağ (Ed.). *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yeni Yaklaşımlar*, Ankara: Pegem Akademi, pp. 1-25.
- AKGÜN, Ş. (2001). *Fen Bilgisi Öğretimi*, 7. Baskı, Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- AKSARI, S. (2005). *İlköğretimde Günlük Ders Planlarında Yöntem Olarak Drama Örnekleri*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- AKOĞUZ, M. & AKOĞUZ, A.(2011).*Yaratıcı Drama Etkinlikleri*. İstanbul: Final Kültür Sanat Yayınları.

- ALKAN, V. (2016), ‘Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kullanılan Öğretim Yöntem ve Teknikleri’, içinde S. Şimşek (ed.), *Sosyal Bilgiler Öğretimi*, Ankara: Anı Yayıncılık, pp. 57-94.
- ALKAN, C. & KURT, M. (1998).*Özel Öğretim Yöntemleri: Disiplinlerin Öğretim Teknolojisi*, Ankara: Anı Yayıncılık.
- ARAL, N., BARAN, G., BULUT. Ş., ÇİMEN. S. (2000). *Eğitimde Drama*. İstanbul: Ya-pa Yayınları
- ARAZ, G. (2014), *Öğretim İlke ve Yöntemleri*. Ankara: Öğreti Akademi.
- ARSLAN, Ü. (2016). ‘Dramada Teknikler’, içinde T. Erdoğan (Ed.), *Okul Öncesinden İlköğretime Kuramdan Uygulamaya Drama*, Ankara: Eğiten Kitap, pp.75-100.
- ATA, B. (2009). ‘Sosyal Bilgiler Öğretim Programı’. İçinde C. Öztürk (Ed.). *Sosyal Bilgiler Öğretimi Demokratik Vatandaşlık Eğitimi*, Ankara: Pegem Yayıncılık, pp. 33-47.
- AYKAÇ, N. (2007). İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Eğitim- Öğretim Programına Yönelik Öğretmen Görüşleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(22), pp.46-73.
- AYKAÇ, N. (2009). *Öğretme ve Öğrenme Sürecinde Aktif Öğretim Yöntemleri*. Ankara: Naturel.
- AYKAÇ, N. (2014), *Öğretim İlke ve Yöntemleri*, Ankara: Pegem Akademi.
- BAYRAM, E., ÖZGÜL, E., KAPLAN, G., ÜNAL, H. A., YAPAĞILI, H., DEMİR, K. VE DİĞERLERİ. (1999). *İlköğretimde drama 1 (öğretmen için)*. Ankara: MEB Yayınları.
- BÜYÜKÖZTÜRK, Ş. VE ARK. (2008) *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* . (25. Baskı). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- BÜYÜKÖZTÜRK, Ş., KILIÇ ÇAKMAK, E., AKGÜN, Ö. E., KARADENİZ, Ş., & DEMİREL, F. (2018). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. (25.Baskı). Ankara: Pegem Akademi
- BÜYÜKÖZTÜRK, Ş., ÇOKLUK BÖKEOĞLU, Ö., VE KÖKLÜ, N. (2016). *Sosyal Bilimler için İstatistik*. Ankara: Pegem Akademi

- CENGİZHAN, S.(2016). ‘Öğretim Yöntemleri’, içinde T. Yanpar Yelken, & C.Akay (eds.), *Öğretim İlke ve Yöntemleri*, Ankara: Anı Yayıncılık, pp.223-256.
- ÇATAK, M. (2016). ‘Sosyal Bilgiler Programlarının Tarihi Gelişimi’, içinde S. Şimşek (Ed.), *Sosyal Bilgiler Öğretimi*, Ankara: Anı Yayıncılık, pp. 2-23.
- ÇEPNİ, S. (2009). *Araştırma ve Proje Çalışmalarına Giriş*. (4. Baskı) Trabzon: Celepler Matbaacılık.
- DEMİREL, Ö. (2003), *Planlamadan Değerlendirmeye Öğretme Sanatı*, Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- DİRİM, A. (2005).*Okul Öncesi Eğitimde Yaratıcı Drama*. İstanbul: Esin Yayınları.
- DİRLİK, Z.M. (2014), *Eğitim Programları ve Öğretim & Öğretim İlke ve Yöntemleri*, Ankara: Pegem Akademi.
- DOĞANAY, A. (2005). ‘Sosyal Bilgiler Öğretimi’. içinde C. Öztürk & D. Dilek (Ed.), *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*, Ankara: PegemA Yayıncılık, pp.17-52.
- ENGİN, O. A. (2018). ‘Öğretim Yöntemleri’, içinde M. N. Gömleksiz (Ed.), *Öğretim İlke ve Yöntemleri* (2.Baskı), Ankara: Asos Yayınları, pp.101- 140.
- ERGÜN, M. VE A. ÖZDAŞ. (1997). *Öğretim İlke ve Yöntemleri*, İstanbul: Kaya Matbaacılık.
- EROĞLU, F. (2015). *Eğitim Psikolojisi* (22. Baskı), İstanbul: Beta Yayıncılık.
- FARMER, D. (2011) "*Learning Through Drama in the Primary Years*", Drama Resource, yayın yeri yok.
- GÜLTEKİN, M. (2008). ‘*Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı*’, içinde Ş. Yaşar (Ed.) Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi, Eskişehir: Açıköğretim Fakültesi Yayınları, pp. 57-78.
- GÜNEYSU, S. (1991). *Eğitimde Drama Ulusal Okul Öncesi Eğitimi*, Eskişehir: Yapa Yayınları.

- İLHAN, A. Ç., OKVURAN A. VE ADIGÜZEL H. Ö. (2004). *Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri Drama*. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- KARADAĞ, E. & ÇALIŞKAN, N. (2008). *Kuramdan Uygulamaya İlköğretimde Drama-Oyun ve İşleniş Örnekleriyle*. (2. Baskı).Ankara: Anı Yayıncılık.
- KARASAR, N.(2009). *Bilimsel Araştırma Yöntemi* . Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- KARASAR, N. (2015). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. (28. Basım). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI (2005). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi 4-5. sınıflar Öğretim Programı*. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü.
- MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI (2015). *Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı 4.5.6. ve 7.Sınıflar*. Ankara Devlet Kitapları Müdürlüğü.
- MEB (2018). *Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 4-7. Sınıflar)*. Ankara Devlet Kitapları Müdürlüğü
- MEB YAYINI, (2013). ‘Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Aile ve Çocuk’ *Öğrenme Öğretme Süreci Yeni Teori ve Yaklaşımlar*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- MEYDAN, A. (2010). ‘Sosyal Bilgiler Disiplininde Coğrafyanın Yeri ve Önemi’, içinde R. Turan & K. Ulusoy (Ed.). *Sosyal Bilgilerin Temelleri*. **Ankara:** Maya Akademi, pp.65-83
- MCCASLIN, N. (2006). *Creative Drama in the Classroom and Beyond*. USA: Pearson Education.
- MOFFATT. M. P. (1957). *Sosyal Bilgiler Öğretimi*. (Çev. Nesrin Oran). İstanbul: Maarif Basımevi.
- MORGÜL, M. (1999). *Eğitimde Yaratıcı Dramaya Merhaba*, Ankara: Kök Yayıncılık.
- NEELANDS J.& GOODE T. (2015). "*Structuring Drama Work*", 3rd Edition, Cambridge University Press, United Kingdom.
- NİXON, J. (1987). *Teaching Drama*. London: Ma. Ma. Educ.

- NUTKU, Ö. (1990). *Oyun, Çocuk ve Tiyatro*, İstanbul: Özgür Yayınları.
- O'HARA, M. (1997). *Process And Product: Some Perspectives On The Of Presentation And Performance In Preparing PGCE Secondary English To Teach Drama*. Researching Drama And Theatre In Education International Conference.
- OĞUZKAN, F. (1993), *Eğitim Terimleri Sözlüğü*, Ankara: Emel Matbaacılık.
- OĞUZKAN, F. (1998), *Öğretmenliğin Üç Yönü*, Ankara: Kadioğlu Matbaası.
- OCAK, G. (2008). 'Yöntem ve Teknikler', içinde G. Ocak (ed.), Öğretim İlke ve Yöntemleri, Ankara: Pegem Akademi, pp. 215-289.
- OKVURAN, A. (1995). 'Çağdaş İnsanı Yaratmada Yaratıcı Drama Eğitiminin Önemi ve Empatik Beceri ve Empatik Eğilim Düzeylerine Etkisi', içinde Ö. Adıgüzel (Ed.), *Yaratıcı Drama* (1.Cilt) Ankara: Natürel Kitap Yayıncılık, pp.231-244.
- OKVURAN, A (1999a). 'Drama Etiği', içinde Ö. Adıgüzel (Ed.), *Yaratıcı Drama*, Ankara: Natürel Kitap Yayıncılık, pp.136-140.
- OKVURAN, A. (1999). 'Eğitimde Dramadaki Dramatik Kurgu ve Gerilim Öğeleri Açısından Okul Öncesi Örneklerle Çocuk Yazınına Bir Bakış', içinde Ö. Adıgüzel (Ed.), *Yaratıcı Drama*, Ankara: Natürel Kitap Yayıncılık, pp. 29-33.
- OKVURAN, A. (2010a). 'Okul Öncesi Dönemde Yaratıcı Drama', içinde Ö. Adıgüzel (Ed.), *Yaratıcı Drama*, Ankara: Naturel Yayıncılık, pp.s.311-317.
- ÖNDER, A. (1999). *Yaşayarak Öğrenme için Eğitici Drama*, İstanbul: Epsilon Yayıncılık.
- ÖNDER, A. (2010). *Yaşayarak Öğrenme İçin Eğitici Drama*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- ÖZÇELİK, D.A. (2010), *Eğitim Programları ve Öğretim*, Ankara: Pegem Akademi.
- ÖZDEN, Y. (1999). *Öğrenme ve Öğretmen*, (3. baskı). Ankara: Pegem Yayıncılık.

- ÖZTÜRK, A. (2012). *İlköğretimde Drama*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- ÖZTÜRK, C. (2009). ‘Sosyal Bilgiler: *Toplumsal Yaşama Disiplinlerarası Bir Bakış*’. içinde C.
- ÖZTÜRK (Ed.), *Sosyal Bilgiler Öğretimi Demokratik Vatandaşlık Eğitimi*. Ankara: Pegem Yayıncılık, pp.1-31.
- ÖZTÜRK, C. (2012). *Sosyal Bilgiler Öğretimi, Demokratik Vatandaşlık Eğitimi*. (3. Baskı). Ankara: Pegem Akademi
- SAN, İ. (1991). ‘*Yaratıcı drama-eğitsel boyutları*’. H. Ö. Adıgüzel (Ed.), *Yaratıcı drama, 1985-1995, yazılar, (1. cilt)* içinde (s. 81-90). Ankara: Naturel Kitap Yayıncılık.
- SEÇER, İ. (2017). *SPSS ve LISREL ile Pratik Veri Analizi: Analiz ve Raporlaştırma*, (3.Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık
- SELÇUK, Z. (2015). *Eğitim Psikolojisi* (22.Baskı). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- SENEMOĞLU, N. (2003). *Gelişim, Öğrenme ve Öğretim*, Ankara: Gazi Kitabevi.
- SENEMOĞLU, N. (2011). *Gelişim, Öğrenme ve Öğretim Kuramından Uygulamaya* (19. Baskı), Ankara: Pegem Akademi.
- SÖNMEZ, V. (1998). *Sosyal Bilgiler Öğretimi ve Öğretmen Kılavuzu*. 2. baskı. Ankara: Anı Yayıncılık.
- SÖNMEZ, V. (2001), *Öğretim İlke ve Yöntemleri*, Ankara: Anı Yayıncılık.
- SÜNBÜL, A. M. (2011). *Öğretim İlke ve Yöntemleri*. Konya: Eğitim Yayınevi.
- TAN, Ş & ERDOĞAN, A (2001), *Öğretimi Planlama ve Değerlendirme*, Ankara: Anı Yayıncılık.
- ŞAHAN, H.H. (2014), *Eğitimde Program Geliştirme & Öğretim İlke ve Yöntemleri*, Ankara: Pegem Akademi.
- ŞENER, S. (1991), *Dünden Bugüne Tiyatro Düşüncesi*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

- ŞİMŞEK, S. (2016), Sosyal Bilgiler Programının Yapısı ve Özellikleri, içinde S. Şimşek (ed.), *Sosyal Bilgiler Öğretimi*, Ankara: Anı Yayıncılık, pp. 27-54.
- TANRIÖĞEN, A. (2005). ‘Hayat ve Sosyal Bilgiler Öğretimi Etkili Vatandaş Yetiştirme’, içinde A. Tanrıöğen, (Ed.), *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*, İstanbul: Lisans Yayıncılık, pp. 11-22.
- TURGUT, M. F. (1990). *Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme Metotları*.(7. Baskı). Ankara: Seydam Matbaacılık.
- ÜSTÜNDAĞ, T. (2007). ‘*Dramada Program Geliştirme*’, içinde A. Öztürk (Ed.), *İlköğretimde Drama*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, pp. 75-98.
- ÜSTÜNDAĞ, T. (2018), *Yaratıcı Drama Öğretmenimin Günlüğü*, (14. Baskı), Ankara: Pegem Akademi.
- VURAL, R.A., SOMERS, J.W. (2016). *Hümanist İlköğretim Programları için İlköğretimde Drama: Kuram ve Uygulama* (3. Baskı), Ankara: Pegem Akademi.
- WRIGHT, R. P. (2006). *Drama education and development of self: my thorreality? Social Psychology and Education*, 9 (1), pp.43-65.
- YASSA, N. A. (1999). *High school involvement in creative drama. Research in Drama Education*, 4, 1, pp. 37-49.
- YAZAR, T.,& KARATAŞ, K., (2018), ‘Öğrenme-Öğretme Kuram ve Yaklaşımları ile İlgili Temel Kavramlar’, içinde B. Oral (ed.), *Öğrenme Öğretme Kuram ve Yaklaşımları*, Ankara: Pegem Akademi.
- YILDIZLAR, M. (2013), *Öğretim İlke ve Yöntemleri*, Ankara: Pegem Akademi.

MAKALELER

- ADIGÜZEL, H. Ö. (2008). Türkiye’de Eğitimde Yaratıcı Dramanın Yakın Tarihi. *Yaratıcı Drama Dergisi*. 5(1), pp.7-49.
- AKPINAR, B. (2010). Yapılandırmacı Yaklaşımda Öğretmenin, Öğrencinin ve Velinin Rolü. *Eğitime Bakış Eğitim-Öğretim ve Bilim Araştırma Dergisi*, 6(16), pp.16-20.

- ÇELİKKAYA, T., & KUŞ, Z. (2009). Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Kullandıkları Yöntem ve Teknikler. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(2), pp.741-758.
- FREEMAN, G. D., SULLIVAN, K. & FULTON, C. R. (2003). *Effects of creative drama on selfconcept, social skills, and problem behavior. The Journal of Educational Research*, 96(3, pp.131-138)
- GELEN, İ. (2011). Sosyal Bilgiler Programındaki Düşünme ile İlgili Bazı Ortak Becerilerin Kazanılma Düzeyinin Belirlenmesi. *On Dokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (30)1, pp.83-106.
- GÖMLEKSİZ, M.N., KAN, A.Ü. (2013). Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeğinin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 23 (2), 139-148.
- KARACAOĞLU, Ö. C. (2008). Öğretmenlerin Yeterlik Algıları. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(1), pp.70-97.
- KARAKAYA, N. (2007). İlköğretimde Drama ve Örnek Bir Uygulama. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 27 (1), pp.103-139.
- KUMANDAŞ, H., KUTLU, Ö. 2011. 'İlköğretim Beşinci Sınıf Öğrencilerinin Performans Görevlerine Yönelik Tutumlarının Akademik Başarılarına ve Dersleri Sevme Durumlarına Göre İncelenmesi', *Eğitimde ve Psikolojide Ölçme ve Değerlendirme Dergisi*, Kış 2011, 2(2), 172-181.
- MORRIS, R. V. (1997). *Ancient History Social Studies Instruction Through Drama for Seventh Grade Students: A Royal Education. Purdue University*, DAI-A 58/12, p.4543.
- OKVURAN, A. (2001). Okul öncesi Dönemde Yaratıcı Drama. *Çoluk Çocuk Dergisi*, (3),pp.22-25.
- SAN, İ. (1990). 'Eğitimde Yaratıcı Drama', *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 23(2), pp. 573-582.
- SAN, İ. (2001). 'Dramaya Bakış Olumlu'. *Öğretmen Dünyası Dergisi*, 257, pp.17-18.

- TALİM VE TERBİYE KURULU BAŞKANLIĞI. (2017). *Müfredatta yenileme ve değişiklik çalışmalarımız üzerine*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.
- TAY, B., AKYÜREK, B. (2006). ‘Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Tutumun Başarıya Etkisi’. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4 (1), pp.73-84.
- TEKEREK, N. (2007). ‘Yaratıcı Dramanın Özgürlüğü, Alışkanlıkların Kalıpları ve Bir Uygulama Örneği’. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20 (1), pp.189-219.
- SARI D .(2018). ‘İlkokul 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Yaratıcı Drama Yöntemi Kullanımının Öğrencilerin Akademik Başarılarına, Tutumlarına ve Öğretimin Kalıcılığına Etkisi’, *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 11(3), pp.586-605.
- SEVEN, M. & ENGİN, A . (2010). Öğrenmeyi Etkileyen Faktörler. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12 (2), pp.189-212.
- ÜSTÜNDAĞ, T. (1998). ‘Yaratıcı Drama Eğitim Programının Öğeleri’ *Eğitim ve Bilim Dergisi*, pp. 28-36.
- YILMAZ, K.,ŞEKER, M. (2011). ‘İlköğretim Öğrencilerinin Müze Gezilerine ve Müzelerin Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kullanılmasına İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi’. *İstanbul Aydın Üniversitesi Dergisi*, 3 (9), 21-39.

TEZLER

- AÇIL, E. (2012), ‘ Fen Eğitiminde Yaratıcı Drama Yönteminin İlköğretim Öğrencilerinin Bilimsel Yaratıcılıklarına ve Akademik Başarılarına Etkisi’, *Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, İzmir.
- AKKAYA, M. (2012). *Sosyal Bilgilerde Göç Konusunun Drama Yöntemiyle Öğretiminin Akademik Başarıya Etkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü*, Ankara.
- AKKUŞ, Ç. (2013). *İlköğretim Birinci Sınıf Hayat Bilgisi Dersindeki Fen Kavramlarının Drama Yöntemiyle Öğretiminin Öğrenmedeki Başarı Ve Kalıcılığa Etkisi. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi İlköğretim Ana Bilim Dalı*, İstanbul.

- AKSÜT, S. (2016). *5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Drama Yönteminin Öğrenci Başarısına, Tutumuna ve Kalıcılığa Etkisi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü*, Elazığ.
- AKTAŞ, A 2006, 'İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Fen Bilgisi Programındaki Öğrenme Öğretme Yaşantılarının Öğretim İlkelerine Uygunluğu' Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi, Malatya.
- ALADAĞ, S. (2009). 'İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretiminde Değer Eğitimi Yaklaşımlarının Öğrencilerin Sorumluluk Değerini Kazanma Düzeyine Etkisi'. *Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü*, Ankara.
- AYKAÇ, M. (2008). *Sosyal Bilgiler Dersinde Yaratıcı Dramanın Yöntem Olarak Kullanılmasının Öğrenci Başarısına Etkisi. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü*, Ankara.
- BATIBAY, G. (2018), 'Ders Araştırmasıyla Matematik Öğretmenlerinin Yaratıcı Drama Yöntemini Kullanarak Matematiği Öğretme Bilgilerinin Gelişiminin İncelenmesi', *Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü*, İzmir.
- ERDEM ZENGİN, E. (2014). Yöntem olarak yaratıcı dramının ilkökul 4. sınıf sosyal bilgiler öğretim programındaki değerlere etkisi. *Yüksek lisans tezi, Niğde Üniversitesi*, Niğde.
- ERDOĞAN, C. (2016), 'Yaratıcı Drama Yönteminin İlkokul İkinci Sınıf Dersi Meyveler Ünitesindeki Sözcük Öğrenme Başarısına Etkisi', *Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü*, Ankara.
- ETİ, İ. (2010). *Drama Etkinliklerinin Okul Öncesi Eğitim Kurumuna Devam Eden 5-6 Yaş Grubu Çocukların Sosyal Becerileri Üzerine Etkisi. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Adana.
- GÜLER, K. İ. (2008). *İlköğretim Dördüncü Sınıf Türkçe Dersinde Yaratıcı Drama Yönteminin Etkililiği. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Samsun.

- GÜNAYDIN, G. (2008). *İlköğretim 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretiminde Drama Yönteminin Erişi Ve Tutum Üzerindeki Etkisi. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.*
- İŞLER, K.N, (2019), 'İlkokul Sosyal Bilgiler Dersinde Öğrenci Başlatımları ve Öğrenme Fırsatları: Bir Konuşma Çözümlemesi Çalışması', **Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.**
- KADAN, F. Ö. (2013). *Yaratıcı Drama Yönteminin Ortaokul 7. Sınıf Öğrencilerinin İngilizce Dersindeki Başarı, Tutum ve Motivasyonlarına Etkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hatay.*
- KAF, Ö. (1999). *Hayat Bilgisi Dersinde Bazı Sosyal Becerilerin Kazandırılmasında Yaratıcı Drama Yönteminin Etkisi. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.*
- KARAOSMANOĞLU, G. (2015). *Yaratıcı Drama Yönteminin 6. sınıf Bilişim Teknolojileri ve Yazılım Dersi Alan Öğrencilerin Ders Başarılarına Etkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.*
- KARATAŞ, O. (2011). *İlköğretim I. Kademe Sosyal Bilgiler Dersi Doğal Afet Eğitiminde Drama Tekniğinin Öğrencilerin Başarılarına Etkisi (Deneysel Çalışma). Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kars.*
- KARTAL, T. (2009). *İlköğretim 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi İlk Çağ Tarihi Konularının Öğretiminde Drama Yönteminin Öğrenci Başarısına Etkisi. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.*
- KOÇPINAR, M. 2018, 'Yaratıcı Drama Yönteminin Kelime Öğrenimine Etkisi', **Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.**
- MAKAS, S. F. (2017). *Yaratıcı Drama Yönteminin Dördüncü Sınıf Matematik Dersinde Başarı, Tutum ve Öğrenmenin Kalıcılığına Etkisi.*

Yayınlanmamış *Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü*, Bursa.

MALBELEĞİ, F. (2011). Drama yönteminin sosyal bilgiler dersi başarısına bilinçli tüketicilik üzerine etkisi. *Yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi*, Sakarya.

NAYCI, Ö. (2011). *İlköğretim 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Yaratıcı Dramanın Bir Yöntem Olarak Kullanılmasının Öğrenci Başarısına Etkisi*. Yayınlanmamış *Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü*, Ankara.

OKVURAN, A. (1993). *Yaratıcı Drama Eğitiminin Empatik Beceri ve Empatik Eğitim Düzeylerine Etkisi*. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü*, Ankara.

ÖZCAN, H. (2004). 'İlköğretim 5.sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Coğrafya Konularının Öğretiminde Drama Yönteminin Kullanılması', *Yüksel Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü*, Ankara.

SALUR, N (2009). *Sosyal Bilgiler Dersinde Rol Yapma Yöntemini Kullanmanın İlköğretim 5. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Zeka Gelişim Düzeylerine ve Akademik Başarılarına Etkisi*, *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü*, İzmir.

SARAÇ, A. (2015). *Sosyal Bilgiler Dersinde Drama Yöntemi Kullanılmasının Tutum, Başarı ve Kalıcılığa Etkisi*. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Balıkesir.

ŞİMŞEK, E. (2001). 'Sosyal Bilgiler Öğretiminde Drama Tekniğinin Kalıcılığın Arttırılmasında Kullanılması', *Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü*, İstanbul.

ŞENYAVAŞ, G.T. (2018), 'Görsel Sanatlar Eğitmcisi Yetiştirmede Bir Yöntem Olarak Yaratıcı Drama', *Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü*, Eskişehir.

ŞAHBAZ, Ö. (2004). *İlköğretim 4. Sınıf "Canlılar Çeşitlidir" Ünitesinde Yaratıcı Drama Uygulamalarının Öğrencilerin Sözel Yaratıcılıklarına, Başarılarına ve Derse Yönelik Tutumlarına Etkisi*.

Yayınlanmamış **Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü**, İzmir.

ŞENGÜN, Y. (2010). *Yaratıcı Drama Temelli Matematik Dersinin Matematiksel Öğrenme Ortamları Kuramına Göre İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*, Trabzon.

TAŞKIRAN, S. (2005). ‘Drama Yöntemi ile İlköğretim 4.Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinin İşlenişinin Öğrenme ve Öğrencilerin Benlik Kavramına Etkisi Yönünden Değerlendirilmesi’, **Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Konya.

UYGUNGİL, Ö. (2016). *Yaratıcı Drama Yönteminin Öğrencilerin Öğrenme Stillerine Göre Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Tutumlarına, Akademik Başarılarına ve Kalıcılığa Etkisi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Adana.

UYSAL, B. (2014). *Dinleme ve Konuşma Becerilerinin Kazandırılmasında Yaratıcı Drama Temelli Bir Model Önerisi, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü*, Ankara.

ÜSTÜNDAĞ, T. (1988). *Dramatizasyon Ağırlıklı Yöntemin Etkililiği*. Yayınlanmış Yüksek Lisans. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

ÜSTÜNDAĞ, T. (1997). *Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi Dersinin Öğretiminde Yaratıcı Dramanın Erişmeye ve Derse Yönelik Öğrenci Tutumlarına Etkisi. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Ankara.

ÜTKÜR, N. (2012). *Yaratıcı Drama Yönteminin Hayat Bilgisi Derslerinde Kullanılmasının Öğrencilerin Başarı Ve Tutumlarına Etkisinin İncelenmesi. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, İstanbul.

- YILDIRIM, R (2012), ‘İlköğretim II. Kademe Sosyal Bilgiler Dersinde Gezi Gözlem Yönteminin Uygulanma Durumunun incelenmesi’, **Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi**, Afyonkarahisar.
- ZAYİMOĞLU, F. (2006). *İlköğretim 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi “Coğrafya Ve Dünyamız” Ünitesinde Yaratıcı Drama Yöntemi Kullanımının Öğrenci Başarısı Ve Tutumlarına Etkisi. (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü*, Ankara.
- ZENGİN, E. E. (2014). *Yöntem Olarak Yaratıcı Drama Kullanımının İlkokul 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programındaki Değerlere Etkisi. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. Niğde Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü*, Niğde.

EKLER

EK 1. Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeği

EK 2. Başarı Testi

EK 3. Derecelendirilmiş Puanlama Anahtarı

EK 4. Ders Planları

EK 5. Veli Onam Formu

EK 6. Ölçek Kullanım İzni

EK 7. Etik Kurul Raporu

EK 1. Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeği

Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Tutum Ölçeği

Sevgili öğrenciler,

Aşağıda Sosyal Bilgiler dersine yönelik duygu ve düşünceleri yansıtan cümlelere yer verilmiştir. Bu cümlelerin karşısında “Tamamen Katılıyorum”, “Katılıyorum”, “Kısmen Katılıyorum”, “Katılmıyorum”, “Hiç Katılmıyorum” ifadeleri yer almaktadır. Cümleleri dikkatle okuyunuz ve seçeneklerden kendinize en uygun olanı (x) ile işaretleyiniz.

Okul:

Sınıf/ Şube:

Cinsiyetiniz: () Kız () Erkek

	<i>Katılı Tam yoru amen m</i>	<i>Katıl ıyoru m</i>	<i>Katıl Kısm en um</i>	<i>Katılmıyor um</i>	<i>Katıl mıyor Hiç um</i>
1. Sosyal Bilgiler benim için önemli bir derstir.					
2. Sosyal Bilgiler dersinin bir an önce bitmesini isterim.					
3. Gelecekte Sosyal Bilgiler öğretmeni olmak isterim					
4. Sosyal Bilgiler dersine çalışmaktan nefret ederim.					
5.Sosyal Bilgiler dersindeki konulara merak duyarım.					
6. Sosyal Bilgiler dersindeki konular, ilgimi çeker.					
7. Sosyal Bilgiler dersine çalışmak yorucudur.					
8. Sosyal Bilgiler dersi yerine, başka dersleri tercih ederim.					
9.Kendimi iyi ifade edebildiğim derslerden biri, Sosyal Bilgilerdir.					
10. Ne yaparsam yapayım, Sosyal Bilgiler dersinde başarılı olamam.					

11. Sosyal Bilgiler dersine çalışırken sıkılmam.					
12. Sosyal Bilgiler dersini ilgiyle takip ederim.					
13. Sosyal Bilgiler dersinde kendimi gergin hissedirim.					
14. Sosyal Bilgiler dersinin başlamasını heyecanla beklerim.					
15. Sosyal Bilgiler dersinde zorlanırım.					
16. Boş zamanlarımda, Sosyal Bilgiler dersine ilişkin bir şeyler okumaktan hoşlanırım.					
17. Sosyal Bilgiler dersini daha uzun süre işlemek isterim.					
18. Keşke Sosyal Bilgiler dersi hiç olmasaydı.					
19. Sosyal Bilgiler, kendimi yetersiz hissettiğim derslerden biridir.					
20. Sosyal Bilgiler dersinin işlenmesini hiç istemem.					
21. Sosyal Bilgiler dersini gerekli bulurum.					
22. Sosyal Bilgiler dersindeki konular ilgimi çeker.					
23. Sosyal Bilgiler dersinde öğrendiklerim, bana hiç fayda sağlamaz.					
24. Sosyal Bilgiler dersinde görev almaktan memnun olurum.					
25. Sosyal Bilgiler dersinin başlamasını hiç istemem.					
26. Sosyal Bilgiler dersinde, kendimi güvende hissedirim.					
27. Sosyal Bilgiler gereksiz bir derstir.					
28. Sosyal Bilgiler dersinin bitmesini istemem.					
29. Sosyal Bilgiler dersini sevmem.					

EK 2. Başarı Testi

Sevgili öğrenciler,

Başarı testi sonuçları yalnızca istatistiksel amaçlar için bu araştırma kapsamında kullanılacaktır. Başka hiçbir amaç için isimler kullanılmayacaktır. **BU BİR SINAV DEĞİLDİR.**

Adı Soyadı:

Sınıf: 4/

KÜLTÜR VE MİRAS ÜNİTESİ BAŞARI TESTİ

Açıklama: Bu bölümde 10 (on) adet açık uçlu soru bulunmaktadır. Soruları dikkatlice okuyunuz. Cevaplarınızı açık ve anlaşılır bir ifadeyle yazınız.

1. Aile tarihi oluştururken yararlanılan kaynaklar nelerdir?

2. I. Aile büyüğümden öğrendiğim bilgileri düzenlerim.

II. Aile büyüğüme sorular sorarım.

III. Görüşme yapacağım aile büyüğümden randevu alırım.

IV. Soracağım soruları hazırlarım.

V. Sözlü tarih çalışmasını yaparım.

Sözlü tarih çalışması yaparken yukarıda verilen aşamaları önceliklerine göre sıralayınız.

3. Milli kültürü aşağıda verilen anahtar kelimeleri kullanarak yaşantılarınız doğrultusunda tanımlayınız.

Anahtar Kelimeler: Millet, kimlik, toplum, birlik, değer, örf ve adetler

4. Aşağıda verilen milli kültürümüze ait ögelere birer örnek veriniz.

El sanatları:

Geleneksel Giysiler:

Tarihi Eserler:

Yemekler:

İçecekler:

Bayramlar:

5. Kültürümüzün değerlerinden olan körebe, birdirbir, çelik çomak, mendil kapmaca vb. geleneksel oyunlardan bir tanesini seçerek tanıtınız.

6. Aşağıda Milli Mücadele Döneminde yurdumuzu işgal eden devletler verilmiştir. Bu devletlerin yurdumuzda hangi yerleri işgal ettiklerini yazınız.

İngilizler:

Fransızlar:

İtalyanlar:

Yunanlılar:

Ermeniler:

7. Aşağıda verilen soruları cevaplandırınız.

Güney Cephesinde Fransızlara karşı kim mücadele etmiştir?.....

Batı Cephesi komutanı kimdir?

.....

Doğu Cephesi komutanı

kimdir?.....

Milli mücadelede ilk kurşunu atan gazetecimiz

kimdir?.....

Milli mücadeleye katılan kadın kahramanlar

kimlerdir?.....

Milli mücadelede Urfa ve Antep'te görev alan komutanlar kimlerdir?.....

8. Kuvay-i Milliye nedir? Açıklayınız.

9. Milli mücadele döneminde Batı Cephesi'nde Yunanlılarla hangi mücadeleler verilmiştir?

10. Milli kültürümüzün korunması ve gelecek kuşaklara aktarılması için akla uygun önerileriniz nelerdir?

KÜLTÜR VE MİRAS ÜNİTESİ BAŞARI TESTİ

PUANLAMA ANAHTARI

Açıklama: Bu bölümde 10 (on) adet açık uçlu soru bulunmaktadır. Soruları dikkatlice okuyunuz. Cevaplarınızı açık ve anlaşılır bir ifadeyle yazınız.

11. Aile tarihi oluştururken yararlanılan kaynaklar nelerdir? (8 puan)

Aile tarihi oluşturulurken yararlanılan kaynaklar şunlardır:

- 1) Yazılı Kaynaklar
- 2) Görsel Kaynaklar
- 3) Eşyalar
- 4) Kıyafetler

Not: Her bir cevap için 2 puan verilecektir.

12. I. Aile büyüğümden öğrendiğim bilgileri düzenlerim.

II. Aile büyüğüme sorular sorarım.

III. Görüşme yapacağım aile büyüğümden randevu alırım.

IV. Soracağım soruları hazırlarım.

V. Sözlü tarih çalışmasını yaparım.

Sözlü tarih çalışması yaparken yukarıda verilen aşamaları önceliklerine göre sıralayınız.

(10 puan)

Cevap: III- IV- II- I- V şeklinde olmalıdır.

13. Milli kültürü aşağıda verilen anahtar kelimeleri kullanarak yaşantılarınız doğrultusunda tanımlayınız. (6 puan)

Anahtar Kelimeler: Millet, kimlik, toplum, birlik, değer, örf ve adetler

Bir milleti millet yapan ve milletin birlik ve beraberliğini sağlayan maddi ve manevi değerlerin tümü milli kültürü oluşturur. Milli kültür, bir millete kimlik kazandırır ve diğer milletlerle arasındaki farklılıkları gösterir. Bir

toplumun dil, din, eğitim, örf ve adetler, değerler ve tutumlar gibi unsurları o milletin milli kültürünü ifade eder.

Not: Milli kültürün birçok tanımı olması dolayısıyla her öğrenci yaşantıları doğrultusunda cevap verecektir. Kullanması gereken anahtar kelimeler soruda belirtilmiştir. Her bir anahtar kelimenin anlamına uygun kullanımı 1 puan değerindedir.

14. Milli kültürümüze ait öğeler nelerdir? Birer örnek veriniz. (12 puan)

El sanatları: Hat

Geleneksel Giysiler: Şalvar

Tarihi Eserler: Ayasofya

Yemekler: Kebap

İçecekler: Türk kahvesi

Bayramlar: 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı

Not: Her bir cevap için 2 puan verilecektir. Örnekler, milli kültür öğelerine uygun olduğu müddetçe farklılık gösterebilir.

15. Kültürümüzün değerlerinden olan körebe, birdirbir, çelik çomak, mendil kapmaca vb. geleneksel oyunlardan bir tanesini seçerek tanıtınız. (10 puan)

Körebe

Oyuncular arasından bir ebe belirlenir ve gözleri bağlanır. Oyun, adını ebenin gözlerinin bağlanmasından alır. Oyuncular ebe ortada kalacak biçimde bir halka oluşturur.

“Türkü söyler döneriz,

Bil bakalım biz kimiz,

Göster bizi körebe”

sözlerini söyleyerek ve el çırparak ebenin çevresinde dönerler. Ebe bu sırada kollarını öne doğru uzatarak dokunduğu oyuncunun başını, yüzünü ve üstünü elleriyle yoklar. Kim olduğunu anlayabilirse adını söyler. Eğer tanırsa, dokunduğu oyuncu ebe olur. Tanıyamazsa, oyun aynı ebeyle sürer.

Birdirbir

Oyuna başlamadan önce bir ebe seçilir. Diğer 9 kişinin, ebeden 20-25 adım ötede duracakları yer belirlenir ve hepsi 3-4 adım aralıklarla dizilir. Ebe eğilip belini kamburlaştırır, atlama yapacak 9 çocuk tekerlemenin kendi numaralarına ait kısmını tam ebenin üzerinden atlarken söyler. Çocuk diğerlerinin üzerinden de atlar, en sona gelindiğinde kendisi de eğilir. Birinci sıradaki, ebenin üzerinden “birdirbir” deyip atlar ve 3-4 adım ileride o da eğilerek sırtını kamburlaştırır. Ardından ikinci sıradaki koşarak ebenin ve diğerinin üzerinden atlar ve en sona geldiğinde o da eğilir.

Çelik Çomak

Bu oyun iki grup arasında oynanır. Gruplar en az ikişer kişiden oluşur. Oyunda biri 30 cm. diğeri ise 70 cm’lik iki sopa bulunur. Düz bir yere çizgi biçiminde küçük bir çukur açılır. Çukurdan 20 adım geride bir çizgi çizilir. Oyunda ebe yoktur. Oyuna ilk önce hangi grubun başlayacağını belirlemek için seçim yapılır. Seçimi kazanan grup oyuna başlamak için hazırdır. Karşı gruptan bir kişi elindeki uzun sopayı önceden açılan çukurun üzerine yatay olarak koyar. Oyuna ilk başlayan kişi önceden çizilen çizgiden elindeki küçük sopayı çukur üzerindeki sopaya atar. Vurur ise oyuna başlar. Elindeki büyük sopa ile küçük sopayı havaya kaldırır ve vurur. Küçük sopanın düştüğü yere kadar oyunu kaybeden grubun oyuncularını sekerek gider. Oyun bu şekilde devam eder.

Mendil Kapmaca

Mendil kapmaca 2 kişilik grup oluşturularak oynanır. Bir kişi ortaya geçer ve mendili tutar. Gruptaki diğer kişilere 1, 2, 3 gibi numara verilir. Mendil tutan hangi numarayı söylerse o kişiler mendili kapmaya çalışır. Amaç mendili kapıp tekrar grubunun olduğu yere dönmektir. Mendili kapan kişi kaçmaya başlar diğer kişi ise onu yakalamaya çalışır. Eğer grup arkadaşlarının yanına gidene kadar diğer kişi onu ellere sayı diğer takıma geçer.

- 16. Aşağıda Milli Mücadele Döneminde yurdumuzu işgal eden devletler verilmiştir. Bu devletlerin yurdumuzda hangi yerleri işgal ettiklerini yazınız. (14 puan)**

İngilizler: Musul, İstanbul

Fransızlar: Antep, Maraş, Urfa

İtalyanlar: Antalya, Konya, Muğla

Yunanlılar: İzmir, Eskişehir, Afyon

Ermeniler: Kars, Ağrı, Sarıkamış

Not: Öğrencilerden vermesi gereken cevaplar yukarıdaki gibidir. Her bir cevap için 1 puan verilecektir.

17. Aşağıda verilen soruları cevaplandırınız. (10 puan)

Güney Cephesinde Fransızlara karşı kim mücadele etmiştir?.. **Sütçü**

İmam.....

Batı Cephesi komutanı kimdir?**İsmet**

Paşa.....

Doğu Cephesi komutanı kimdir?.....**Kazım**

Karabekir.....

Milli mücadelede ilk kurşunu atan gazetecimiz kimdir?.....**Hasan**

Tahsin.....

Milli mücadeleye katılan kadın kahramanlar kimlerdir?... **Şerife Bacı,**

Gördesli Makbule,....

.....**Erzurumlu**

Fatma, Nene Hatun....

Milli mücadelede Urfa ve Antep'te görev alan komutanlar kimlerdir?**Ali Saip**

Bey, Şahin Bey

Not: Her bir cevap için 1 puan verilecektir.

18. Kuvay-i Milliye nedir? Açıklayınız. (10 puan)

Anadolu'nun Yunan, İngiliz, Fransız, İtalyan ve Ermeni birliklerince işgal edildiği dönemlerde, Osmanlı ordusunun yaşadığı zorlu günlerde ortaya çıkan, Kurtuluş Savaşı'nın ilk savunma kuruluşu olan sivil bir milli direniş ordusudur.

Not: Verilen cevaplarda tam puan almak için Kuvay-i Milliye'nin sivil bir milli direniş ordusu olduğu muhakkak belirtilmesi gerekmektedir.

19. Batı cephesinde Yunanlılarla hangi mücadeleler verilmiştir? (10 puan)

- 1) I. İnönü
- 2) II. İnönü
- 3) Kütahya- Eskişehir Muharebesi
- 4) Sakarya Meydan Muharebesi
- 5) Başkomutanlık Meydan Muharebesi

Not: Her bir cevap için 2 puan verilecektir. Sıralamada kronoloji göz önüne alınmayacaktır.

20. Milli kültürümüzün korunması ve gelecek kuşaklara aktarılması için akla uygun önerileriniz nelerdir? (10 puan)

Not: Bu soruda öğrenciler kendi duygu ve düşüncelerini ifade edeceklerdir. Ünite kapsamında öğrendikleri kavramlar ve öğrendikleri yeni bilgiler ışığında görev ve sorumluluklarının neler olabileceğini yazacaklardır. Her öğrenci subjektif cevaplar verebilir.

EK 4. Ders Planları

DERS PLANI 1

TEMA: KÜLTÜR VE MİRAS

KONU: AİLEMİN TARİHİ

DERS SAATİ: 2 Ders Saati

YÖNTEM: Yaratıcı Drama

TEKNİK: Doğaçlama, rol oynama, öğretmenin rolde olması, röportaj- söyleşi

KAVRAMLAR: Aile tarihi, röportaj

ARAÇ VE GEREÇLER: Müzik aleti, eşarp, baston, takma sakal veya bıyık vb. eşyalar.

KAZANIM: Sözlü, yazılı, görsel kaynaklar ve nesnelerden yararlanarak aile tarihi çalışması yapar.

SÜREÇ:

ISINMA- HAZIRLIK AŞAMASI

Öğrencilerin rahatça hareket edebileceği drama sınıfında öğrenciler hazır olduktan sonra ısınma aşamasına başlanır. Öğrencilerin müzik eşliğinde ritme uygun bir biçimde sınıf içerisinde dolanmaları ve dans etmeleri söylenir. Müzik durdurulduğunda en yakınındaki arkadaşına “merhaba” diyerek tokalaşarak selamlaşması istenir. Tek kalan öğrenci olduğu takdirde lider role girer ve öğrenci ile selamlaşır. Birbirleri ile tokalaşan öğrenciler çift olur ve canlandırma aşamasına geçilir.

CANLANDIRMA AŞAMASI

Eş olan öğrencilerden biri dede/nine diğeri ocuk olacak şekilde aralarında anlaşmaları istenir. Aile tarihi çalışmaları yapmaları adına soracakları soruları hazırlamaları için 5 dakika süre verilir. Dede/nine rolünü alan öğrenciler için gerekli kıyafetler, eşyalar, aksesuarlar vb. lider tarafından sağlanır. Öğrenciler hazır olduğunda çember biçiminde oturulur ve öğrenciler çemberin ortasında doğaçlama ve rol oynama tekniklerini kullanarak canlandırmalar gerçekleştirilir. Her ikili grup canlandırmasını tamamlaya dek süreç devam eder.

DEĞERLENDİRME- TARTIŞMA AŞAMASI

Grupların canlandırmaları üzerinde sınıfça tartışma yapılır. Aile büyüklerinin geçmişlerine dair bilgileri öğrenmek adına hangi soruların sorulduğu ve sorulan sorulardan hangilerinin bize geçmişleri hakkında bilgi verdiği ve soruların aşamaları üzerinde durulur. Aile tarihi çalışması yaparken hangi kaynaklardan yararlanılabileceği konusunda beyin fırtınası yapılır. Akla uygun öneriler geliştiren, fikrini ifade eden öğrenciler arkadaşları tarafından alkışlanır. Aile büyükleri ile yapacakları röportaj ile aile tarihlerini öğrenebilecekleri ifade edilerek süreç tamamlanır.

DERS PLANI 2

TEMA: KÜLTÜR VE MİRAS

KONU: MİLLİ KÜLTÜR ÖGELERİMİZ

DERS SAATİ: 2 Ders Saati

YÖNTEM: Yaratıcı Drama

TEKNİK: Doğaçlama, rol oynama, donuk imge

KAVRAMLAR: Millet, kültür, örf ve adetler, toplum, değer.

ARAÇ VE GEREÇLER: Şalvar, tülbent, müzik aleti, kurdele, kolonya, şeker, duvak, papyon, şapka, oyuncak fotoğraf makinası, tabak, bardak vb. geleneksel eşyalar.

KAZANIM: Aile ve çevresindeki milli kültürü yansıtan öğeleri araştırarak örnekler verir.

SÜREÇ:

ISINMA- HAZIRLIK AŞAMASI

Öğretmen, öğrencilerin sınıfta serbestçe yürümelerini ister ve öğrenciler yürürken kurgusal bir ortam anlatmaya başlar. “Şu anda oldukça kalabalık bir yerdesiniz. Beyaz elbise giyen bir kadın ile siyah takım giymiş bir erkek var. Yakalarından sarkan bir kurdeleye para takılıyor. Neredesiniz?” sorusu sorulduğu an donmalarını ister. Donan öğrencilerden birinin sırtına dokunarak hangi mekânı anlattığını sorar. Aldığı cevaptan sonra tekrar serbestçe yürümelerini ister. “ Şu anda

evdesiniz ve evinizde teyzeleriniz, halalarınız, amcalarınız vb. diğer aile üyeleriniz bulunuyor. Küçük çocuklar el öpüyor ve büyüklerinden harçlık oluyor. Bugünün özelliği nedir?” sorusu üzerine her öğrenci donar ve öğretmenin sırtına dokunduğu öğrencinin verdiği cevapla yürümeye devam etmeleri istenir. “Şu anda birçok farklı milletlerin de bulunduğu kalabalık bir yerdesiniz. Herkes bulunduğunuz yeri anlatan bir rehberi dinliyor ve fotoğraf çekiyor. Nerede olabilirsiniz?” sorusu üzerine farklı birçok cevap almak adına birkaç öğrenciden cevap alınır. Süreç sonunda kültürümüze ait yöresel bir müzik açılarak öğrencilerin dans etmeleri istenir.

CANLANDIRMA AŞAMASI

Küçük kâğıtlara eşit sayıda düğün, bayram, geleneksel eşyalar, geleneksel yemekler, tarihi eserler yazılır ve bir kâseye koyulur. Her öğrenciden bir kâğıt seçmesi istenir. Aynı kâğıdı seçen öğrenciler bir araya gelir. Seçtikleri kavramla ilgili kısa bir an kurgulamaları ve arkadaşlarına canlandırmaları istenir. Öğrencilerin düşünceleri için süre tanınır. Seçilen kavrama ilişkin eşya, kıyafet vs. öğretmen tarafından öğrencilere verilir. Bitiren ilk grup canlandırmasını yapar. Her grup canlandırmasını yaptıktan sonra süreç tamamlanır.

DEĞERLENDİRME- TARTIŞMA AŞAMASI

Grupların canlandırmaları bittikten sonra görüşlerini ifade etmek isteyen öğrencilere söz hakkı verilir. Canlandırmaların milli kültür ile ilişkisi sorgulanır. Milli kültürümüzün öğelerine başka hangi örnekler verilebileceği sorusu yöneltir. Alınan cevaplar doğrultusunda milli kültür kavramına hep birlikte bir tanım oluşturularak süreç tamamlanır.

DERS PLANI 3

TEMA: KÜLTÜR VE MİRAS

KONU: GEÇMİŞTEN BUGÜNE ÇOCUK OYUNLARI

DERS SAATİ: 2 Ders Saati

YÖNTEM: Yaratıcı Drama

TEKNİK: Doğaçlama, rol oynama, donuk imge, rol içinde yazma.

KAVRAMLAR: Geleneksel oyunlar

ARAÇ VE GEREÇLER: Renkli kartonlar ve renkli kalemler.

KAZANIM: Geleneksel çocuk oyunlarını değişim ve süreklilik açısından günümüzdeki oyunlarla karşılaştırır.

SÜREÇ:

ISINMA- HAZIRLIK AŞAMASI

Öğrencilerden biri ebe seçilir. Ebe olan öğrenci duvara yüzünü döner ve yüksek sesle “Davul zurna bir, iki, üç!” der. Ebeye dönük olan öğrenciler, ebenin arkası dönükken söylediği tekerleme esnasında ona doğru hareket ederler. Ebe önüne döndüğünde herkes donmuş bir şekilde durur. Ebe, donmuş arkadaşları arasında gezer, hareket eden var mı diye kontrol eder. Daha sonra tekrar duvara dönerek “Davul zurna bir, iki, üç!” tekerlemesini söyler. Öğrencilerden ebeye en çok yaklaşıp sırtına dokunan olursa ebe tekerleme söylemeyi bırakır belirlenen çizgiye dek arkadaşlarını yakalamaya çalışır. Yakalan ebe olur, yakalayamadığı takdirde ebe tekrar oyunu başlatır.

CANLANDIRMA AŞAMASI

Sınıf altı gruba ayrılır. Her gruba geçmişte oynanan geleneksel oyunlardan bir tanesi verilir. Bu oyunlar başlıca körebe, saklambaç, çelik çomak, mendil kapmaca, birdirbir ve aşık oyunudur. Gruplara verilen oyunun kuralları, lider tarafından grup üyelerine anlatılır. Gruplardan, verilen oyunun tanıtılması amaçlı bir afiş yapılması istenir. Afişin hazırlanmasında oyunu ve kurallarını yazmaları için bir karton ve renkli kalemler verilir. Oyunun tanıtımı için bir slogan bulmaları ve reklamını hazırlamaları için süre tanınır. Verilen sürenin sonunda reklamlarını sunmak üzere her grup izlenir ve en çok beğenilen reklamın oyunu hep birlikte oynanarak süreç tamamlanır.

DEĞERLENDİRME- TARTIŞMA AŞAMASI

Öğrencilere, “En çok oynadığınız oyunlar hangileri?” sorusu yöneltilir. Günümüzde reklamı yapılan oyunlardan hangilerini oynamaya devam ettikleri sorulur. Öğrencilere verilen oyunların geçmişte oynanan popüler oyunlar olduğu üzerine konuşulur ve öğrencilerden en çok hangisini sevdiklerine dair dönüt alınır. Değişim ve süreklilik açısından oyunların karşılaştırması yapılarak süreç tamamlanır.

DERS PLANI 4

TEMA: KÜLTÜR VE MİRAS

KONU: BİR KAHRAMANLIK DESTANI: MİLLİ MÜCADELE

DERS SAATİ: 2 Ders Saati

YÖNTEM: Yaratıcı Drama

TEKNİK: Rol oynama, doğaçlama

KAVRAMLAR: Milli Mücadele

ARAÇ VE GEREÇLER: Her grup ihtiyacı olan materyali kendileri belirleyecektir.

KAZANIM: Milli Mücadele kahramanlarının hayatlarından hareketle Milli Mücadele'nin önemini kavrar.

SÜREÇ:

ISINMA- HAZIRLIK AŞAMASI

Öğrencilerin sınıf içerisinde müzik eşliğinde serbestçe dolaşmaları istenir. İçlerinden bir öğrenci seçilerek sınıf dışına çıkması istenir. Kalan öğrenciler arasından biri seçilir. Seçilen öğrenci arkadaşlarının hareketlerine yön veren kişi olacaktır. Öğrenciler, seçtikleri arkadaşını belli etmeden gözlemleyerek yaptığı hareketleri yaparlar. Sınıf dışında olan öğrenci çağırılır ve arkadaşları arasında kimin hareketlere yön verdiğini bulmaya çalışır. Harekete yön veren öğrenci bulunduğu takdirde sınıf dışına çıkar ve ısınma aşaması bu şekilde devam eder.

CANLANDIRMA AŞAMASI

Sınıf dört gruba ayrılır ve her grupta altı kişi yer alır. Her grubun lideri grup üyeleri tarafından gönüllülük esasıyla belirlenir. Grup liderlerine atölye çalışmasından üç gün önce rol kartları verilir. Her grup rol kartlarında yazan Milli Mücadele kahramanı ile ilgili araştırma yapar. Her grup kendi aralarında yaptıkları rol paylaşımı ile Milli Mücadele kahramanlarının savaş döneminde ne gibi zorluklarla karşılaştıklarını, mücadele ruhunu, özgürlüğe olan inançlarını doğaçlama ve rol oynama etkinlikleri ile sınıfta arkadaşlarına sergiler.

DEĞERLENDİRME AŞAMASI

Her grup çalışmasını tamamladıktan sonra değerlendirme aşaması için çember biçiminde oturulur. Milli Mücadele kahramanlarının (Halide Onbaşı, Erzurumlu Kara Fatma, Hasan Tahsin, Sütçü İmam) hayatları sözel olarak ifade edilir. Öğrencilere üstlendikleri rolde neler hissettikleri sorulur. Gerçek hayatta Milli Mücadeleyi yaşıyan bu insanların neler hissettikleri üzerinde konuşmaları istenir. Görüşünü ifade etmek isteyen her öğrenciye söz hakkı verilir. Yapılan değerlendirmeler sonucunda milli mücadelenin önemi üzerine görüşler alınarak değerlendirme aşaması sonlandırılır.

EK 5. Veli Onam Formu

Sayın Veli;

Çocuğunuzun katılacağı bu çalışma,“ 4.Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Yaratıcı Drama Yöntemi Kullanımının Öğrenci Başarısına ve Tutumuna Etkisi” adıyla, 14.10.2019- 15.11.2019 tarihleri arasında yapılacak bir araştırma uygulamasıdır.

Araştırmanın Hedefi: 4.Sınıf Sosyal Bilgiler dersi Kültür ve Miras ünitesi hedef kazanımların öğretiminde yöntem olarak yaratıcı drama kullanımının öğrenci başarısını ve derse olan tutumunu arttırması hedeflenmektedir.

Araştırma Uygulaması: Anket / Görüşme / Gözlem şeklindedir.

Araştırma T.C. Milli Eğitim Bakanlığı’nın ve okul yönetiminin de izni ile gerçekleştirilmektedir. Araştırma uygulamasına katılım tamamıyla gönüllülük esasına dayalı olmaktadır. Çocuğunuz çalışmaya katılıp katılmamakta özgürdür. Araştırma çocuğunuz için herhangi bir istenmeyen etki ya da risk taşımamaktadır. Çocuğunuzun katılımı **tamamen sizin isteğinize bağlıdır**, reddedebilir ya da herhangi bir aşamasında ayrılabilirsiniz. Araştırmaya katılmama veya araştırmadan ayrılma durumunda öğrencilerin akademik başarıları, okul ve öğretmenleriyle olan ilişkileri etkilemeyecektir.

Çalışmada öğrencilerden kimlik belirleyici hiçbir bilgi istenmemektedir. Cevaplar tamamıyla gizli tutulacak ve sadece araştırmacılar tarafından değerlendirilecektir.

Uygulamalar, genel olarak kişisel rahatsızlık verecek sorular ve durumlar içermemektedir. Ancak, katılım sırasında sorulardan ya da herhangi başka bir nedenden çocuğunuz kendisini rahatsız hissederse cevaplama işini yarıda bırakıp çıkmakta özgürdür. Bu durumda rahatsızlığın giderilmesi için gereken yardım sağlanacaktır. Çocuğunuz çalışmaya katıldıktan sonra istediği an vazgeçebilir. Böyle bir durumda veri toplama aracını uygulayan kişiye, çalışmayı tamamlamayacağını söylemesi yeterli olacaktır. Anket çalışmasına katılmamak ya da katıldıktan sonra vazgeçmek çocuğunuza hiçbir sorumluluk getirmeyecektir.

Onay vermeden önce sormak istediğiniz herhangi bir konu varsa sormaktan çekinmeyiniz. Çalışma bittikten sonra bizlere telefon veya e-posta ile ulaşarak soru sorabilir, sonuçlar hakkında bilgi isteyebilirsiniz. Saygılarımızla,

Araştırmacı: Aylin ŞENTÜRK

İletişim bilgileri: 0545 337 55 90

Velisi bulunduğum sınıfı numaralı öğrencisi

.....

.....'in yukarıda açıklanan araştırmaya katılmasına izin veriyorum. (Lütfen formu imzaladıktan sonra çocuğunuzla okula geri gönderiniz*)

/ /

EK 6. Ölçek Kullanım İzni

ngomleksiz@firat.edu.tr

?

⚙

⋮

A

←

📧

🔔

🗑

📧

🕒

🔍

📧

📧

⋮

1 ileti dizisinden 1.

←

→

Tutum Ölçeği Uygulama İzni

Gelen Kutusu x

✕

🖨

🔗

Aylin Şentürk <aylinsenturk12@gmail.com>
Alıcı: aulkukan@firat.edu.tr, ngomleksiz@firat.edu.tr ▾

10 Nis 2019 13:31

☆

↩

⋮

Sayın hocam merhaba,

Ben Aylin Şentürk. Sınıf öğretmeniyim ve İstanbul Aydın Üniversitesi Sınıf Öğretmenliği yüksek lisans öğrencisiyim. Tez konum sosyal bilgiler dersinde Yaratıcı Drama yönteminin öğrenci başarı ve tutumuna etkisini incelemektir. Yaptığım literatür taramasında tarafınızca geliştirilen Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeğine rastladım ve izniniz olduğu takdirde araştırmamda kullanmak istiyorum.

Bilgilerinize sunarım.

MEHMET NURİ GÖMLEKSİZ <ngomleksiz@firat.edu.tr>
Alıcı: ben ▾

11 Nis 2019 17:29

☆

↩

⋮

Sayın Aylin Şentürk,

Ölçeği araştırmanızda kullanabilirsiniz.

Çalışmalarınızda kolaylıklar diliyorum.

Selamlar.

10 Nisan 2019 Çarşamba tarihinde Aylin Şentürk <aylinsenturk12@gmail.com> yazdı:

...

EK 7. Etik Kurul Raporu

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğü

Sayı : 88083623-020
Konu : Etik Onayı Hk.

Sayın Aylin ŞENTÜRK

Tez çalışmanızda kullanmak üzere yapmayı talep ettiğiniz anketiniz İstanbul Aydın Üniversitesi Etik Komisyonu'nun 29.11.2019 tarihli ve 2019/19 sayılı kararıyla uygun bulunmuştur.

Bilgilerinize rica ederim.

e-imzalıdır
Dr. Öğr. Üyesi Alper FİDAN
Müdür Yardımcısı

12/06/2020 Enstitü Sekreteri

Tuğba SÜNNETÇİ

Kıratele Doğrulamak İçin : <http://evrakidogrula.aydin.edu.tr/en/Vizyon/Dogrula/BolgeDogrulama.aspx?V=88083623118>

Adres: Beşyol Mah. İhsanî Cad. No:55 Şişli/Şişli, 34398 Kültürköy / İSTANBUL
Telefon: 444 1 428
Elektronik Ağı: <http://www.aydin.edu.tr/>

Bilgi için: Tuğba SÜNNETÇİ
Unvanı: Enstitü Sekreteri

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Ad- Soyad: Aylin ŞENTÜRK

Doğum Yeri ve Tarihi: Bakırköy, 16/12/1991

E-posta: aylinsenturk12@gmail.com

Telefon: 05453375590

EĞİTİM BİLGİLERİ

Derece	Bölüm/Program	Üniversite	Yıl
Lisans	İlköğretim Sınıf Öğretmenliği	Çanakkale 18 Mart Üniversitesi	2014
Y. Lisans	İlköğretim Sınıf Öğretmenliği	İstanbul Aydın Üniversitesi	2020

İŞ TECRÜBESİ

Görev Unvanı	Görev Yeri	Yıl
Sınıf Öğretmeni	Çatalca Rumeli Koleji	2014-2016
Sınıf Öğretmeni	Mektebim Okulları	2016-.....

YAYINLAR

- Şentürk, A., Özalp, D. (2020). 4.Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Yaratıcı Drama Yönteminin Öğrenci Başarısına ve Tutumuna Etkisi, Uluslararası 23 Nisan Kongresi, 23-26 Nisan 2020, Ankara.

